פרשת **כי תצא** תשפ"א לפ"ק | גליון תתתי"ג שנה כ"ד

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

ואתה עיף ויגע ולא ירא אלקים

במנוחה והשקט שקוע בהרהורים ישב לו הסוחר העשיר במרכבתו הדוהרת כשפניו מועדות אל עבר העיר לייפציג כדי להגיע ליום השוק שמתקיים שם מידי שנה בשנה וכל עשירי ואצילי הסביבה נטלו חלק בה.

יום השוק הגיע, והעשיר קנה כמות גדולה של סחורה, ונתן לאחד מהנערים הסבלים שיביאו את חבילותיו אחריו לביתו, והוא נסע לפניו.

כשהגיע הנער אל הסוחר לביתו הניח את חבילתו ובא לבקש את שכר טרחתו, טיפות זיעה נטפו מעל פניו המיוגעות, נענה אליו העשיר ואמר לו כי אין זו הסחורה שלו וכי טעה והביא חבילה אחרת במקומה.

הנער הביט בו בתימה ושאלו: מנין לך זאת, הרי עדיין לא ראית את החבילה המונחת בחוץ, אמר לו הסוחר, על פניך ניכר שהזעת והתאמצת לשאת את חבילתי, ואילו החבילה שלי הרי היתה קלה, ולא היית צריך להזיע ולהתאמץ כדי לשאת אותה.

משל זה ידוע בשם המגיד מדובנא ועליה אמר הרה"ק מקאצק שהוא אחד משלושת המשלים שלו אשר אמר ברוח הקודש.

והנמשל הוא, שהקב"ה אומר לישראל (ישעי' מג כב) ולא אותי קראת יעקב כי יגעת בי ישראל, דהלא אם היית קורא לה', לא היית מתאמץ כל כך בלימוד התורה ושמירת המצוות, וכפי שנאמר (במדבר כג כא) "ולא ראה עמל בישראל" דישראל בני העליה אינם מרגישים עמל וטירחה בלימוד התורה.

והוא הדבר אשר אמר הכתוב "ואתה עיף ויגע", שאם התורה והמצוות בא להאדם ע"י טירחה וקשה לו לקיימם, אזי סימן הוא "ולא ירא אלהים", שאינו לומד תורת ה' ביראה טהורה, כי חבילתו של הקב"ה קלה היא, כדכתיב דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, ואין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו.

ודבר זה צריך להיות לנו נר לרגלינו שתורת ה' הינה מתוקה מדבש ונופת צופים, וכאשר מרגישים את הטעם בלימוד, אין מרגישים בעייפות, ואם ח"ו עייפים ויגעים אז מוכח שאין לומדים תורה לשמה, והחלפנו את הסחורה, דהרי טוב סחרה מכל סחורה, ולא קשה לקיימה. ועל זה תפילתינו שגורה בפינו בכל יום ויום בברכת התורה "והערב נא ה' אלוהינו את דברי תורתך בפינו", שיהי' דברי התורה ערבים ומתוקים לנו, כלומר שנזכה ללמוד תורה באהבה וביראה.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ב
קדו"ש יאמ"ר כו' ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ה
לשכת סת"ם ..... ו
חוקים להורותם ..... ז
שעשועי תורה ..... ח
לוח ההילולא ..... ט
דבר בעתו ..... י
נועם שבתי ..... יא
פשולחן מלכים ..... יב

אגרת פרק ג'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

לקח טוב

לקוטים יקרים, מפי סופרים וספרים,
ע"ד מוסר והסידות נאצלים

כיון דחלק אלוק ממעל שבאיש ישראל אינו נפגם לעולם, ע"כ בנקל לו לשוב בתשובה

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבית שביו. איתא בזוהר הק' (זוה"ח עב ע"א) **דקאי על מלחמת היצר.** ולכאורה אינו מובן, וכי מיד כשיצא ללחום יתן ה' בידו את היצר הרע, והלא כמה יגיעות צריך האדם ליגע על זה. ויובן בהקדם דברי הראשונים **שעיקר התשובה היא קבלת הלב בקבלה אמתית שלא ישוב עוד לכסלה, ויקבל על עצמו מהיום והלאה לעשות את כל מצות ה' ואז מיד נחשב כצדיק גמור,** וכמו שפסק הרמב"ם (הל' גירושין פ"ב ה"כ) שהפנימיות של ישראל הוא רק טוב ויצרו הוא שתקפו, **ואפילו אם ירבה לחטוא, אעפ"כ עדיין אינו נוגע לחלק אלקי השוכן בקרבו,** וכמאמר חז"ל (סנהדרין מד.) "אף על פי שחטא ישראל הוא", וכיון שמקבל עליו לעשות טוב מעורר בכח הרצון והחשק הזה את חלק הפנימיות אשר בקרבו להתגלות ולהוציאו מכח אל הפועל. וזה ביאור הכתוב: **"כי תצא למלחמה"** כשתכין את עצמך ותצא ללחום נגד היצה"ר, **"ונתנו ה' אלקיך בידך"**, הכתוב מבטיחך שיתן את החלק השוכן בקרבך, **"בידך"** ברשותך (עי' רש"י במדבר כא, כו) ויגלה אותו לעיניך, ולא עוד אלא: **"ושבית שביו"** שתזכה לתשובה מאהבה והעבירות ייהפכו לזכיות.

ישמח ישראל

בשם אביו הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זללה"ה

הזוכר כי אין בכח עצמו כלום, והכל מכח הבוי"ש ניצול מליפול בנסיונותיו

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידיך ושבית שביו. הלשון "ושבית שביו" צריך ביאור. ונראה שבא הכתוב לרמז שאם האדם שם מבטחו בה', **וכשיוצא למלחמה ומנצח, יודע הוא שאין זה כוחו ועוצם ידו כי אם לה' הישועה אשר עוז בידו וגבורה בימינו,** וכענין שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים ל, ב): "ולא שמחת אויבי לי" שהשמחה בעת ניצוח האויבים לא היתה 'לי' כחי ועוצם ידי, רק הלל והודיה להשי"ת, **או אז שומרים אותו מלמעלה שיהיה טהור עינים מראות ברע ולא יכשל בדבר עבירה.** וזהו שאמר: "כי תצא למלחמה ונתנו ה' אלקיך ושבית שביו" צריך אתה לדעת שכל הנצחון והשבי הוא **'שביו' של השי"ת,** ואז תשמר מכל רע. **אבל אם יפנה לבבך "וראית בשביה" שביה ולא שביו, שתחשוב שידך רמה, ולא ה' פעל כל זאת, אז עבירה גוררת עבירה, להכשל בראות העין ובחמדת הלב.**

פנים יפות

חודש אלול יכולין לתקן כל ימות השנה ולכן נרמז ב'ירח ימים', שהוא ירח הכולל כל הימים

ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים וגו'. "ירח ימים" הוא לכאורה כפל לשון, ולא היה צריך לומר אלא "ירח' ותו לא. ונראה, דהנה איתא בגמרא (כתובות נז.) **"נותנין לבתולה שנים עשר חודש", ואמרו חכמי המוסר שהוא רמז על חודש אלול שמזלו בתולה, שאם שב האדם אל ה' בכל לבבו, אזי בימים אלו היכולת בידו לתקן את כל אשר חטא במשך כל ימות השנה.** "והנה, ידוע דימים אשר אין בהם חפץ לא יחשבו במספר ימיו, **ועל ידי שמתקן בחודש אלול כל מעשיו שבכל ימות השנה נותנין לו כל י"ב חודש.** והיינו דאמרו רז"ל בלשון קדשם ברמז: "נותנין לבתולה י"ב חודש".

והנה, בשל"ה הק' מבואר שהפסוק **"ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים" רומז על חודש אלול, שצריך לתקן בדמעות על אשר נתרחק מהקב"ה** (אביה, ומכנסת ישראל אמה) **במשך כל ימות השנה.** ולפ"ז י"ל דהיינו דקרי ליה "ירח ימים" חודש שהוא שנה, על דרך דכתיב (ויקרא כה, כט) **ימים** תהיה גאולתו", דהיינו שנה (עיי"ש בפירש"י) **הוא חודש אלול שכלול בו כל ימות השנה.**

ערוגת הבושם

רק ע"י ענוה ושפלות ברך יתירה יזכה להדבק בצדיקים ולהיות מחובר לטהור טהור

השמר בנגע הצרעת לשמור מאוד ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלוים וגו'. תיבת 'מאוד' היא לכאורה אך למותר, כמו גם אריכות הלשון: "הכהנים הלוים" וגו', היא לכאורה אך למותר, וכן "השמר וגו' לשמור וגו' ולעשות". ויש לומר על דרך אמרם ז"ל שהנגעים באים בעון גיאות (ערכין טז.) וזהו: **"השמר בנגע הצרעת", רצ"ל,** כשתרצה להשמר מזה, תראה **"לשמור מאד"** להיות מאד מאד עניו ושפל רוח. מאד בגימטריא מ"ה המורה להכנעה וענוה, כמו שאמר משה רבינו ע"ה (שמות טז, ז) "ונחנו מה", וגם ע"ד אמרם ז"ל (אבות ד, ד) מאד מאד הוי שפל רוח" וכו'. והוסיף הכתוב ואמר: **"ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלווים",** היינו, **כי על ידי ענוה יתירה אפשר לו להדבק בתלמידי חכמים, הצדיקים אשר הם המה הכהנים העובדים ונלוים לה' ית"ש, ועל ידי זה נעשה מחובר לטהור וטהור הוא** (עי' כלים יב, ב).

משמרת איתמר (ועיע"ש)

תורה ותפילה

זהרורי אורה למספרים הקדושים, בפרשה יפה נדרשים

לאפיק ידים בכוחות איתנים בתורה ותפילה עמודי עולמים, הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

הפורש מלימוד התורה נופל מיד למלחמת היצר

כי תצא למלחמה על אויביך. לכאורה היה לו לומר 'כי תלך'. והנראה דהתורה מרמזת, **דמיד כשיצא האדם מאהלו אוהל תורה 'כי תצא' מיד מעותד 'למלחמה' מאויביו, הם המקטריגים והמנגדים, כי כל זמן שיושב באהל תורה בד' אמות של הלכה וקובע מקום לתורתו, 'אויביו נופלים תחתיו'** (ברכות ז:).

אגרא דכלה

אם יזכה להשיג עריבות מתיקות התוה"ק, לא יהיה לו לטורח ולמשא, ויהיו ימיו מלאים תורה ומצוות

כי יקרא קן צפור לפניך בדרך וגו'. במדרש (ד"ר ה, ג) זהו שאמר הכתוב (משלי א, ט) **כי לויית חן הם לראשך.** בהקדם הפסוק **'לא ימוש ספר התורה הזה וגו' והגית בו יומם ולילה'** אשר כדאי לקיים זאת צריך תנאי מוקדם, שיהיו דברי תורה חביבים בעיניו, אילת אהבים ויעלת, למען לא יטרדוהו שום דבר להפסיק מחשבתו מדברי התורה והמצות, וכמו שכתב מוזלה"ה (ישמח משה) **פרשת תרומה** (ד"ה ועוד י"ל) על דרך שאמרו (מגילה כא ע"ב) **אף דתרי קלא לא משתמעי** מכל מקום בהלל ובמגילה אפילו עשרה קורין כאחד יצא, כיון דחביבי יהיב דעתיה וישמע. וזהו שנאמר (לעיל ו, ו"ז) **'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום', ופירשו שיהיה כל כך חביב כאלו היום נתנו** (ספרי ואתחנן לג), **אז יהיו 'על לבבך' תמיד, וממילא 'ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך'.** וזהו שנאמר (תהלים קיט, קיא קיב) **'נחלתי עדותיך לעולם'** היינו בלי הפסק רגע, **'כי ששון לבי המה'**, אבל אם **'נטיתי לבי לעשות חוקיך'**, שאינו חביב עלי, רק שכופה לבו, אז **'לעולם עקב'**, נשאר עסק התורה לבסוף, היינו שדוחה התורה לאחר שיתפנה מעסקיו, ולא בשעת העסק, יעו"ש דבריו כי נעמו. ואפשר שזה הסמיך המדרש להכתוב, **'כי יקרא קן צפור לפניך בדרך, זשאה"כ 'כי לויית חן הם לראשך'**, היינו אם ימצא בדרכיו מצוות לקיימם, **סימן טוב הוא שהתורה ומצוותיה חביבה עליו, ודעתו עליה בשבתו בביתו ובלכתו בדרך, וע"כ מוצא תמיד בכל דרכיו האיך לעשות רצונו ולעבדו ית"ש.**

יישב לב

תפילה

עיקר מלחמת היצר הוא על התפילה, כי בתפילה כראוי יכניעו אותו יותר מכל המצוות וזה תכלית ימי חודש אלול

כי תצא למלחמה וגו'. כבר קדמוני מפרשי התורה אשר פתרו הכתובים שמורים על **מלחמת האדם עם יצרו ועל היומים הבאים לקראתינו ימים הנוראים,** ואולם פרטי תכסיסי מלחמת היצר נבוכו בהם רבים מבני עמנו כו', והרבה אויליים אשר יראו לעמוד בקישוי מלחמת יצרם בראותם כי כל אשר ייגעו לבקש תחבולות להכניעו כמו כן גם הוא יתחזק נגדם יותר, והנה הלא **מלחמה זו חובה על כל באי עולם להלחם בכל עוז.**

זאת ידעו בני עמנו כי עיקר מלחמת היצר היא על התפילה, כי גם אם ירבה האדם לעסוק בתורה ומצוות ולגמול חסד בגופו וממונו ולהחזיק יד עני ואביון, על כל זה לא ישים היצר את כל תוקף מלחמתו מפני אשר בזה עוד לא יסתלק מכל וכל, וימצא מקום לתפוש אותם בלבותם בפניות ולחשוב מחשבות, **אכן באם איש ישראלי יעמוד לשפוך שיח נוכח פני ה' ומקבל עליו עול מלכות שמים ואמרי פיו יביעו ממקור לבבו בלי תערובות סיג מחשבה הפוסלת וילחיב לבבו לנועם ה' כו', הנה על זה יוציא היצר כל עוזו להלחם ולבלבלו כי זה יגיע עדיו להכניעו יותר מכל המצוות, ועל כן יראה האדם להתגבר בזה** ואם יראה כי כבד ממנו הדבר להתפלל תפילה כזו ישוב בתשובה שלימה על חטאת נעוריו ויתעצב אל לבו על מעלו אשר מעל למורות בה', **ועל ידי זה יסיר מסך המבדיל בינו לבין אלהיו ואז יוכל לחזות בנועם דרך התפילה.** והאדם אשר זאת מגמת עבודתו יפקחו עיני שכלו כו' **ויגמור בלבבו מאז והלאה להחזיק בממעוז התורה והעבודה בכל נפשו כו', ועל כן ראוי לאדם הבא להלחם מלחמת חובה זו להכניע היצר שיקדם פניו להתפלל תפילתו זכה וצלולה כנזכר כי היא ראשית אונו ביום קרב ומלחמה.** וזהו אומרו **'כי תצא למלחמה'** שאי אתה רשאי להפטר ממנה, מורה לנו הכתוב מהות כלי המלחמה, והוא **'ושבית שביו'**, מלת שביו השי"ן מרמז על השלושה אבות כידוע, וביו"ו עולים בגימטריא י"ח כנגד הי"ח ברכות שבתפילה, **ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים כבר רמזו בזה המפרשים על חודש אלול שאז תבכה ותתחרט על השכל אשר היה לך עד כה הבלתי שלם כראוי כי יאורו עיניך ותרגיש בעוותתך.**

מאור ושמש

דבש תמרים

פנינים יקרים, מעצר חפרוה שרים, רעותינו הקדושים עצי התמרים

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה"א בידך ושבית שביו. יבואר ע"ד משל אם המלך שובה ומסר את השבוי לשר השבויים והוא מוציא חפשי, אין מרד גדול מזה, רק עליו להחזיק בשביה ולהוסיף שבי על שבי ומאסר על מאסר לשבויי המלך כדי לשמרם היטב שלא יברחו, כך אם האדם יוצא למלחמה אין בכחו לשבה היצה"ר כי בשר לא ישבה לנורא, רק הבא טהר מסייעו השי"ת, א"כ מרד גדול הוא שיוציאהו האדם לחפשי רק האדם צריך להוסיף שבי על שבי לאשר שבה המלאך כדי לשמרו, והיינו כי תצא למלחמה וגו' ונתנו ה"א כי הבא לטהר מסייעין לו, אבל בכחך אי אפשר א"כ הוא שבויי של המלך מ"ה, ע"כ אתה מוזהר ושבית שביו של הקי"ת, דהיינו להחזיק אותו בשבי ולהוסיף שבי על שבי.

(ישמח משה)

☆

כי תצא למחמה על אויביך ונתנו ה"א בידך וגו'. ולכאורה הול"ל וימסרנו, ונ"ל עפ"י ששמעתי ממוזלה"ה שפי' מאמרם יגעתי ומצאתי תאמין, דבי אלו סותרים אהדדי דמציאה בא בהסח הדעת ולא ביגיעה, אבל הענין דאם האדם מיגע עצמו בתורה בעיון רב, אם שלפעמים יעלה חרס בידו, שוב אחרי זה יבין וישכיל המצאה נפלאה, והוא מתת אלוקים בקרבו, וז"ש יגעתי ואח"ז מצאתי בהסח הדעת תאמין ע"כ, וכן הענין נגד היצה"ר אמר הכתוב כי תצא למלחמה על אויביך, אם שתעלה חרס בידך, שוב אחר שתעשה את שלך אז ונתנו ה"א בידך, בבחי' נתינה ומתנה וחי לא יעזבנו.

(ויטב לב)

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה"א בידך ושבית שביו. ונראה עפ"י המבואר בבני יששכר כי בעת שישראל עושים מצות ומעש"ט ירד הטוב על כל פנים שגם אוה"ע יהנו מהטוב, ולהיפוך בעת שישראל עושים ח"ו עבירות תבא הרעה על כל פנים, א"כ האיך יכולים להמשיך רק רע לשונאי ישראל והו ע"י עבירה לשמה, שהכוונה הוא טוב לישראל וע"י המעשה העבירה רעה תבא עליהם, והנה ידוע מספה"ק אשר עבירה מכונה בשם יציאה, וזהו ביאור הכתוב כי תצא היינו שתעשה עבירה, אבל כוונת העבירה תהי' למלחמה על אויביך כשתצטרך ללחום את שונאי ישראל וכונתך תהי' לשמים, אז ונתנו ה' אלוקיך בידך כי גדולה עבירה לשמה, ובכח סגולתה המה יפלו ואתה תעמוד ושבית שביו.

(קדושת יו"ט)

☆

כי תצא למחמה על אויביך ונתנו ה"א בידך וגו'. יובן עפי"ד הרה"ק מקאזניץ לפרש מה שאמר המלאך ליעקב שלחני כי עלה השחר א"ל מיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו, כי הנה תכלית בריאת היצה"ר בעולם שיסית האדם לחטוא, והאדם ילחם כנגדו, כי אז יתעלה האדם ויושלם וזאת תכליתו לבלתי שמוע אליו, וכאשר ינוצח יאמר שירה כי פעל להשלים האדם, ומיום בריאת העולם לא נמצא איש כיעקב הולך תמים ולוחם עם היצה"ר ויוכל לו, ואז הגיע זמן היצה"ר לומר שירה להשלים כוונת הבורא אשר בראו ואמר שלחני להודות להי' ע"כ, וזש"ה כי תצא למלחמה היינו מלחמה היצר, ונתנו ה"א בידך, הלא תדע

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות ה"ק עצי התמרים

אם אנו נלחם מלחמות ה' המתחדשת בכל דור, יהיה שכרינו שיתן בידינו את השטן במלחמה האחרונה שלפני הגאולה שלימה

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבית שביו. צריכים לצאת למלחמה תמיד מחדש אמר לי ידי"נ הרב החסיד הנכבד מו"ה אלחנן רוטשילד, בשם מרן יואל טייטלבוים (שליט"א) אבדק"ק סאטמאר לפרש הפ' כי תצא למלחמה, ויל"ד הול"ל כי תלחום או לשון אחר. ואמר מרן, **דהנה כל זמן שישראל הם בגלות, צריכים הם לצאת למלחמה תמיד מחדש, כי כל עוד שנצחו שונא אחד, מיד קם עליהם שונא אחר, כמו שאנו אומרים שלא אחד בלבד עמד עלינו וכו' אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו וכו'. אבל לעתיד לבוא בשעת הגאולה שעתידה לבא במהרה דידן בעוה"י יהי' מלחמה האחרונה, והבוית"ש ברוב רחמיו וחסדיו יתן אויבינו בידינו לחלוטין, שלא נהי' צריכים ללחום עוד.** וזשה"כ כי תצא למלחמה על אויביך, היינו בזמן הגלות הנך צריך לצאת תמיד מחדש על אויביך, ועל זה בא המדרש ומוסיף **אם אתה תעשה כל האמור בענין, שתעשה רצונו של מקום, לסוף הוא נותן אותו בידיך, ר"ל שימסור הקב"ה את האויב בידך לגמרי אבי"ר.**

בית אולפנא (ה"א עמ' ס"ט)

כי בזה שבית שביו של היצה"ר עצמו, כי זה רצונו שתוכל לכבשו שבזה יושלם עבודתו שלכך נברא, וזהו מה שפירשיי לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, ר"ל מה שנוגע להיצר הרע לעצמותו כי ברצונו הוא אשר האדם יתגבר עליו.

(עצי חיים)

☆

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה"א בידך. יבואר בהקדם מ"ש בבני ישששכר אהא דאיתא בספר יצירה שחודש אלול הוא כנגד יד שמאל בנפש, והענין כי אמרו חז"ל דתשובה מהני רק לישראל ולא לאוה"ע והנה הגוים תמהים ושואלים דאם תשובה מהני יהיו כל אנפין שוין, אבל התי' משום דישראל נקראים בנים למקום והקב"ה למו אב, אבל לאוה"ע נקרא מלך וקי"ל אב שמח על כבודו כבודו מחול ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, והנה אמרו חז"ל תפילין דמארי עלמא מה כתיב בהו כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו והכוונה קרובים ממש בקרבות עמוסים מני בטן כביכול בנים ממש, ולזה חודש אלול שהוא מיוחד לתשובה מכוון נגד יד שמאל שמיוחד לתפילין כי ע"י מצות תפילין אנו מעוררים תפילין דמארי עלמא ומשם יראו הכל שאנו בנים למקום וממילא תשובה מועיל לישראל ע"כ, וז"ש כי **תצא** למלחמה על אויבך, שיעמדו עליך הגוים ותצטרך לבטל טענתם מדוע מועיל תשובה רק לישראל ולא לאוה"ע, ונתנו ה"א בידי"ך היינו שתשיב להם תשובה דמכח תפילין שמניחין על היד שמוכח שיש לנו דין בנים למקום ואב שמחל על כבודו אין כבודו מחול.

(ברך משה)

☆

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה"א בידך ושבית שביו. איתא בספרי על אויביך כנגד אויביך ונתנו ה"א בידך, אם עשית כל האמור בענין סוף שהי אלקיך נותנו בידך, ויבואר ע"פ שאמרו חז"ל כל הקובע מקום לתפילתו אלקי אברהם בעזרו דכתיב וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם, וביאר הצל"ח בטעמא של קביעת מקום, לפי שהמקום ההוא שתפלל שם קנה איכות קדושה ושוב כשמתפלל פעם שנית קדושת המקום מסייע לו שתוקבל תפלתו ע"כ, ובעצי חיים כתב לפרש הכתוב ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו, ופירשיי וכן תעשו לדורות, היינו אותה השראת השכינה שהיה במשכן ע"י משה רבינו שהוריד השכינה לשם ע"י מעשיו ותפלותיו, וכן תעשו לדורות שהמקום ההוא יקנה איכות קדושה ושארית לנצח לדורות עולם ע"כ, ומעתה יתבאר לן דרישה הספרי דהנה על פסוק זה כי תצא למלחמה על אויבך ביאר בזוהר חדש שמרמז על מלחמת היצר שהוא האויב והשונא של איש הישראלי, ולזה דרש אם עשיית כל האמור בענין, ירמוז על בחינת וכן תעשו, דהיינו שתעשה במלחמת היצר עשיה לקנות איכות קדושה גם לדורות הבאים, אז סוף שהי"א נותנו בידך, הכוונה דגם עד סוף כל הדורות יזכו לנצח היצר במקום ההוא בכח החוא.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

העיקר לילך רק בדרך המקובל לנו
דור אחר דור עד משה רבינו

זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים. בסעודת הילולא של מרן הקדושת יו"ט ז"ל מוצש"ק פ' משפטים שנת תשט"ז, אמר רבינו בשם אביו מרן הקדושת יו"ט ז"ל לפרש מאמר הכתוב בפ' תצא **"זכור את אשר עשה לך עמלק"**, ולכאורה תיבת **"לך"** מיותר, שהיה לו לומר 'זכור את אשר עשה עמלק'. ועוד בפ' וירא כתיב **"כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה'"** וגו', ולכאורה תיבת **"אחריו"** מיותרת, דפשיטא שהם אחריו ולא קודם לו. ואמר מרן הקדושת יו"ט ז"ל **שהכלל לידע אם לא יצאו מדרך התורה הוא, דמי שהולך אחר שכל עצמו** (אייגענע אויפפאסונג), **ואומרים שהיום נשתנה ממה שהיה קודם לנו, כפי שרגילים לומר בזמנינו, וזו היא סכנה גדולה ליפול ע"ז מדרך הקדושה, והעיקר לילך רק בדרך המקובל לנו דור אחר דור עד משה רבינו,** וזה כלל גדול לילך אחר דור הקודם לנו. וז"פ **כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו "אחריו"** שזה אשר יצוה להם שילכו אחריו בדרך שלו, וזה די לומר להם שילכו אחריו ולא ילכו בדרך חדש שהיא סכנה גדולה, רק לילך בדרך הישן, וזהו אחריו. וז"פ 'זכור את אשר עשה **"לך" עמלק**', שגם זאת היתה עבודתו של עמלק שכל אחד יסבור שהוא אדם לעצמו ויעשה הישר בעיניו, והנה איתא במדרש **'צא הלחם בעמלק מחר אנכי נצב על ראש הגבעה'**, 'על ראש' אני מזכיר זכות אבות שנאמר 'כי מרא"ש צורים אראנו', 'הגבעה' אני מזכיר זכות אמהות שנאמר 'ומגבעו"ת אשורנו', וזה שאמר 'מחר', יש מחר שהוא לאחר זמן, שאפילו לאחר זמן חייבים להביט רק לדרכי אבות, וז"פ 'מחר **אנכי נצב על ראש הגבעה' שצריך לעמוד בראש הגבעה בדרכי אבות ואמהות,** כך פי' א"א ז"ל זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

מושיען ש"י (ה"ב ע' מ"א)

מרכז המוסדות דרבינו יואל מסאטמאר

נתייסד ע"י כ"ק מרן רבינו הקוה"ט זיעוכי"א • בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

קרית יואל - בני ברק

נחמו נחמו

מריחוק מקום וקירוב לב, משתתפים אנו בצער רב, באבלו של ידידינו האי גברא יקירא, ארי שבחבורה, נודע לעוז ולתפארה, הוא הגבר הוקם עולה של תורה, דורש ומבקש בתורה וחסידות, לו עשרה ידות, מוזיל זהב מכיסו למען מוסדותינו, מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו, כולם מודים ומשבחים לעומתו, ראשון הוא למקראי קודש, לבו ער וחם לכל דורש ומבקש, רחים ומוקיר רבנן ואיהו גופיה צורבא מרבנן, האדם היקר באנשים, ראש וראשון לכל קדשים

ה"ה ידידינו הרבני הנגיד המרומם בנש"ק

הרב ר'

מרדכי זיסקינד לאנדא

שליט"א

יו"ר הנהלת "מוסדות יטב לב" בארה"ק – אייראפע

המתאבל מרה בפטירת אחיו ע"ה

תנחומינו הנאמנים ישעשעו נפשכם, המקום ינחם אתכם, ולא ישמע עוד שוד ושבר בגבולכם, ששון ושמחה ישיגוכם, ונסו יגון ואנחה מכל גבולכם, ואך טוב וחסד ירדפוכם, כל ימי חייכם, ובפעולותיכם הכבירים והמפורסמים, תמצאו ניחומים, ויושר יליץ בעדכם בגנזי מרומים, עדי יקיצו וירננו שוכני עפר במהרה בקרב הימים.

החותמים במדרש תנחומ"א

הנהלת מוסדות סאטמאר
בני ברק יצ"ו

פנינים מתורתן של מרן רגי"ה ק' בעל דברי יואל זי"ע מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה' וגו', על דבר אשר לא קדמו אתכם וגו' ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור וגו' לקללך, ולא אבה ה' אלהיך לשמוע אל בלעם ויהפוך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה (כג ד-ו).

ולכאורה צריך ביאור מה שהוסיף הכתוב ולא מצה ה' אלהיך לשמוע אל בלעם וגו' לטעם על מה שנאסר מואב לבוא בקהל, והא מלבד זה מקטין חומר עוונם, שאם היה הקב"ה שומע לקללת בלעם הרשע מ"ו, אז ודאי היה עונשם יותר גדול, אבל עכשיו דממילא לא הועיל כלום בקללתו, הדין נותן שלא להענישם כל כך.

ונראה בהקדם קושית הרמשונים [עי' רמב"ם ורמב"ד (הל' תשובה פ"ו ה"ה), וע"ע ברמב"ן וחור החיים הקדום (ברמשית טו יד) שהאריכו בזה] מדוע נענשו המצרים על ששיעבדו בישראל, והלא מלבד עצם זה מצוה שקיימו גזירת ה' שגזר על ישראל (ברמשית טו יג) כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום ועינו אותם וגו'. ותירץ הרמב"ן (ברמשית טו יד) כי העונש הוא לפי שהוסיפו להרע, כי השליכו בניהם ליאור, וימררו את חייהם ושעבדו למחות את שמם, שכל זה לא היה בכלל הגזירה, עכ"ד.

ובדרך זה יש לומר לענין מואב, שאם היה בלעם הרשע מועיל מ"ו בקללתו לא היה עונשם גדול כל כך, כי אז היה להם התנצלות לומר דמה שקילל בלעם את ישראל לא היה מחמת רשעתו, אלא משום שנאותה שעה היתה גזירה מן השמים שתצוף עליהם קללה מ"ו, שאם לא כן לא היה אפשר שתחול הקללה עליהם, ומינה כי בלעם בקללתו מלבדה עשה רצון ה' לקלל את ישראל. לא כן עכשיו שלא מצה ה' לשמוע אל בלעם, הרי מוכח שלא היתה אז גזירה מן השמים שתצוף מ"ו קללה על ישראל, ואם כן בלעם שחשב לעצור על רצון ה' ולקללם, על כרחך שמחשבתו הרעה בשה לו מצד רשעתו, ועל כן בדין הוא שיטול מואב את עונשו ויהא אסור לבוא בקהל ה' עד עולם.

ס"ג משפטים תשי"ז

כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויביך לפניך והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר (כג טו). במדרש (ויק"ר פכ"ד ס"ז) מהו להצילך, להגן עליך להיות לא על רשעך. ונראה ביאור מה רמז להוסיף תיבת להצילך מפשוטו שהוא לשון הצלה כמו (שם יח י) ברוך ה' אשר הציל מחכם, וכן הוא אחד מד' לשונות של גאולה והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי.

ויש לומר דבדי המדרש כי הדרש והפשט כהדדי חולי והא דהא תליא, דמה שאמר הכתוב להצילך הוא מלשון הצלה כפשוטו, אלא שבא לפרש בזיזה לופן תהיה ההצלה מן החויצים, והוא על פי מה שפירש הבעל שם טוב הקדוש זי"ע (מובא בקדושת לוי פ' בשלח ד"ה ולו יצוחר הפ') [וכן הביא בשל"ה הקדוש (ריש שער הגדול) בשם המדרש]. הכתוב (תהלים קכא ה) ה' שלך, שהשי"ת מתנהג עם האדם כמו הצל, כי כמו שכל מה שהאדם עושה גם הצל עושה, כן הצורת ב"ה מתנהג עם האדם גם כן כמו שהוא עושה, עכלה"ק.

וזה שאמר כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך להצילך, והיינו כפשוטו שיצילך מאויבך, ומסיים הכתוב שזהו רק בתנאי והיה מחניך קדוש, שתתנהג בקדושה, ועל זה דרש המדרש להצילך להגן עליך להיות לא על רשעך, ר"ל שהקב"ה יגן עליך ויצילך מידי החויצים דוגמת הצל, דכמו שהצל עושה כל מה שהאדם עושה, כמו כן ההצלה תלוי כפי מה מעשיך, שאם אתה תקדש את עצמך כאומרו והיה מחניך קדוש ולא ירצה בך ערות דבר, אז גם הקב"ה יקדש את שמו ית' בעולם על ידי שיצילך מידי החויצים.

ס"ג תצא תשכ"ו

סיפורי צדיקים, גביאור הפסוקים
המלאים זיו ונוגה לפיקים

כי תצא למלחמה... ונתנו ה"א בידך

כאשר נתקבל הגאון רבי שמעון סופר זצ"ל לרב בקראקא, היו מאנשי המקום שראו בכך בזיון שלא לקחו רב מקראקא עצמה שהיתה מפורסמת כעיר של חכמים וסופרים, ואמרו בלבם לפגוע בו בדרשתו הראשונה, באמרם הרי רבי שמעון בוודאי ישלח לתלות בבית המדרש דף שבו יציין על איזה מקומות בש"ס ובפוסקים תסוב דרשתו, ממילא הם ילמדו בעיון את אותם דברים, ומיד כשיתחיל לדרוש, יתקיפוהו בשאלות, השמש של אותו מקום היה איש ירא אלוקים, וכאשר רבי שמעון סופר קרא לו שיתלה בבית המדרש את הדף הנ"ל סיפר לו דברים כהווייתן וביקשו שלא ישלח לתלות את הדף, אך רבי שמעון סופר ענה לו שהוא לא מפחד, ועשה השמש כמצותו, בהגיע יום השבת, מיד כאשר התחיל לדרוש התחילו מכל עבר לקנטרו בקושיות זה בכה וזה בכה, כאשר ראה שכלו כל הקיצין, ענה ואמר שרוצה לספר להם סיפור, פעם הודיעו לאבי החתם סופר כי יש חתונה בתערובות ר"ל בעיר פרעשבורג, ושלחני אבי להתרות בהם שיפסיקו מדרכם הקלוקל, אך הם צחקו ממני ולא השגיחו בי, וכשבאתי פעם שנית עפ"י ציווי אבי התרו בי שאם אבוא שוב הם יפלו בי את מכותיהם, וכאשר שלחני אבי פעם שלישית למד אותי 'שם' קדוש שאם אומרים ומכוונים אותו על אדם מסויים יכולים להורגו ואמר לי שאין אני צריך לירא ולפחד מהם כלל ואם ירצו לפגוע בי אכוון את ה'שם' הזה ואנצל, ואכן כשבאתי ומסרתי את דברי אבי והתראתו, והאנשים האלו חמתם בערה בם והחתן בעצמו ניגש אלי בחימה שפוכה והרים את ידו להכות באגרוף רשע ורצה לקיים את זממו הרע, ואז עשיתי כפי ציוו אבי וכיוונתי את ה'שם' ונענש החתן תיכף ומיד, וכמובן שהחתונה נתבטלה וניצלתי מידם. כך - הגביה רבי שמעון סופר את קולו ואמר לבני קהילתו - ליהוי ידוע לכם, שעדיין אני זוכר את אותו שם, ולכן, אם תשאלו לאמיתה של תורה, אז מה טוב ומה נעים, אבל אם תשאלו לקנטר, ראו הוזהרתם, ופחד גדול נפל על כל הנאספים כששמעו דברים אלו ומני אז הי' לו שלום ושלוה בקהילתו, ע"כ, וזשה"כ כי תצא למלחמה על אויביך, אז ונתנו ה' אלוקיך בידיך, שתקח בידיך את אותו שם קדוש אשר יסייע לך להכרית את כל הקמים עליך.

וחלצה...

סיפר הרה"ק ר' שלמה ממונקאטש כי פע"א באו להרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע לשב"ק הרה"ק ר' שמעון מיערוסלב והרה"ק ר' שלום מקאמינקא, ור' שמעון מיערוסלב אמר להרה"ק מבעלזא: הרב מבעלזא! ייחד לי כבודו מקום לישיבתו על יד השולחן בשב"ק, כי כשם שהחליצה צריכה קביעת מקום יום אחד קודם, כך שבת צריכה קביעת מקום מערב שבת, ור' שלום מקאמינקא היה רגיל לומר מילי דבדיחותא, וכששמע את דברי ר' שמעון אמר: הרבי ר' שמעון צודק, שהרי כן כתוב בברכת המזון של שבת "רצה והחליצנו", וסיים הצדיק ר' שלמה ממונקאטש צא וראה כמה גדולים דברי חכמים ושיחות חולין שלהם, שהרי בסידור האריז"ל פירש את הכוונות של רצה והחליצנו בברכת המזון לפי כל כוונות החליצה.

ולא ימחה שמו

חסיד אחד שוחח פעם עם הרה"ק ר' אברהם מסאכטשוב זי"ע ונתגלגלו הדברים על אחד מהאפיקורסים ואמר החסיד עליו "ימח שמו" געד בו הצדיק ואמר: האם יודע אתה איך הדין מומר שמת בלא בנים, מומר שמת בלא בנים מובא בירושלמי שאשתו חייבת בחליצה, וחליצה הוא במקום יבום, ומפורש בתורה שמצוות יבום ציוותה התורה כדי ש"לא ימחה שמו מישראל" הרי דהתורה דאגה אפילו למומר ש"לא ימחה שמו" ואתה אומר "ימח שמו".

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו וישרים, ברוך צחות ומליצה נאמרים

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידיך ושבית שביו. פירש"י במלחמת הרשות הכתוב מדבר. בדרך צחות יל"פ כאשר איש הדור"ש טוב לעמו נעמד 'כי תצא' היינו כאשר איש הדור"ש טוב לעמו נעמד לשאת דברים לפני בני ישראל, צריך להיות כוונתך 'למלחמה על אויביך', להשפיע על כל נפש מישראל שיהיה בידו הכח להלחם עם היצר הרע שהוא אויב של כל אדם, הנאבק עמו בכל עת ורגע, ואם אכן זאת כוונתך בדרשתך, שישראל יתנהגו בדרך היהדות 'ונתנו ה' אלקיך בידיך' השי"ת יתן בידך כל פסוק שתוכל להעמיס עליו כל רעיון דקדושה, ותזכה לפרש הכתוב כרצונך. אולם מוסיף ר"ש בביאורו 'במלחמת הרשות' אם כוונתך להראות כוחך בדרוש גרידא, 'הכתוב מדבר' אזי אין לך לומר להם אלא פירושים טובים אשר נראה כאילו הכתוב מדברם, אשר אז עכ"פ יש לך שכר שיחה נאה, אבל בלאו הכי שתיקותיך יפה מדיבוריך כי מה בצע להטריח הציבור בפירושים דחוקים באין תכלית טוב, ודפח"ח.

שארית מנחם

פרפראות לחכמה

מאמרים נחמדים, ע"ד דרוש מיוסדים, כפתור ופרח משוקדים

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלוקיך בידך. ופרש"י לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר, והנל"פ לשון רשיז"ל דמצינו דחז"ל הפליגו במעלת מצוות ציצית כסגולה להנצל מעבירות ותאות הלב וכמאמה"כ ולא תתורי אחרי לבבכם וכעובדא של אותו תלמיד שנטה להכשל בעריות ובאו ציציותיו וטפחו על פניו וע"ז נזכר וירד מעשות החטאת, גם ידוע מאחז"ל על כנפי בגדיהם לדורותם דור תם מגזל ומעריות אך י"ל דסגולה זו הוא דווקא אם מספרם של החוטים שלם, דהיינו שיש ל"ב חוטים כדבעי (נגד הלב) אבל אם חסר אחד מהם אע"פ שע"פ ההלכה כשר ללבשו מ"מ אין בכוחו להגן מעבירות שבידו ורמזו זאת בפסוק במשלי 'נואף אשה חסר לב' כלומר יען שחסר בחוטי הציצית ממספר לב משו"ה נכשל בזה והציצית לא אהני ליה ובזה יל"פ בדברי רשיז"ל כאן, ל"א דברה תורה דאע"פ שהתורה דיברה והכשירה הציצית אפילו כשיש ל"א חוטין' מ"מ 'אל"א כנגד יצה"ר' היינו שצריך שיהא ל"ב חוטים כמספר אל"א כנגד היצה"ר דיפת תואר, והבן.

(הגה"ק ר' יהושע מטאמשוב זי"ע)

☆

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלוקיך בידך. ופרש"י לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר, ויל"פ עפ"מ דאמרינן בגמ' דאשת רב הוי מצערה ליה ואמר רב לתלמידיו דיינו שמגדלות בנינו ומצלות אותנו מן החטא נמצא האשה מועלת לב' דברים אבל ביפת תואר אינה מועלת לגדל בנינו דאדרבה שסופו שתלד בן סורר ומורה נמצא שביפ"ת אינה מועלת רק להציל אותו מן היצה"ר ולא לבנים וזהו כוונת רש"י לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר לבד.

(חנוכת התורה)

☆

והיה אם לא חפצת בה וכו'. פירש"י הכתוב מבשרך שסופך לשנאותה, והקש המפו' מהיכן דרשו חז"ל כן הא לגופיה איצטריך ללמד שישלחנה לנפשה ולא ימכרנה בכסף, ונראה דהנה הלבוש (או"ע סי' קכ"ו ס"ג) נתן טעם למה בכתובה כותבים "לחודש" ולא "לירח" כמו שכותבים בגט, כי אצל ירח מצינו לשון גירושין, דכתיב "גרש ירחים", ואצל קידושין כתיב לשון חודש דכתב "כי יקח איש אשה חדשה", וקיחה היינו קידושין, עי"ש. ולפי"ז קשה דכאן גבי יפת תואר דכתיב ולקחת לך לאשה והיינו קידושין[לה] דכתב אח"כ ובכתה את אביה ואת אמה "ירח" ימים, והו"ל למימר חודש ימים, והשתא יש לומר דמכח הדיוק הזה הוכיחו חז"ל דהכתוב מבשרך שסופך לשנאתה ולגרשה, ומשו"ה אמר לשון ירח כמו בגירושין.

(ארץ החיים)

☆

ורגמוהו כל אנשי עירו באבנים ומת ובערת הרע מקרבך וכל ישראל ישמעו ויראו. פרש"י מכאן שצריך הכרזה בבי"ד פלוני נסקל על שהיה בן סורר ומורה, והקשו המפו' מאי שנא גבי זקן ממרא דכתיב ג"כ וכל העם ישמעו ויראו ושם פרש"י שממתינים לו עד הרגל וממיתין אותו ברגל, ויש לתרץ דהנה איתא בגמ' (סנהדרין ס"ח:) דכל ימיו של בן סורר ומורה איננו נמשך אלא ג' חדשים, משום דכתיב כי יהיה לאיש בן, ולא קטן שאינו חייב במצוות, א"כ איננו יכול להיות בן סורר ומורה כשהוא פחות מי"ג שנים, ולאחר שנעשה י"ג שנים וג' חדשים ג"כ איננו יכול להיות בן סורר ומורה דהא כתיב בן, ולא אב, א"כ אפשר דלאחר י"ג שנים קידש אשה ונתעברה ויהיה עוברה ניכר בג' חדשים וראוי הוא לקרותו אב, משום הכי איננו נעשה סורר ומורה אלא מן י"ג שנים עד ג' חדשים עי"ש, א"כ לפי"ז אם ימתינו במיתתו עד הרגל שמא בין כך ובין כך יתהוה לאיש ויעבור הזמן הנ"ל ואז שוב אין רשאין לסקלו דכבר עברו הג' חדשים.

(מנחה בלולה)

דורש טוב

גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה. נראה לענ"ד לומר טעם לשבח לזה דנוהגין ללבוש טלית גדול וטלית קטן, וטלית קטן לובשין גם קודם הנישואין, אבל טלית גדול רק אחר הנישואין.

י"ל דהנה מצינו בשעטנז ב' לאוין וב' עשים, א] (דברים כב, יא): **'לא תלבש' שעטנז,** וזהו לאו על מלבוש של שעטנז. ב] (ויקרא יט, יט): **ובגד כלאים שעטנז 'לא יעלה' עליך,** מזה ניתוסף אף כיסוי וכדו' שג"כ אסור.

והנה בדומה לזה מצינו גם במצות ציצית. פסוק א'] (במדבר טו, לח): **ועשו להם ציצית על כנפי 'בגדיהם', וסתם בגד היינו כדרך לבישה.** ב] עוד כתיב בפ' כי תצא (דברים כב, יב): **גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך 'אשר תכסה בה',** ונראה עפי"ז טעם לשבח דלכן עושין ב' טליתים, **טלית גדול** שאינו דרך לבישה והוא רק בכלל אשר תכסה בה. **וטלית קטן** שיש לו בית ראש ודרך לבישה, ובזה מקיימין קרא דעל בגפי בגדיהם.

והנה בתשב"ץ כתב הטעם דרווק אינו מתעטף בטלית גדול משום דכתיב: 'כי יקח איש אשה' וסמיך ליה 'גדילים תעשה לך'. ועקשה א"כ טלית קטן למה לן לובש קודם הנישואין. אמנם עפ"י מה שאמרנו אתי שפיר, **דהרי טלית קטן אינו נלמד מהפסוק ד'גדילים תעשה לך', רק מהפסוק ד'על כנפי בגדיהם', ושם אינו סמוך לכי יקח איש אשה, וא"ש המנהג שטלית קטן לובשין גם הילדים.**

שו"ת ארץ צבי (קוז'יגלוב) ח"ב סי' ג'

אמירת לדוד ה' אורי וישעי בימי הרצון מקורו, טעמו, ומנהגו

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

המנהג ברוב תפוצות ישראל שבחודש אלול אומרים בכל יום אחר התפלה מזמור כ"ז שבתהלים 'לדוד ה' אורי וישעי', מנהג זה הוא מן הנפוצים ביותר בסדר התפלה של רוב קהילות ישראל, הגם כי אין לו זכר כלל בגמרא ובראשונים, וגם רבותינו האחרונים בעלי המנהגות אינם מזכירים אותו כלל, וראוי לברר איה מקור כבודו של מנהג זה?

הנה מקור קדמון של המנהג וסגולתו מופיע בשלשה ספרים קדמונים אשר מיוסדים על כתבי האריז"ל שנדפסו בתקופה אחת במדינת אשכנז, לראשונה בספר 'שם טוב קטן' (נדפס ב'זוצלבאך שנת תס"ו, דף ט) שהוא סדר תפילות וכוונות מיוסד עפ"י כתבי האריז"ל שחיבר הגאון המקובל רבי בנימין בינוש הכהן-בעל שם טוב מקראטשין זצ"ל, וז"ל שם: "הא לך סוד גדול כל האומר רז מזמור זה מר"ח אלול עד אחר שמחת תורה, ואפילו גזירה רעה נתונה על האדם מן השמים יכולנה לבטלה, ומבטל ומעביר מעליו כל המקטריגים ושטנים ומארי תריסין, ומבטל מעליו כל גזירות רעות וקשות ויוצא בדימוס זכאי בדין", ובשניה בספר 'זכירה' (נדפס ב'האמבורג שנת תס"ט, ח"ב ד"ה ר"ה אלול) עיי"ש בלשונו: "סוד גדול האומר מזמור כ"ז מר"ח אלול עד אחר שמחת תורה ערב ובוקר, אזי הוא מובטח שיוציא ימיו ושנותיו בטוב ומעביר כל המקטריגים", ובא הכתוב השלישי בספר 'המוסר' (תפ"ד נדפס ב'בערלין בעילום שם המחבר המיוחס לאחד מתלמידי האריז"ל) עיי"ש.

ואחר זמן נעתקו הדברים בספר 'שערי רצון' עם ספר 'שערי רחמים' (נדפס ב'שאלוניקי שנת תק"ע) אשר יש אומרים שמיוסד עפ"י כתבי הגאון המקובל רבי חיים הכהן זצ"ל בעל טור ברקת ועוד, תלמידו של הרה"ק רבי חיים וויטאל זצ"ל, אולם הרבה מפקפקים ע"ז דאינו מהרה"ק הנ"ל רק מחכם אחר, וכן הובא מנהג זה בספר 'שערי תפלה' להגר"י רקח ז"ל (דף ל"ח אות י"א) בשם מהר"ח כהן זצ"ל.

ומשם אנו מוצאים את מנהג זה ב'סידור רבי שבתי' מהרה"ק רבי שבתי מראשקוב זצ"ל תלמידו של מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע בסידורו עם כונות האריז"ל (בסדר כוונת ר"ח אלול, דף רכ"ה) וזל"ק שם: "כל האומר מזמור כ"ז לדוד ה' אורי וישעי וכו' מראש חודש אלול עד אחר שמחת תורה ערב ובוקר דבר יום ביומו, **אזי הוא מובטח שמוציא שנותיו בטוב ויערב לו**, ואפילו גזירה רעה כתובה על האדם מן השמים, יכול לבטלו, ומעביר מעליו כל המקטריגים ושטנים ומארי תריסין, ומבטל

מעליו כל קשות ורעות ויוצא בדימוס זכאין בדין, ועי"ז מכניע כל המקטריגים, עיי"ש.

גם החיד"א זצ"ל בספרו 'עבודת הקודש' (מורה באצבע אות ל"ז) מביא מנהג זה, וב'סנסן ליאיר' (בסופו) מוסיף עוד שגם בכל השנה האומרו ימצא חיים, וז"ל: "יאמר מזמור לדוד ה' אורי וישעי כלו אחר כל תפלה מהשמ"ע מר"ח אלול עד מוצאי יוה"כ וכן בהושענא רבא, וכן הוא מנהג בעיה"ק חברון שהש"ץ אומר אותו אחר עלינו לשבח וכו' בקול רם, **ומה טוב לאומרו כל השנה אחר שמו"ע ולפחות כל יום האומרו בכונה אחר תפלת שחרית ימצא חיים**", עיי"ש.

אולם שם מבואר שיאמר מזמור זה גם בתפילת ערבית וכן נהגו בכמה קהלות באשכנז, אולם מנהגינו כמבואר במטה אפרים ויסודו בסידור ר' שבתי לאמרו בתפילת שחרית ומנחה, ועיי' בשו"ת 'דברי מלכיאל' (ח"ו סי' כ"ג ס"ק ב') שכתב לבאר יסוד ב' המנהגים: "הנה אצלינו [בעיר לומזא] המנהג לאומרו בערבית ולא במנחה, ומנהגים הללו הוזכרו באחרונים, וטעמם נראה דהנה מה שאומרים זה באלול עד שמיני עצרת הוא, בשביל דבמדרש פ' אחרי דרשוהו על יום הדין, שבאים שרי או"ה ללמד חוב על ישראל עיי"ש, ואיתא במס' ר"ה (דף ח') שלמעלה יש דין ביום ולא בלילה וכמו בבי"ד של מטה, ומצינו בסנהדרין (דף פ"ח) שבי"ד היו יושבים עד אחר תמיד של בין הערבים, ולזה הנוהגים לאומרו במנחה ס"ל לאומרו בתחילת הדין ובסוף זמן הדין, והאומרים בערבית נראה טעמם, משום שיש מדינות שאצלם יום בשעה שאצלינו לילה, וצ"ל דהכל אזיל כפי שהוא בירושלים, וכ"כ האחרונים, וא"כ יש בשאר מדינות בכל לילה איזה עת שאז הוא יום בירושלים לזה קבעו לאומרו גם בערבית, ועכ"פ אצלם שתפסו לאומרו בסוף זמן הדין, אין צורך לאמרו בלילה, שאז לאו זמן דין הוא כלל לפי מנהגם, ובדרך כלל אין להקפיד בענינים כאלה, וככל מאן דעבדי לא משתבש" עכ"ל.

טעם אמירת מזמור זה מבואר בתלמידי האריז"ל:
כי במזמור הזה יש בו י"ג שמות הוי"ה שהם נגד י"ג מכילין דרחמי, ולכך אנו אומרין אותו מר"ח אלול, כי בימים אלו נפתחו הני י"ג מקורות מי"ג מכילין דרחמי, והם מתגלין ומאירין למטה ומבטל כל המקטריגים, וע"י אמירת המזמור שיש בו י"ג שמות אלו אנו פועלין ומבטלין מעלינו הבי"ד של מעלה ומארי תריסין ומקטרגין, שאין להם רשות לקרב כלל לדון אותנו, אלא מלפניך משפטינו יצא, ואז יוצאין אנחנו זכאין בדין.

וב'סידור ר' שבתי' (שם) הוסיף עוד טעם פנימי: כי יש במזמור זה קמ"ח תיבין כמספר ב' פעמים ע"ד, שהוא בגימ' שני פעמים שם קדוש ונורא אכדט"ם שהוא שם הבטחון, שעי"ז השם אנחנו נסמכין ונסעדין מזמן החורבן והגלות, ושם זה מבטל וממתיק כל הדינין כי יש בו בחי' פנים ואחור דשם אלהים שהוא שם הגבורות, וע"י התחלפות אותיות האמצעיים של שם אלהים 'לה"י' באותיות שלפניה 'כד"ט' נמתקו הגבורות דשם אלקים, ונתבטל כל הדינין וכל אלהים אחרים ובי"ד של מעלה, לכן צריכין לכוון ב"פ שם הנ"ל לבטל הבי"ד הזה, ובאמירה זו מבטלין וממתיקין הבי"ד של מעלה, רק שהקב"ה בכבודו ובעצמו דן אותנו, שנאמר (תהלים יז, ב) מלפניך משפטינו יצא עיניך תחזינה משרים, עיי"ש.

ובספר 'שער יששכר' (מאמר ימי הרצון אות ה') ביאר עוד יותר: "כי השם אכדט"ם הוא אותיות הקודמים לשם אלהי"ם, וז"ש "מלפניך" פי' מלפני אלהי"ם דהיינו ע"י השם אכדט"ם - משפטינו יצא, וזהו יפעול אשר עיניך תחזינה מישרים כנ"ל שיבוא הדין לפניו ית"ש בעצמו ועיניו תחזינה מישרים להיותו בעל הרחמים כביכול". ומוסיף שם פירושו הבהיר: שלא נטעה לסמוך על כח השמות בלבד שנרמז בכוונת אמירת מזמור זה שעולים קמ"ח ממספר התיבות שיש במזמור כנ"ל, שנזכה על ידם לבטל המקטריגין ולפעול לזכותינו בדין גם בלי תיקון מעשינו כלל, כי אם לא נתחזק בתורה ובמצוות כראוי בימים אלו אזי לא מהני כביכול כ"כ כח השמות הנ"ל לפעול לזכותינו בדין, וזה יש לרמוז בדברי חז"ל (אבות ג, יז) אם אין קמח אין תורה וכו', דהנה אם כי אין לנו שיור רק התורה הזאת בחורבן ובגלות הלז, עכ"ז אם אין קמ"ח היינו השני שמות שעולה קמ"ח שאנו נסעדים ונסמכים בגלותינו כנ"ל, אין תורה אז ח"ו

לא יכולנו להתקיים אף עם התורה בגלות החל הזה, ולעומת זה אם אין תורה אין קמ"ח, דהיינו דלעומת זה נודע כשישראל מוסיפין כח בפמליא של מעלה ע"י התורה ומצוות שעושין אז יש כח למעלה להמליץ בעדם, כי אם לא ח"ו אז גם המליץ בעדם תשש כוחו ונאלם פיו, וזהו אם אין תורה אם לא נתחזק בתורה ומצות כראוי אז אין קמ"ח, אין כח כביכול בשמות אלו העולים קמ"ח לפעול לזכותינו בדין, דהיינו שלא נסמוך על כוונת אמירת המזמור לדוד ה' אורי וישעי לבד בלתי תיקון מעשינו כלל, שעי"ז יורמז אם אין תורה אין קמ"ח, עיי"ש.

וב'מטה אפרים' (סי' תקפ"א, באלף למטה סק"ה) כתב טעם המנהג בפשטות, וז"ל: "ויסוד המנהג עפ"י המדרש שוחר טוב (תהלים כז) אורי בר"ה וישעי ביוה"כ, ואח"כ כי יצפנני בסוכות שהוא רמז לחג הסוכות", עיי"ש.

ויש שכתבו שבמזמור זה נאמר "לולא האמנתי" לול"א, אותיות אלו"ל, ולכן המנהג לאמרו בחודש אלול, וב'בעל הטורים' בפ' נצבים (דברים ל, ו) על הפסוק 'את לבבך ואת לבב'. "ר"ת אלול. לכך נהגו להשכים להתפלל סליחות מר"ח אלול ואילך. וכן לולא האמנתי לראות בטוב ה', לול"א, אותיות אלול. שמ'אלול ואילך חרדתי נגד השם", עיי"ש.

ובספר 'פרי צדיק' לרבי צדוק הכהן זצ"ל כתב עפ"י זה, וז"ל, "בתיבת לול"א נרמז אותיות אלו"ל, שאז הזמן לתקן מעשיו כדי שלא יגרום החטא וכו', **ומטעם זה אומרים מזמור הזה בחודש אלול, מפני שנזכר בו פסוק זה**", עכ"ל. ועיי' בס' 'שער המלך' (שער א' פ"א ענייני אלול) שכתב עוד כזה, שהטעם שנרמז חודש אלול באותיות לול"א, שהוא אותיות אלול בצורה הפוכה ולא באופן ישר, דהיינו לאחור ולא לפנים, וזהו כי האדם רץ כל השנה ואינו יודע להיכן רץ, ובחודש אלול צריך להחזירו להפוך פניו לאחוריו ולהשגיח ולבדוק את כל השנה שעברה ושכבר נמצאת אחורינו, ולתקן מה שפגם ח"ו בשנה זו, עיי"ש.

אולם הי' כמה גדולים וצדיקים נבג"מ שהסתייגו ממנהג זה, ובספר 'מעשה רב' (אות נ"ג) מביא בשם הגר"א דאין אומרים שום מזמור זולת שיר של יום, גם מר"ח אלול עד יוה"כ אין אומרים קאפיטל כ"ז. **והטעם משום טירחא דציבורא**, עיי"ש.

וגם הרבה מתלמידי הבעש"ט הק' נמנעו מלאמרו, שפקפקו בעצם מקור מוצאו של המנהג, הגם שהובא הדבר בסידור האריז"ל של רבי שבתי מראשקוב זצ"ל עם הכונות כנזכר לעיל, מכל מקום הי' מקובל אצלם שהמנהג מיסודו הוא נובע מספר חמדת ימים שיצא עליו עוררין ע"י כמה גדולי ישראל, שלא רצו ללמוד בו והרחיקוהו מביתם מחמת חשדא על זהות המחבר, אחר שמצאו בתוכו כמה דברים זרים שריח ש"ץ ימ"ש נודף ממנו, ולכן חששו גם הם שמנהג אמירת מזמור לדוד ה' אורי המופיע בספר זה הוא ג"כ מהדברים שחידשו הכת ש"ץ, והנגררים עליהם זייפו הדבר בשמו של האריז"ל, ולכן נמנעו מלאמרו.

ובריש ספר 'לב שמח' יש מכתב מהגה"צ רבי פנחס חיים טויב זצ"ל מראזלא שכתב לבנו, ושולל את המנהג לומר לדוד ה' אורי מכל וכל, וז"ל: "אודות לדוד ה' אורי וישעי בר"ח אלול הלא ידוע לך שאין אנחנו אומרים לדוד ה' אורי וגו' בר"ח אלול כמנהג קצת מקומות, תדע בני שכל הדברים הכונות הנאמרים שם הם אינם מרבינו האר"י הקדוש זצ"ל, לא מיניה ולא מקצתו, רק בכל הדברים האלו הם מועתקים מספר "חמדת הימים" אשר אנחנו מקובלים מאבותינו רבותינו הקדושים שלא להשגיח על הדברים האלו, ולזה תראה בני יחי' אשר ביהי רצון שהוא קודם אמירת תהילים מייגע עצמו הגאון מאור הגולה מהרא"ז מרגליות זצ"ל בספר מטה אפרים, וכן רבינו הגה"ק ה'ישמח משה' זצ"ל מפרשים בזה פירושים, ואילו היו יודעים שזה היה"ר הוא מספר הנ"ל לא היו אומרים כלום בזה, ובאמירת לדוד וכו' ידוע בוודאי אלי שרבינו הקדוש מאור הגולה החוזה מלובלין ז"ל לא היה אומרו וכן תלמידיו הקדושים היהודי הק' ורבינו זקיני הק' מזידיטשוב ז"ל ורבינו חו"ז מראפשיץ ז"ל לא היו אומרים לדוד מחמת טעם זה.

כשהייתי בשנת תרפ"ז בקארלסבאד והיה שם הגה"צ מפארסיב בארץ פוילין נכד של היהודי הק' ז"ל, ואמר לי שמקובל בידו בוודאי מרבינו היהודי הקדוש

זצ"ל זקינו איש מפי איש שלא אמר לדוד מחמת ששמע מרבו הקדוש מלובלין ז"ל שזה הדבר אמירת לדוד הוא מן הספר חמדת ימים ושמחתי מאד בזה כמוצא שלל רב, וגם הגה"ק רבינו מצאנז לא אמר לדוד, והצדיקים שאמרו לדוד בודאי לא היו יודעים שהוא מן הספר הנ"ל שאילו היו יודעים לא היו אומרים רק היו רואים בהסידור היו סוברים שהוא מרבינו האר"י הק' ז"ל, אבל לא כן הוא", עכ"ל.

וכן הוא ב'סידור לב שמח' להגה"ק רבי חנוך העניך ז"ל אבד"ק אלעסק שהביא בשם החוזה מלובלין ז"ל שאין לומר מזמור זה בחודש אלול כנהוג יחד עם תפילת הציבור.

אולם כבר העירו רבים על זה דלכאורה המקור הוא כבר מוקדם ביותר בספר שם טוב קטן, ובספר זכירה ועוד, והם נדפסו עוד זמן רב לפני ספר חמדת הימים.

ובספר 'אוצר חיים' (אות רכ"ו) מבואר דמרן הדברי חיים זצ"ל לא היו אומר לדוד ה' וגו' כי לא נמצא בזה בכתבים כוונות להאריז"ל, דהיינו דלא נמצא בכתבי רח"ו זצ"ל, רק בשאר ספרים, וכבר כתבו הרבה דמה שלא נמצא בכתבי רח"ו לאו בר סמכא ואכ"מ להאריך בזה.

ובס' 'שו"ת דברי משה' מהגה"צ רבי משה האלבערשטאם זצ"ל חבר הבי"צ בירושלים עיה"ק (סי' ל"ד) האריך בזה, לבאר טעמו ונימוקו של זקינו מרן הד"ח זצ"ל שלא לאמרו אע"ג דכבר נזכר עוד לפני החמדת הימים, וזתו"ד: "ולא תקשי לך דהא ראינו לעיל דכבר הוזכר ענין אמירת לדוד ד' אורי בשם טוב קטן ובסידור רבי שבתי ואשר הפליגו מאוד בחשיבות אמירתו עפ"י רז וסוד, ואיך אפ"ל דמקור המנהג הוא מהחמה"י, ובפרט אשר הספרים הנ"ל הופיעו עוד לפני ספר החמה"י, דהנה אף דהספרים הק' הנ"ל הזכירו כבר חשיבות הענין באמירת לדוד ד', מ"מ לא הוזכר בספרים הנ"ל לאמרו בתפלה בציבור, **והמנהג לאמרו בציבור בשעת תפלה מקורו בחמדת הימים**, וידוע דע"ז הקפידו גדולי הדורות זי"ע מלחדש דברים ותיקונים חדשים בתפלה", עיי"ש.

כ"כ מתאמרא בפי חסידים אשר הסיבה שמרן הדברי חיים זצ"ל לא אמר מזמור זה, מכיון שלא מצא מנהג זה מובא בספר 'משנת חסידים'. הספר משנת חסידים הוא ספר קבלה על ענייני תפילה, שחיבר הגאון המקובל רבי עמנואל חי ריקי ז"ל, על פי קבלת האר"י הקדוש ומוזכר פעמים רבות בספרי חסידות, ומרן הדברי חיים ז"ל עסק בה רבות, והיות שלא מובא שם מנהג זה בשם האריז"ל ע"כ לא אמרו.

אולם מנהג רבותינו הקדושים זיע"א היה לאמרו מר"ח אלול ועד אחר שמחת תורה, בכל יום ויום אחר תפילת שחרית ומנחה, וכן נתקבל המנהג לאמרו בכוונה כידוע, והגם שבכמה מקומות לא אמרו את המזמור רק עד שמיני עצרת, ולא בשמחת תורה, כן איתא בסידור התניא, וכן כתב המטה אפרים (ס"ו) ובמשנה ברורה (סק"ב), אולם בספר 'שם טוב קטן' הנ"ל שהוא המקור הראשון בספרי הקדמונים שמביא מנהג אמירת 'לדוד ה' אורי', כותב בזה"ל: האומר מזמור זה מר"ח אלול **'עד אחר שמחת תורה'**, מובטח לו שיוציא שנותיו וימיו בטוב, ויכניע עי"ז כל המקטריגים, ע"ש. וכ"כ בסידור רבי שבתי, וכ"כ בס' ליקוטי מהרי"ח.

וראוי לציין מנהגו של כ"ק רבינו שליט"א, לומר את המזמור 'לדוד ה' אורי' ביום ר"ח אלול אחר שיר של יום וברכו נפשי, קודם קריאת התורה, כמו בשבתות וימים טובים, ולא אחר תפילת מוסף כמנהג העולם, ואפי' שתקיעת שופר ביום ר"ח מתקיים אחר עלינו דהיינו אחר תפילת מוסף, כי המנהג לומר מזמור לדוד ה' אורי מקובל לומר אחר תפילת שחרית ומנחה ולא אחר תפילת מוסף.

וכן הובא בסידור צלותא דאברהם (עמ' ת) להגה"ק רבי אברהם לנדא זצ"ל אב"ד טשעכאנאוו שכתב "מיום ב' של ראש חודש אלול עד שמחת תורה, אומרים מזמור זה בכל יום בבוקר אחר שיר של יום ובערב אחר תפילת מנחה, **ובר"ח עצמו אחר ברכי נפשי**", עיי"ש

ובאמת מצינו ריבוי המנהגים מתי אומרים את המזמור בסדר התפילה: הגה"ק רבי שלום מקאידנאוו זצ"ל בספרו 'משמרת שלום' (סי' מא) כותב, שנוהגים לאמרו אחר חזרת הש"ץ ותחנון שלאחריה קודם חצי

קדיש, הן בשחרית והן במנחה. וכן הוא המנהג בכמה מקומות וכן הוא מנהג סקווירא ומנהג וויזניץ ועוד.

וכן איתא ב'קצה המטה' (מטה אפרים סי' תקפ"א ס"ק טז), וכן הוא ב'ליקוטי מהרי"ח' (ח"ג על מנהגי חודש אלול) ועוד כתב טעם לדבר שצריך לאמרו קודם הקדיש אחרי שמו"ע, כי במזמור "לדוד ה' אורי" כוונת י"ג מדות של רחמים ולכך יש בו י"ג שמות הוי"ה, ולכך אומרים אותו מר"ח אלול כי אז נפתחו הי"ג מקורות מי"ג מכילין דרחמי, ולכך יש שייכות למזמור הזה אחר תפילות שמו"ע דווקא כמו שאנו אומרים בכל השנה י"ג מדות הרחמים אחר תפלת י"ח, וכמ"ש הלבוש תקפ"א שהי"ג מדות במקום תפילת שמונה עשרה, עיי"ש.

ובדרך אגב נכון לציין אשר בס' 'פנים יפות' (פ' אחרי) מביא בעל ההפלאה זצ"ל ג"כ טעם זה, וז"ל: "ושמעתי הטעם, שאומרים פרק לדוד ה' אורי וגו' בימים אלו, מפני שיש בו י"ג שמות הוי"ה כנגד י"ג מידות הרחמים, עכ"ל. והאריך שם לבאר את המזמור 'לדוד ה' אורי' עם הי"ג שמות שיש בה, על סדר הימים מר"ח אלול עד אחר חג הסוכות, עיי"ש כל הענין באריכות.

אמנם בסידור בית אהרן למנהגי קארלין וכן מנהגי סלאנים הוא לאמרו דווקא אחרי חצי קדיש, ובשבת ור"ח אומרים אותו אחרי קדיש שלם. ויש מקומות שאומרים אותו בכל יום אחר שיר של יום כפי שהי' נדפס בסידורים, וכן הוא מנהג מונקאטש ומנהג חב"ד ועוד.

והמנהג הנפוץ ברוב הקהילות, לאמרו אחרי תפילת עלינו לשבח הנאמרת בסוף התפילה, והוא כדי להסמיכו לתקיעת שופר שנוהגים לתקוע אחרי התפילה, **ומנהג רבותינו הק' נבג"מ ויבלחט"א מרן רבינו שליט"א לומר לדוד ה' אורי בתפילת שחרית בכל יום מימות החול, אחר עלינו קודם תקיעת שופר.**

ולסיומא דמילתא ראוי להעתיק ענין פלא מה שכתב בספר נזר הקודש (מנהגי ראפשיץ, מנהגי חודש אלול אות ט', ובניצוצי הקודש שם ס"ק יא) בשם הגה"ק רבי שמעון מזעליחאוו זצ"ל, בעת שבא פע"א לצאנז לבית מדרשו של הגה"ק רבי ארי' לייבוש מצאנז זצ"ל, וראה שאין אומרים שם לדוד ה' אורי אחר התפלה כמנהג זקינו הגה"ק מרן הדברי חיים זצ"ל, ושאל את האברכים מפני מה אין אומרים לדוד ה' אורי כאן בצאנז ואילו בשינאווא אומרים, ולא המתין לתשובה אלא המשיך להם בדבריו: אני אספר לכם מעשה שסיפר מרן הבעל שם טוב הקדוש זי"ע לתלמידיו הק', שפעם בימי הרה"ק רבי אליהו בעל שם זצ"ל הי' גזירה שהמושל לא הי' לו בנים וביקש ליהודים שיתפללו עליו ואם לאו הוא מוכן לגזור 'צו גירוש' על כל היהודים, ובא הרה"ק רבי אליהו בעל שם להפריץ והבטיח לו בן זכר לי"ב חודש, והוסיף הבעשטה"ק על מעשה זו ואמר לתלמידיו שאל יחשבו שהגיע זה לרבי אליהו בקל, שמקודם הלך לצד הקדושה ולא פעל, ואח"כ לצד הטומאה ולא פעל, עד שפעל על זאת עם הסט"א בעצמו, וסיים הבעשטה"ק בזה"ל: "מיינט נישט אז דער רבי אליהו האט באקריגען שיתין פולסא דנורא, נאר מען האט עם געוואלט מאבד זיין פון אלעם נפש רוח ונשמה, אבער היות ער האט זיך מוסר נפש געווען פאר יודן האט מען אין הימל גוזר געווען אז מזאל מבטל זיין צוויי תפלות וואס ער האט מתקן געווען, איינס לדוד ה' אורי בחודש אלול און דער צווייטע כגוונא וואס מען זאגט ערש"ק", עכ"ד הבעש"ט הק'. וסיים הרה"ק ר' שמעון הנ"ל: **שמקובל בידו כי הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זצ"ל לא הי' אומר כגוונא בערש"ק והי' אומר לדוד ה' אורי באלול, ואילו הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זצ"ל הי' אומר כגוונא בעש"ק ולא הי' אומר לדוד ה' אורי באלול**, עיי"ש.

ובילקוט אוהב ישראל בהליכות ומנהגים ס"ק ס"ב (דף קס"ו) מביא מסורה אחרת לאימרא זו בשם הגה"ק ר' שמעון הנ"ל: **שאת אמירת כגונא בערש"ק, ומזמור לדוד ה' אורי בחודש אלול, חילק הרה"ק המגיד ממעזריטש בין תלמידיו**, לחלק מתלמידיו הק' ציוה לומר כגונא ולא לדוד ה' אורי וגו', ולחלק מהם ציוה לומר לדוד ה' אורי ולא כגונא, וסיים הר"ש שמקובל בידו שהרה"ק הרר"א מליזענסק לא היה אומר כגונא והיה אומר לדוד ה' אורי, והרב הקדוש מאפטא היה אומר כגונא ולא לדוד ה' אורי, ובמשך הזמן נשתרבב המנהג ברוב המקומות שאומרים שניהם, עיי"ש.

החיים והשלום אמע"כ ידידי הנכבדים והחשובים ההוגים במלאכת הקודש של הרבצת תורה ויראה, בדייקנות ונאמנות, סגל חברי המערכת, של גליונינו המבורכת, "קול התאחדותינו" הע"י

אחרי ההודאה, על גודל ההשקעה, בגליון הנפלאה, ופרט במדור "משולחן מלכים" היחודעה, הן באגדה והן בהלכה והן בסיפורי והנהגות הצדיקים,

הנה בגליון פרשת ראה הבאתם שיחת קודש של מרן רבינו שליט"א במסיבת לחיים אחרי תפילת שחרית במקום הנופש בעטלעהעם ניו העמפשיר יע"א, ונדברו שם בענינים שונים בהלכה, ובתוכם בענין מצות סוכה לגבי נשים ועוד, ומחמת חיבת הקודש אמרתי אבוא אעיר"ה להוסיף נופך מה שהבאתי בענין זה בספר החדש "חוקים להורותם" חודש אלול-תשרי אשר בימים אלו עלה על מכבש הדפוס בסייעתא דשמיא:

במנהגי נשים בישיבת סוכה

בענין נשים בסוכה מצינו מנהגים בזה, דהרי מדינא נשים פטורות מהסוכה דהוי מ"ע שהזמן גרמא, וגם משום דממעטי' מ"האזרח", ועי' לבוש (סי' תר"מ סעי' א'), ובתוס' (פסחים ק"ח:) דהקשו דיתחייבו בסוכה מטעם דאף הן היו באותו הנס כי בסוכות הושבתי כמו דחייבות בד' כוסות, ותירצו דדוקא בארבעה כוסות דרבנן תיקנו גם לנשים כיון שהיו באותו הנס, ועי' לבוש (שם), ובס' ברכ"י (סוסי' תע"ג) הביא בשם הגאון מ' מרדכי מודינא דאין להקשות דנשים יהיו חייבות בסוכה עכ"פ מדרבנן, מחמת שאף הן היו באותו הנס, דהיינו נס דעניי הכבוד, וכמו לר"ת דמחויבות בג' סעודות שבת כיון דהיו בנס של מן במדבר, ותי' דדוקא במן שיורד לפי נפשות עומר לגלגולת לכל אחד, א"כ היו הנשים כמו אנשים, משא"כ בעניי הכבוד שעיקרן היו לאנשים והנשים הם רק טפילות ע"כ, אולם לכאו' יש לציין דבנס חנוכה נשים חייבות, ואף שהיו רק טפילות לאנשים בנס כפי שכתב בשו"ת עולת שמואל (סי ק"ה, ומובא במשנ"ב הל' חנוכה סי' תרע"ה סק"ט), ורק דין מהדרין אין להם מחמת שהם רק טפילות, אולם עיקר החיוב הרי יש להם, ואשה שאין מי שידליק עבורה צריכה בעצמה להדליק.

ויש שנהגו לישב בסוכה ולברך כמו בשאר מצות שהז"ג, וכ"כ בא"ר (סק"ב) ובביכור"י (סק"ב), וכ"ה בתוס' חולין (ק"י ע"ב ד"ה טלית), וכן נהגו בסיגעט ועוד, ויש שנהגו לישב בלא ברכה עי' מנהגי חת"ס (פי"ח ס"ז), ובהגהות (שם) כתבו הטעם דהיות ואין מקפידות לאכול דוקא בסוכה וכן אינם ישינות בסוכה, אם יברכו יהא מיחזי כחוכא וטלולא, וכן דעת החכ"צ (עי' ישוע"י סי' תר"מ סק"א) דנשים אינם מברכות כלל במ"ע שהז"ג, וכתב דבעירו בלבוב המנהג דעל לולב מברכות ועל סוכה אינן מברכות, והרה"ק מצאנז זצ"ל הקפיד שנשים לא ישבו כלל בסוכה, עי' עוד בזה דרכי חיים (אות ק"ה), ויש בזה אריכות בספרי הפוסקים כדלהלן.

בחתן סופר על שו"ע או"ח (בשער הגדילים והכלאים אות כ"ג) מביא דברי הישועות יעקב וכתב דכן אמרה לו אמו הצדיקת שמעולם לא ראתה בבית אביה בעל חת"ס ז"ל שבירכו הנשים ברכת לישב בסוכה, וכ"כ בשו"ת מי

יהודה (או"ח סי' ה') משמיה דהחת"ס, ומצינו כמה טעמים באחרונים בהא דנשים אינן מברכות, החתן סופר והגאון בעל מי יהודה כתבו טעם ע"ז עפ"י מש"כ באגור הובא דבריו ברמ"א (סימן י"ז סעי' ב') דנשים לא יברכו על טלית מפני שאינו חובת גברא, ופי' הט"ז (שם) כיון דליכא חיוב ללבוש אלא כשיש לו בגד של ד' כנפות חייב בציצית ע"כ לא יכנסו נשים במצוה זו, וכן ממש בסוכה ליכא חיוב אלא כשרוצה לאכול צריך לאכול בסוכה משום הכי לא הנהיגו נשים לברך לישב בסוכה, וסברא זו מוזכרת גם בשואל ומשיב (מהד"ת ח"ב סי' ח'), אמנם לפ"ז בלילה הראשונה שיש חיוב לאכול בסוכה גם נשים יכולין לברך, אמנם מסתימת דברי הישועות יעקב משמע דנשים אין מברכין כלל על ישיבת סוכה אפילו בלילה הראשונה, ובר מן דין הרבה אחרונים הקשו על סברא זו (דעת תורה, ילקוט הגרשוני, קצה המטה ס"ק צ"ו) דלא דמי מצות ציצית למצות סוכה, דבציצית יש להם עצה שלא להביא עצמם לידי חיוב, דהיינו שלא ללבוש בגד של ד' כנפות, אבל הכא א"א לומר להם אל תאכלו ואל תבואו לידי חיוב, דמוכרחות לאכול, וממילא יוכלו לאכול הלחם בסוכה, וכמו"כ מוכרחות לישון ולעשות שאר דברים הצריכים סוכה, וא"כ ודאי יכולין נשים לחייב א"ע לאכול בסוכה ולברך לישב בסוכה.

ובחתן סופר כתב עוד שני טעמים אחרים שאין ראוי לנשים לברך ברכת לישב בסוכה, חדא כיון דאצל מצות סוכה כתיב בפירוש קרא מיותר "האזרח" להוציא הנשים ולא שייך לומר וציונו, ועוד דלעולם משורת הדין עדיף יותר שלא לברך על מ"ע שהז"ג לחוש לדעת האומרים שאין לברך, ומה דבתקיעת שופר ולולב אמרו לברך, דהנה בהנהו לולא דעושה לשם מצוה איכא עבירה בדבר דתקיעת שופר שבות ורק במקום מצוה מותר, וכן נטילת לולב איכא טלטול מוקצה, וא"כ ראוי לברך להכירא דעי"ז מותרים בתקיעה ובנטילת לולב, משא"כ סוכה דלית ביה איסורא כלל אין שום צורך לברך עי"ש, ובשו"ת דברי ישראל (סי' קצ"ז) כתב בזה חילוק אחר והוא דאין על הנשים לברך אלא במצוה שקבלו עליהן ואין מבטלין אותן לעולם כמו שופר ולולב, אבל באותן מצות שלא קבלו עליהן שאין מקיימין אותן אלא כשיש להן פנאי בלבד כגון ישיבת סוכה שהרבה פעמים אוכלין הנשים חוץ לסוכה אז גם כשיושבות בסוכה אין להן לברך עי"ש.

ויש ליתן עוד טעם שלא ישבו בסוכה, עפ"י דעת כמה פוסקים דמי שפטור מן הסוכה אסור לישב בה, דאסור ליהנות מהסוכה שלא לצורך מצוה, וכפי שכתב בשו"ת עונג יו"ט (סי' מ"ט) דרק בסוכה שמיוחדת לאשה מותר לישב בה, כיון שלא חל עליה קדושה, אלא דהוא כתב דאם האשה ברצונה לקיים מצוה בישיבתה מותרת לישב בה, אולם בקובץ שיעורים (ביצה אות ע') כתב דהטעם דבשעת הגשמים מותר לישב, כיון דבשעה שהסוכה אינה ראויה למצותה ליכא בהו קדושה, וכמו לאחר החג, ונמצא לדבריו דבשעה שיש בה קדושה, יש בה איסור הנאה אף כשאינו מבטל קדושתה, ועפי"ז אפשר דבאמת אסור.

ונשים שמברכות לישב בסוכה צריכות לדקדק לאכול לפחות כביצה ויותר מהפת תוך ד' מינוט, ומצוי בנשים שאוכלות מעט בסוכה, ויוצאות מהסוכה או מחמת חוסר מקום בסוכה או מחמת שמכינות את המאכלים, וצריכות לדקדק בזה, דכיון דאין אוכלות שיעור כביצה ויותר אי אפשר לברך לישב בסוכה, ובס' ברכת הבית (שער נ"ב סכ"ז) כתב יותר מזה, דאשה שאין בדעתה לאכול בסוכה אלא פרוסת המוציא לחוד, ואח"כ אוכלות בבית אינה רשאית לברך, דכיון דאינם רוצים להביא עצמן לידי חיוב אף שאוכלים פרוסת המוציא בסוכה אסורות לברך כיון דלא קיבלו עליהם מצות סוכה, ומ"מ כתב דאם לפעמים אוכלות כל הסעודה בסוכה ולפעמים בבית רשאים לברך, כיון דקיבלו עליהם מצות סוכה על אותה שעה שאוכלות כל הסעודה בסוכה ע"כ.

וכן כתב במשנת יעקב (סק"א) דדרכו להזהיר שאם בירכו לישב בסוכה, יגמרו סעודה זו בסוכה, אולם מנהג העולם דהנוהגות לברך, מברכות בכל ענין.

בענין מניעת כניסת נכרי בסוכה

בעניו שלא להכניס גוי לסוכה, מצינו צדיקים שהקפידו בכך, כפי שמובא בספר "אמרי פנחס" (מועדים אות קס"ח) דהרה"ק ר' פנחס מקאריץ זצ"ל היה מקפיד לבל יכנס ערל אל הסוכה, וכשהיו צריכים להסיר המנורה בשבת, היו נושאין השולחן לבית ושם הסירו [אה. הגוי את] המנורה, וכן העיד הגה"צ ר' עקיבא יוסף שלזינגר בספרו שו"ת ר' עקיבא יוסף (או"ח א סי' ר"ד) דמורי חמי [ה"ה הגה"ק ר' הלל מקולמייא זצ"ל], הקפיד בזה שלא יכנס עכו"ם בסוכתו.

ומצינו מקור לזה בספרי הקדמונים, מובא בס' שפתי כהן [להמקובל ר' מרדכי הכהן מחכמי ומקובלי צפת] שכתב (פר' אמור), וזה לשונו שבעת הצדיקים רמוזים שהם באים עם שאר הצדיקים ויושבים בסוכה, על כן צריך לשבת בה באימה ויראה בבושה וענוה, ולא ימשך אחר האכילה ושתיה שלא יבוא לידי דברי נבילה, ולא יכנים לתוכה עובדי גלולים דלית ליה מהימנותא, ואז בורחת הקדושה ושבעה הצדיקים מקללים קללות נמרצות, אם כשאינם נותנים להם חלקם שהוא חלק העניים מקללים אותם קללות שכתב הזוהר, כל שכן אם בא כותי ובפרט שהוא עובד עבודת גלולים שהוא אל קנא, וכמה בני אדם חושבים שיושבים בצל סוכה והם חוץ ממנה, שמי שהוא אזרחי ושורשו וענפיו מישראל ומכוון לישב בצילא דמהימנותא סוכה קלטתו, ואם לאו סוכה פלטתו עכ"ל, וכיוצא בזה מצינו בספר יסוד יוסף (פרק ע"ו) וז"ל בהיות כי רצון הש"י ב"ה שלא להתערב זר בתוך מצוה הקדושה מצות סוכה, על כן הוי זהיר בהיות בא אליך ערל א' לענין עסק שלך, אל תרבה עמו בדברים בתוך הסוכה, ולא יתעכב במקום קדוש ומכ"ש ח"ו שלא לאכול ולשתות עמו בצל קדוש חניית סוכה, ובשכלך תוכל להתבונן הפגם בזה, כי היושב בסוכה ולומד או מתפלל הרי הוא יושב ממש בתוך עולמות העליונים, שכל עולם נקרא יום כידוע, וזהו בסוכות תשבו שבעת ימים, עיי"ש.

ובס' אגודת אזוב [להגאון ר' משה זאב מרגליות זצ"ל אב"ד ביאליסטאק תלמיד הגר"א] כתב (בהקדמה לדרושי הסוכות) דמצינו בענני הכבוד שהיו פולטין שבט דן לחוץ בעבור שהיה ביניהם עכו"ם, כדאי' בילקוט ובתרגום יונתן (סו"פ כי תצא), וכיון דסוכה זכר לענני הכבוד, כל שיש בו שמץ עכו"ם לא יבוא בהם, ואין לו חלק ונחלה במצוה זו עכתו"ד.

ויש שכתב שאף מי שאינו שומר תורה ומצוות, או מי שיש בו מחשבת פסול בעניני אמונה אין להכניסו לסוכה, כדמובא בפירוש "מעשה אורג" בביאור הפייט (ליום ב' דסוכות) בשם ראב"ן "וזר לא יהיה במוצאותיה", שזר אסור לישב בסוכה אם לא שיתגייר, שנאמר כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, ו"נכר לא יעבור בתוצאותיה" ישראל מומר שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים, "ועכו"ם לא ירמוס בחצרותיה" אם נתגייר ועדיין לא טבל לא ידרוך בחצר של סוכה וכו', וכן כתב רביה"ק בדברי יואל (סוכות אות כ"א) בביאור דברי הפייטן (הנ"ל), דהאריך בהא דכתוב כמה לשונות נרדפים "זר נכר ערל אליל ועוד", וכתב דנראה דכוונת הפייטן לכלול גם אותם אנשים שנולדו מזרע ישראל ונתנכרו מעשיהם לאביהם שבשמים, ובליבם מחשבת פסול בעניני אמונה ועיקרי הדת, שאין להם ליכנס בסוכה, כי מצות סוכה שייכא רק לישראל קדושים המאמינים בה' ובתורתו, משא"כ מי שיש לו מחשבת מינות לא יתערב בתוכם לבוא אל הסוכה ע"כ, ומובא (בס' שה לבית עמ' ק"ו) שפעם אחת באחד מימי החוה"מ סוכות, בא רופאו הפרטי של האמרי חיים מויזניץ זצ"ל לבקרו, ולשאלת המשב"ק היכן הרבי רוצה לקבל את הרופא, השיב "איך דארף איהם נישט אין מיין סוכה" [איננו צריך אותו בתוך סוכתי], והביאו שם דאולי לא רצה להכניס יהודי שאינו שומר תו"מ לסוכה.

בענין קדושת הסכך לאחר סוכות

בענין קדושת הסכך לאחר הסוכות, מצינו מנהגים בזה, בערוה"ש (סעיף י"ב) כתב דכל אדם יזהר לאחר הסוכות לבלי לדרוס על הסכך וכ"ש להשתמש בהם תשמיש בזוי, אלא יניחם בזוית וישרוף אותם מעט

מעט, ואל יקל בעיניך בדבר הזה שהרי שם שמים חלה עליהן ע"כ, וכבר מצינו בדרכי משה (סי' תרס"ט) דהביא דכתב מהרי"ל (הל' סוכות סי' ח), וז"ל יש מקומות שנהגו שהתינוקות סותרים הסוכות ומבערים אותם בשמחת תורה ונותנים טעם להיתר זה, אבל אבא מורי ז"ל כשהייתי נער מיחה בידי מלסתור ביום טוב עכ"ל, ונעתיק לשון המהרי"ל וז"ל אמר מהר"י סג"ל מה שנוטלים הנערים ערבה ומבעירין אש בשמחת תורה מנהג יפה הוא לשמחת יום טוב, ולית ביה משום סתירת אהל אם סותרין בנין הסוכה דלא מתקרי סתירה לחייב אך הסותר על מנת לבנות, וגם ההבערה אינה אסורה אף על פי דלא לצורך היא, דאין בה איסור דאורייתא משום דאנו בקיאים בקביעות ירחא ויו"ט ראשון בלבד דאורייתא, ומנהג אבותינו בידינו לעשות יום טוב שני, ועוד דאין עושין זאת כי אם הקטנים ואין אנו מצווין להפרישן כמו קטן האוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישן... אבל בני מצוה שלא כדין שעושין זאת לסתור ולהבעיר האש, וכן אמר שאביו מהר"ם סג"ל היה מוחה בימי בחורותיו בידו שלא יסתור שום סוכה ולא יבעיר האש בשמחת תורה. והמלקט הוסיף - ראיתי אמ"ץ מהר"י סג"ל מאד היה שמח והיה נהנה כשרואה הנערים רצין בשמחת תורה מבית לבית לסתור - לגזול - עצי הסוכה ולהביא עצים ולעשות מדורה, והוא בעצמו הניחם לקחת מסוכתו והסיתם לגזול מהעצרנים שלא רצו לתת להם ברצון ע"כ.

ומצינו עוד מנהגים בזה, דבס' בן איש חי (וזאת הברכה אות ח') כתב דאחר המועד כשמוריד סוכתו לא יפסע על עצי הסוכה דתשמיש קדושה הם, אך מותר לשרפם בתנור, ונהגו להצניעם להגעלה לצורך הפסח ע"כ, ובליקוטי מהרי"ח (סדר שמח"ת) הביא בשם הסדר היום דאנשי מעשה מוליכין את הסכך לים, וכבר עמד בזה בשו"ת ראש אליהו (ח"ב סי' ע"ב) דבסה"י כתב רק דנהגו לשרוף ולא כתב לזרוק לים, אולם הביא דמצא מנהג כזה בשו"ת נטיעה של שמחה (סי' כ"א) שכתב דמנהג אביו היה להשליכו לנהר, כיון דאם שורפו עדיין חיישי' שמא ישתמש באפר או ידרוך עליו, ואף דאפילו באיסורי הנאה אפרן מותר, אולם בדבר שהוא אסור משום ביזוי מצוה, אפשר דאף באפרן יש עכ"פ משום חיבובי מצוה שלא להתנהג בהם בביזיון ע"כ.

ונכון לשמור הסכך להשתמש בו לשנה הבאה לצורך הסוכה, כפי שכתב בסדר היום (הנהגת מוצאי יו"ט של סוכות) וז"ל ואם יכול לשמור העצים והקנים לשנה הבאה לחזור לעשות בהם סוכה של מצוה מה טוב ומה נעים אחר שכבר עלו ונתעלו בענין מצוה לא ירדו לענין חול, גם אם יעשה בהם איזה תשמיש של מצוה אחרת טוב ויפה, ואם לאו יוכל לשנות לדברים אחרים ואפי' של חול, ואף על פי שנאמר חג הסוכות ז' ימים לה', ואז"ל שאין נאותין בהם, היינו תוך ז' ימי החג, אבל לאחר מכאן אין חשש, עם היות ששמעתי וכמדומה לי שראיתי שיש חסידים ואנשי מעשה שאחר שסותרי' הסוכה מאספין הכל אל מקום א' ושורפין הכל ואין נאותין ממנו, חומרא יתירה היא זו, ע"כ.

ואסיים מעין הפתיחה, בברכת תודה על עבודתכם הברוכה, ומתוך הרחבת הדעת והצלחה, תמשיכו את גודל המלאכה, לזכות את ישראל כהלכה, ובברכת כתיבה וחתימה טובה עריכה, לשנה החדשה הבאה עלינו לטובה ולברכה, לכם ולכל הנלוים אליכם במערכה.

הכ"ד ידידכם

יחיאל מיכל אברהם פריעדמאן

דומ"ץ קהל יטב לב ד'סאטמאר

קרית יואל - בני ברק יצ"ו

אופן עשיית בתים לתפילין (יב)

[כג] סדר הכנסת הפרשיות בהבתים[1]

קודם שמכניסים את הפרשיות להבתים יש לקראה כדי שלא יתחלפו הפרשיות[2].
גולל הפרשיות מסופן לתחילתן, **מאחד כלפי שמע**[3]. ובדיעבד אם גלל הפרשיות מתחלתן לסופן אינו מעכב.
כשגולל הפרשיות יש ליזהר שלא יקמט, כדי שלא יפסלו האותיות.

נוהגים לכרוך בשער של עגל.
שערות של עגל

[כד] כריכת שער סביב הפרשיות

הלכה למשה מסיני שיש לכרוך סביב הפרשיות שער בהמה או חיה טהורים[4], ונוהגים לכרכם בשערות של עגל, כדי לזכור מעשה עגל, ושלא יחטא עוד. וגם כדי לכפר על עון העגל[5]. וצריך לרחצם היטב, עד שיהיו נקיים[6]. ואם לא כרך השער פסול, אף שכרך עליה קלף[7].

[כה] כריכת קלף

דעת הרמב"ם שהלכה למשה מסיני שצריך גם לכרוך סביב הפרשיות קלף או מטלית. ודעת הרא"ש והטור, שאין זה הלכה למשה מסיני, ושנהגו בצרפת ובאשכנז שלא לכרוך הקלף[8]. ולמעשה פסק השו"ע לחוש לדעת

---

1 כאן המקום להודות להאברך היקר ברוך הכשרונות, הרב בנימין פרידמאן שליט"א, שנהג בנו טובת עין, ובא מיוחד להראות לאברכי הכולל 'שלמי יהודה' סדר הכנסת הפרשיות להבתים, וכן התמונות נעשה בשעת ההכנסה. תשוח"ח לו.

2 שו"ע (או"ח סימן לב סעיף כא) "כל פרשה אחר שיכתבנה יקראנה היטב בכונה ודקדוק פעמים ושלוש. ויחזור ויקראנה קודם שיתננה בתוך ביתה, כדי שלא תתחלף פרשה בפרשה". ולכאורה היינו בתפילין של ראש שכותבים כל פרשה בקלף נפרד, וממכניסים בביתה.

3 שו"ע (שם סעיף מד) "גלגל כל פרשה מסופה לתחלתה". וכתב במשנה ברורה (שם ס"ק רד) כמו מזוזה שנגללת מאחד כלפי שמע, ולא להפך מטעם שנתבאר ביו"ד סימן רפח". ושם מבואר שיש לגוללה באופן שיכול לקרוא בה עם פתיחת הגלילה, ולכן יש לגוללה באופן שתחילת הפרשה תהא במקום פתיחת הגלילה.

4 שו"ע (שם) "והלכה למשה מסיני שיכרוך עליה שער בהמה או חיה הטהורים... ונהגו שיהיה שער זה של עגל. ואם לא מצא של עגל כורך בשל פרה או של שור".

5 מ"ב (שם ס"ק רי).

6 שו"ע (שם). "ורוחץ השער היטב בתחלה עד שיהא נקי".

7 מ"ב (שם ס"ק רח).

8 הובא בבה"ל (שם ד"ה וכורכם).

הרמב"ם לכרוך קלף סביב הפרשיות, ושהקלף יהיה כשר[9]. והיינו דוקא לכתחילה, אבל אם לא כרכם כשר בדיעבד אם אין לו אחרים[10].

נוהגים לכרוך שער על הפרשה ומעליה קלף, ומעליה עוה"פ שערות.
הפרשיות של יד מוכן להכנסה

סדר הכריכות

נחלקו הראשונים, אם בתחילה כורכים הקלף, ועל הקלף כורכים השער[11], או שבתחילה כורכים השער ולאח"כ כורכים הקלף[12].

ולכן נוהגים כהיום לצאת ידי כל השיטות, וכורכים שער על הפרשיות, ושוב כורכים קלף כשר, ועל זה כורכים שוב שער[13].

[כו] הוצאת השער כלפי חוץ

צריך להוציא חלק מהשער של אחד הפרשיות כלפי חוץ[14]. י"א שיוציאם מהשער הכרוך סביב פרשת 'שמע', וי"א שמוציאים מהשער הכרוך סביב פרשת 'והיה אם שמוע'. ונוהגים להוציא מהשער הכרוך על פרשת 'והיה אם שמוע', בצד הפונה לפרשת שמע[15]. ושיעור ההוצאה היא באורך פחות משעורה[16]. ואם שכח להוציא י"א שיפתח התפילין ויוציא השער, ויחזור ויתפור[17].

נוהגים להוציא מהשער של 'והיה אם שמוע' לצד 'שמע'.
השערות בולטות פחות מכשעורה

---

9 שו"ע (שם) "וכורכם בקלף קטן, ויש מקפידין מלכרכן אלא בקלף כשר". וכתב במ"ב (שם ס"ק רז) רצונו לומר אבל לא מבהמה וחיה טמאה, דכיון שהוא מביא קלף צריך להיות דוקא מן המותר לפיך כמו לבתים ולרצועות. ובביאור הגר"א מפקפק בדין זה. ועי"ש במ"ב (ס"ק רו, בשם הפמ"ג) דה"ה דמהני בחתיכת בגד אם אין לו קלף.

10 מ"ב (שם ס"ק רה). ובביאור הלכה (שם ד"ה וכורכם בקלף קטן) מבאר הטעם כיון דלהרא"ש והטור ושאר פוסקים ס"ל דאינו הלכה למשה מסיני הוא, ושנוהגין בצרפת ואשכנז לא לכרוך עליה דבר לבד השער, והשו"ע חשש לכתחילה לדעת הרמב"ם. ודעת הא"ר שמותר אפילו להניחם בברכה, והמחצה"ש מסתפק בזה.

11 רמב"ם (שם).

12 סמ"ג (עשין כב קד עג), וכן דעת רוב ראשונים. ודעת הגר"א שאין קפידא בסדר. מ"ב (ס"ק רט).

13 רמ"א (שם). וז"ל ונוהגין לכרך שער על הפרשה, ואח"כ כורכין עליו קלף כשר, וחוזרים וכורכים עליו שער". וכתב בספר קול יעקב (שם ס"ק רד) שכשמוציאים את הפרשיות לבדקם, יזהר שלא להחליף את הקלף בין הפרשיות, כי קרש שזכה בצפון לא יניחנה בדרום, ובדיעבד יש להכשיר.

14 שו"ע (שם). וז"ל קצת שער זה צריך שראה חוץ לבתים".

15 מ"ב (שם ס"ק ריב). וז"ל י"א שיהיה אצל הבית שמונח בו פרשת קדש, וי"א אצל והיה אם שמוע. וטוב שיצא מפרשת 'והיה אם שמוע' בצד הפונה לפרשת 'קדש'.

16 מ"ב (שם ס"ק ריא). וז"ל עיין במג"א, ועיין בחידושי רבי עקיבא איגר שהסכים ששער היוצא יהיה פחות מאורך שעורה. כתב בזוה"ק פר' פקודי שהוצאת השער לחוץ, הוא כענין שעיר המשתלח שצריך לתת גם להסט"א חלק מעט בקדושה, דאי לאו הכי יקטרג מאד על האדם שמתקדש בקדושת תפילין ויאמר כך וכך עבירות עשה ביום פלוני, ואיך לובש תפילין קדושים, ומבקש שיעשו דינים על האדם, ולכן נותנין לו חלק מועט בקדושה, ואז

[כז] כל הפרשיות יהיו מונחות בתוך הבית

יש ליזהר שכל הפרשיות יהיו בתוך הבתים, ושלא יבלוט לתוך המעברתא העליונה[18]. ומסתימת דברי הפוסקים נראה שהוא רק לכתחילה[19]. ובעיקר יש ליזהר בזה בשל ראש, שאם הפרשיות בולטות מחוץ לבית נראה כאילו שהם מונחים בבית אחת ולא בד' בתים. וי"א שעיקר הפסול בזה הוא באופן שמוסיפים עור בתתורא עליונה, אבל אם התיתורא עליונה והבתים הם עור אחד [מקשה], יש להקל אם יבולט הפרשיות קצת להבתים.

והנה כל הנידון להקל בדיעבד היינו דוקא בתתורא עליונה, אבל בתתורא תחתונה דהיינו חלק שאינו מחובר לבתים העליונים, אלא סוגר פי הבתים, אין להכניס הפרשיות שם אפילו בדיעבד.

ולכן ראוי לבדוק כשקונים תפילין מה גובה הפרשיות ומה גובה הבתים בפנים. ואם הפרשיות גדולות יותר, יש לבקש לעשות הבית יותר עמוק. [וזה כבר מותר לעשות עם מכונה שעובר עם כח העלעקטריק, כיון שכבר כשר התפילין בלא"ה].

לתחוב קלף להחזיק הפרשיות

אם הפרשיות נופלות, מותר לתחוב חתיכה של קלף בין הפרשיות לבית כדי שיחזיק את הפרשיות שלא יפלו לתוך התיתורא[20].

[ואלי עדיף שיהיה הבית מרווח שלא יצטרך לקפול חזק הקלף ויכול לגרום לשבירת אותיות, וכן יוכל להוציאה ולהכניסה כדי לבדקה].

מסתלק ואינו מקטרג ואינו מזכיר עונותיהן של ישראל. ולכן גם יש להוציא פחות משעורה, כי כל פחות משעורה אינו נטמא.

17 קול יעקב (שם ס"ק ריב).

18 שלה"ק (מס' חולין ענין תפילין ד"ה ארבע וז"ל) "ד' פרשיות של תפילין של ראש צריכים להיות מונחים בד' בתים, ע"כ נראה שיש למחות באלו העושין פרשיות גדולות מאוד, באופן שהפרשיות אינם מונחות כולן בבתים, רק מקצת הפרשיות הם בתוך התיתורא, שעשוים התיתורא גבוה מאוד, רק יזהרו שהפרשיות יהיו כולם בתוך הבית.

19 שו"ת שבט הלוי (ח"ג סימן ג).וז"ל באי"ד הנה כבר נשאלתי בזה הרבה פעמים, ודעת העני להקל בזה עכ"פ דיעבד וכו"'.

וממשיך שם עוד "אמנם בעצם השאלה לבי נוטה להקל, ע"פ לשון האור זרוע בה' תפילין (אות תקסא) בשם רבינו אליקים תיתורא וכו' מתחת על פני כל הבתים כעין גשר כדי שלא יפלו מן הבתים לחוץ, למדתי מדבריו דמותר לכתחילה ליתן הפרשיות באופן זה שמשתרבבים למטה, ובלבד שלא יפלו לחוץ וכו', ואפ"ה העיקר רק שלא יפלו לחוץ אבל עד שם אין חשש אע"פ שמיעוט הפרשיות נשתרבבו לחלל התיתורא וכו'.

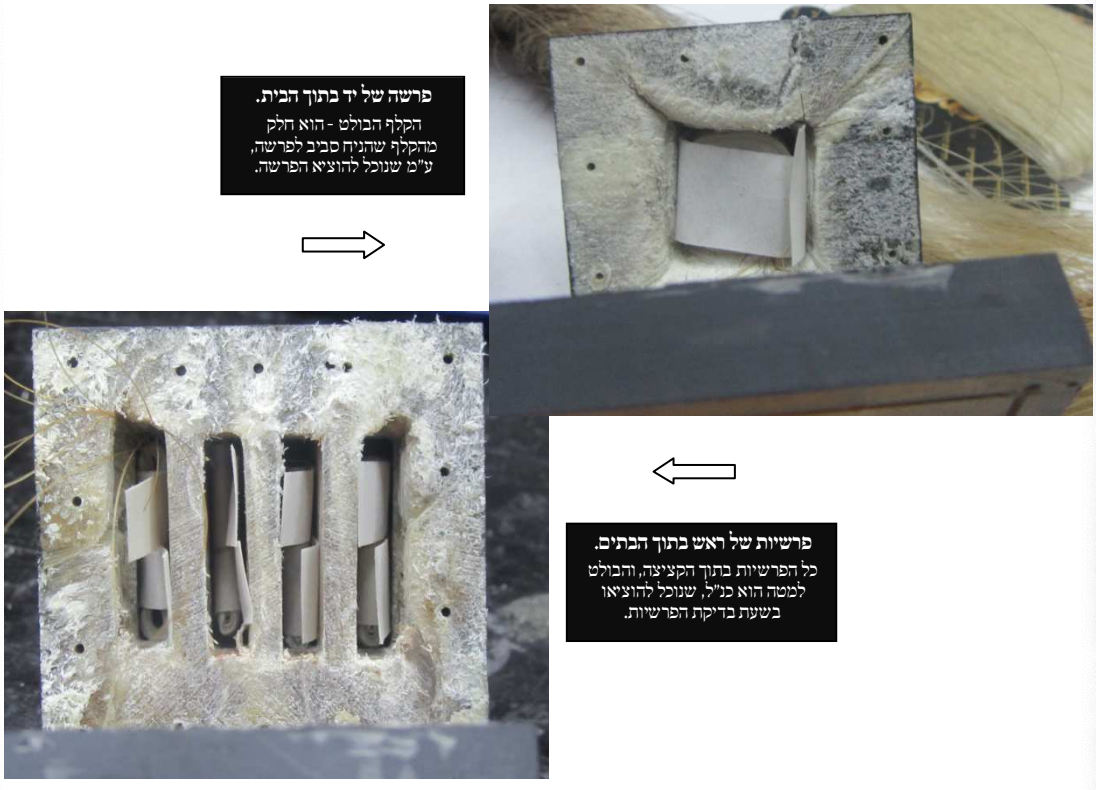
ובעניותי דאין כאן נדון של רובו ככולו אשר הגאון הנ"ל הרבה לדבר בנדו"ד והמציא כמה ספיקות בזה, דלענ"ד כיון דעיקר הפרשיות מונחות כל אחד בבית לבד וממילא נתפרדו ע"י מחיצות שביניהם ונעשה כדין ד' בתים, א"כ נתקיים דרשתם ונעשה כדין ד' בתים וכו', וע"כ לא ראיתי סיבה לפסול בזה בין בשל יד ובין בשל ראש, ובודאי דאין ספק שעלינו לחוש לדברי רבינו בעל של"ה הק' אשר הביא גם כבוד תורתו, אבל אין שם לשון דמשתמע גם דיעבד".

20 שו"ת (אבן ישראל ח"ט עמוד נג).

[כח] מעומד

יתן כל פרשה בבית שלה שתהא זקופה מעמד בביתה[2221]. כדרך קריאתה, וכדרך שמעמידין ספר תורה בהיכל. ובדיעבד אם נתנה שם משכבת אין לפסול התפילין בשביל זה , מ״מ על להבא צריך לתקן, דהיינו שיוציאם ויניחם כהלכה[23].

ראש הפרשה יהיו מונח לצד ימין הקורא, שאם בא לפתחן ולקראן יהיו מונחים לפניו כהלכתן[24].

---

21 לשון השו״ע (שם סעיף מה).

22 הנה דעת רבינו תם שיש להניח הפרשיות בשכיבה. והנה לכאורה למה לא חוששין לדעת ר״ת, דהיינו שיעשו שני זוגות תפילין, חד שהפרשיות בעמידה, וחד שהפרשיות בשכיבה, כמו שחוששין לדעת ר״ת בסדר הנחת הפרשיות, ע״ז כתב השערי תשובה (שם ס״ק סז) ג׳ טעמים א. דשאני סדר הנחת הפרשיות דאיכא רב האי גאון וכמה גאונים דקיימי בשיטת ר״ת, אבל לחוש לדעת ר״ת לבד לא חיישינן. ב. ואפשר לומר דבכאן אף לרבינו תם אין פסול בדיעבד בזה, משא״כ לענין סדר הנחתם דודאי מעכב אפילו בדיעבד אליבא דר״ת, וצריך לצאת דעתו בזה. ג. משום שהמנהג של שתי זוגות תפילין יש לו יסוד מונח על פי הזוהר, וחכם הרזים האר״י ז״ל, שאלו ואלו דברי אלקים חיים, ולכן החזיקו בזה כל יראי הם וחושבי שמו, משא״כ בשאר מחלוקת הפוסקים כל דסוגין דעלמא כחד מינייהו הנח להם לישראל וכו׳, ומי שרוצה חהיות חכם בעיניו דעה האחרת ורוצה לצאת ידי חובה של דעה זו על זה אמרו כל המתיהר וכו׳, עכתו״ד השע״ת.

23 מ״ב (שם ס״ק ריג).

24 רמ״א (שם סעיף מו). וכתב המ״ב (שם ס״ק רטו) כמו שמצינו שסדר הנחתן בבתים ג״כ הם מסודרים לפני ימין הקורא אשר הוא עומד נגד המניח שיהיה קורא כסדר, מתחלה פרשת קדש של ימינו ואח״כ פרשת והיה כי יבאך ושאר הפרשיות, ע״כ צריך להיות סוף הגלילה שהוא ראש הפרשה ג״כ מצד ימין נגדו.

מס' מכות - דף י'

אכן הרבה תורה למדתי מרבותי, אך ע"י עצם התקשרותי עמהם למדתי הרבה יותר

הרבה תורה למדתי מרבותי ומחבירי יותר מהם. בקובץ שפתי צדיקים (עמ' כ"א) הביאו כתב יד של הרב הגה"ק רבי נפתלי הירץ זצ"ל שהיה אחד מגדולי תלמידי הרה"ק רבי מרדכי מלעכאוויטש זללה"ה שכתב ביאור יקר בדברי הגמ' האלו וזל"ק: **שמעתי ממורי ז"ל שפירש מאמר חז"ל 'הרבה למדתי מרבותי ומחברי יותר מהם'. ופי' שעיקר קבלת נקודת אמיתות התורה הוא על ידי דיבוק וקשירה שיקשור נפשו ברבו, ומזה נשפע לו אור תורה שיאיר בנשמתו להבין הנקודה אמיתות, וזהו שאמרו 'הרבה למדתי מרבותי, ומחברי יותר מרבותי', היינו מחמת חברי שנתחברתי ונדבקתי לרבותי, ע"י זה למדתי יותר מרבותי.** עכל"ק.

מס' מכות - דף י"א

ואין לך שלום גדול מזה שיתרחקו הרשעים מבין ישראל

ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים המאררים בספק, ואני על אחת כמה וכמה. יסוד גדול למד רבינו הק' בעל דברי יואל זי"ע בדברי חכמינו ז"ל האלו, וזל"ק בדברי יואל (פר' נשא עמ' קפ"ד) : בגמרא שבת (קט"ז ע"א) הגליונין וספרי מינין וכו' נשרפין במקומן הן ואזכרותיהן וכו', א"ר ישמעאל ק"ו ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים, **הללו שמטילין קנאה ואיבה ותחרות בין ישראל לאביהן שבשמים על אחת כמה וכמה** וכו'. מבואר שכדי להעמיד השלום על כנו, בהכרח לעשות פעולות הפכיות המעמידות ומציבות מדת השלום על מכונה, כי פעולה זו של שריפת הס"ת שנכתב על ידי מין, שהיא לכאורה היפוך מדת השלום, היא המסירה את הקנאה והאיבה בין ישראל לאביהם שבשמים, ומחזרת מדת השלום על מכונו כבראשונה, דכיון שמעשי המינים גורמים להטיל קנאה ותחרות בין ישראל לאביהן שבשמים, בהכרח להסיר פעולתו ולאבד כל זכר למעשיו, כדי לשכח שמו וזכרו מן העולם שלא יבואו לטעות בו. וכן הוא בסוטה דמינה ילף בק"ו לס"ת שכתבו מין ישרף, שהתורה אמרה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים כדי להטיל שלום בין איש לאשתו, אף שאם יבדקוה המים ויתגלה שנטמאה תהיה פעולת מחיית השם היפוך מדת השלום, הא נמי מקרי להטיל שלום, שהרי באמצעות כן יתפרדו פועלי און מכלל ישראל, על ידי שיתברר הדבר ויתוודע כי חטאה והיא אסורה לבעלה, **"ואין לך שלום גדול מזה שיתרחקו הרשעים מבין ישראל, שהם המטילים איבה וקנאה ותחרות בין ישראל לאביהם שבשמים".** והנה אם ח"ו שותקים למעשי המינים ואין מוחין כנגדם מרחיקים בזה את השלום בין ישראל לאביהן שבשמים, **דכל זמן שרשעים הללו מעורבים בין ישראל אין שלום והאחדות הגמור בין ישראל הכשרים לאביהן שבשמים, ואם כן המוחים כנגדם ומוקיעים פשעיהם ומגלים מעשי נבלותם בשער בת רבים למען ידעו להרחיק מעליהם**

מס' כתובות:

דף כ"ד

משעה שכהנים נכנסי"ם לאכול בתרומתן, מדוייק עפ"י דברי הגמ' דידן

הני מילי תרומה דמיתאכלא בצנעא, בקונטרס אחד שנכתב בשנות עברה וזעם במחנות המוות ע"י ת"ח אחד לא נודע שמו הי"ד, ותוכנו היה הוספות שונות למראי מקומות של מסורת הש"ס, ובתחילת הקונטרס על דברי המשנה **"מאימתי קורין את שמע בערבין משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן",** ציין אותו ת"ח הי"ד : **עי' כתובות כ"ד ע"ב** שם בגמ' נסתפקו אי מעלין מנשיאות כפיים ליוחסין או דילמא אין מעלין כו', תיבעי למ"ד **אין מעלין הני מילי תרומה דמיתאכלא בצנעא,** אבל נשיאות כפים דבפרהסיא אי לאו כהן הוא כולי האי לא מחציף אינש נפשיה או דלמא לא שנא. הרי שדרך הכהנים היה לאכול את התרומה בצנעא, **ומעתה כמה דייקו חכמינו ז"ל בלשונם "מאימתי קורין את שמע בערבין משעה שהכהנים 'נכנסים' לאכול בתרומתן"** ולכאו' מה מקרא חסר אילו אמר 'משעה שהכהנים אוכלים בתרומה', מהו נכנסים לאכול בתרומה, **אלא מילתא אגב אורחיהו קמ"ל תנא על הנהגת הכהנים באכילת התרומה בצנעא ודפח"ח.**

שלום כביכול בין ישראל לאביהם שבשמים. והשלום האמיתי הוא לרדוף את המינים והאפיקורסים, ולאפוקי מאותם האומרים דשלום בעולם היינו לעשות שלום ח"ו עם מינים ואפיקורסים, ומדברי הגמרא מבואר להיפך, דעיקר השלום הוא השלום בין ישראל לאביהם שבשמים על ידי רדיפת ומחיית שם האפיקורסים ומעשיהם.

מס' מכות - דף י"ב

בעת רעוא דרעוין הש"י מגרש את השטן, ולכך העת מוכשר ביותר לקרבת אלקים

שלש טעיות עתיד שרו של רומי לטעות, דכתיב מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה. ביאור נפלא כתב מרן הקדוש בעל ישמח משה זי"ע במאמר זה וזל"ק (יש"מ פר' וזאת הברכה): פירשתי בזמירות של שבת קודש (ברוך א' יום יום) (כאשר קבלה בידינו שהזמירות שנתפשטו בישראל נאמרו ברוח הקודש), ראותו כי כן אדומי העוצר יחשוב לו בבצרה וגו', אהבו את ה' כל חסידיו אמונים נוצר. והוא מיוסד על מאמר חז"ל ג' טעיות עתיד שרו של אדום לטעות כו'. אבל יש להבין לענין מה יסדו זה בזמירות. וגם מה ענין הסמיכות לזה אהבו את ה' וכו'.

והנ"ל **כי יש להבין מאחר שאנו מזמרין זה מדי שבת בשבתו, והשטן הוא יצר הרע עומד ושומעו, באיזה אופן יתקיים מאמר חז"ל שעתיד הוא לטעות.** ועל כרחך צריך לומר על דרך שכתב הגאון כו' (עיי"ש), **כמו כן אני אומר כי בעת שישראל מזמרין יחשוב לו בבצרה כו', הנה סיבה מאת השי"ת לשלח את השטן היצר הרע לבל ישמע זאת, למען יתקיים מאמרם ז"ל כי עתיד לטעות.** וידוע מה שפירש מהר"ש אלגאזי מקרא שכתוב (משלי ד ,כג) 'מכל משמר נצור לבך כי ממנו תוצאת חיים'. ענינו מכל מאסר של יצר הרע נצור לבך, **שלא תהא הלב במאסר יצר הרע, כי ממנו מהלב תוצאות חיים, פירוש אהבה ויראה ודבקות בה' מקור החיים,** וכמו שפירש החובת הלבבות מים עמוקים עצה בלב איש וגו' (שם משלי כ ה):

וזה שיסדו בזמירות מאמר חז"ל '**ראותו כי כן אדומי העוצר יחשוב לו בבצרה**' וכו', ובודאי בשעה שמזמרין אותו, סיבה מאת השם לשלוח את השטן הוא היצר הרע, וכיון שהוא איננו אז באותו שעה, הנה העת והעונה '**אהבו את ה' כל חסידיו**', כי הוסר המונע והמעכב כי '**אמונים נוצר**' כלומר מה שישראל מאמינים, נוצר ה' שיתקיים כמאמר חז"ל, **והיינו על כרחך בשלוח את היצר הרע באותו שעה, לכן עתה אהבו ה' כאמור,** וזה שיסדו אותו בזמירות והבן, **וזה ענין נפלא בס"ד.** עכל"ק.

מס' כתובות:

דף כ"ז

מהקולא דמחבואה אחת לדין הראזשינקע"ס שהגויים המשיכו מהן יין

אם יש שם מחבואה אחת מצלת על כולן. בשו"ת בית שערים (חלק יו"ד סימן ר"י) דן אודות הענבים יבשים שהנכרים מושכין הסענ"ץ מן הענבים יבשים, וקיי"ל כרב הונא בע"ז דף נ"ה 'יין כיון שהתחיל למשוך עושה יין נסך' וכדאיתא ביו"ד סי' קכ"ג סי"ז, מה דינו. וכתב שם כי **דיבר מזה עם הקדוש גאבדק"ק ליסקא זצ"ל ועם הרב המובהק הצדיק מו"ה שמעון ליכטענבערג זצ"ל, וענו ואמרו כי גם בימי הגאון הקדוש מו"ה משה טייטעלבוים זצ"ל אב"ד אוהעלי ובימי קדוש זקינו מאור הגולה מו"ה עמרם חסידא זצ"ל היתה כואת ולא היה בידם למחות, ולכן מוטב שלא לומר דבר שלא נשמע.** ועיי"ש מ"ש בזה. ובתו"ד כותב: והרבני הצדיק המנוח מו"ה שמעון ליכטענבערג זצ"ל הגיד לי בשם זקני הגאון הקדוש מאוה"ג מוהר"ר עמרם חסידא זצ"ל, שסמך עצמו אהא דאמרינן '**אם יש שם מחבואה אחת מצלת על הכהנות כולן**', וה"נ אם יש רק נכרי אחד שאינו ממשיך הסענץ מן הענבים יבשים מציל על כולם, אלו תוכן דבריו. ועיי"ש שהאריך באריכות גדולה לברר מקחה של תורה ביסוד דין מחבואה אחת בכלל אשר יש ללמוד ממנו לכמה ענינים, ובפרט לענין הענבים, וקיים הקולא למעשה אפילו באופן שאין ידוע מי הוא אותו הגוי שאינו ממשיך כיון דא"א שלא יהיה אחד שלא המשיך, וא"כ כבר אינו ברור על אלו שלפנינו שנמשך מהן ועיי"ש עוד, (ויש מזה עוד בדברי הפוסקים ואיכהמ"ל).

לזכות הילד מרדכי אהרן בן ריזל דבורה
לרפואה שלימה

י"ג אלול

הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס זי"ע

ואלה תולדות

נולד לאביו הרה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל זי"ע ולאמו בתו של הרה"ק ר' אהרן הגדול מקארלין זי"ע, בשנת תקנ"ד, ארבע שנים לפני הסתלקותו של זקינו הק' אבי השושלת של בית טשערנאביל ה"ה הרה"ק ר' נחום מטשערנאביל זי"ע בעל "מאור עינים", ועד ליומו האחרון של הסבא קדישא הי' שרוי במחיצתו וסופג אל תוכו מן עבודתו הק' שקיבל ממרן הבעשטה"ק זי"ע שהי' מבני ההיכלא קדישא, כבר משחרית ימיו הצטיין בגדלות המוחין ובגינוני קדושה, אשר כל רואיו הכיר שלגדולות נוצר, נתברך הי' בכשרונות משובחים ובאהבת התורה, והי' לומד בהתמדה נפלאה שעות שעות, וראה ברכה בלימודו, ומשנה לשנה גדל בבקיאות ובחריפות עד שאביו הק' התחיל לקראו "ארון הספרים שלי", כשגדל קצת הי' אביו מביאו בסוד שיח שרפי קודש של תלמידי הבעש"ט גדולי ומאורי החסידות.

האיש מקדש

בשנת תקס"ט כשהגיע לשנתו הט"ו, בבא בברית האירוסין עם בתו של הרה"ק ר' דובער האדמו"ר האמצעי מליבאוויטש בן הרה"ק בעל התניא זי"ע, אחר חתונתו נשאר במחיצתו של הרה"ק הבעל התניא זי"ע ורכש מפי קדשו הרבה קניני תורה וחסידות בתורת חב"ד, יסופר שבשבת הראשונה אחרי הנישואין, כשישב הבעל התניא בשולחנו הטהור, ראה שאין החתן יושב על מקומו, שלח לקרוא אליו, ואמר לו: "ברצונינו שתקשיב", ואמר "מאמר", ואחרי שסיים המאמר, שאלו הבעל התניא אם הבין את הדברים, ענה שאנו בכלל לא קלטה דבר ממה שהשמיע, התפלא ה"בעל התניא" היתכן הרי ישב בסמוך אלינו ממש, התנצל שלא קיבל הורמנא מאביו להקשיב למלין דחסידותא של תורת חב"ד, ו"לעולם אינני שומע דבר מבלי נטילת רשות מאבא", התירוץ מצא חן בעיני ה"בעל התניא", ואמר לו שיבקש רשות מאביו, ואחרי שאביו המגיד זי"ע לא התנגד לכך, התחיל להקשיב ולקלוט דא"ח של תורת חב"ד ממקור ראשון של המייסד, במקץ שנתיים ימים אחרי פטירת ה"בעל התניא" זי"ע ישב אצל חותנו האדמו"ר האמצעי ממלא מקום אביו בהפצת ה"חסידות" שהתיישב בעיר ליבאוויטש, חמש עשרה שנים ישב אצל חותנו ומיום אל יום הוסיף תורה על תורתו וקודשה על קדושתו, עד כי ידיו הי' רב לו בכל מקצועות התורה בנגלה ובנסתר, וקלט הרבה מתורת החב"ד שהשפיע עליו חותנו שתורתו התברכה כמעיין המתגבר, ורישומיו ניכרין היטב בספרו "עמק תפלה" את השילוב של עקרי חסידות טשערנאביל והשיטה של חב"ד, בשנת תקפ"ח נסתלק חותנו, אז חזר אל בית אביו הק' בטשערנאביל.

נשיאותו

בשנת תקצ"ד הכתירוהו אנשי העיר הארניסטייפל אשר באוקריינא כ"מגיד מישרים", ובהסכמת אביו הק' התחיל לנהוג עוד בחייו עדה ופתח אז בית המדרש משלו ומרחוק ומקרוב התחילו לנהור אליו חסידים מבקשי ה' שחיפשו הדרכה

ימי ההילולא

י"ג אלול

- **רבי יעקב יוקל הלוי הורוויץ** ב"ר מאיר מגלוגא - **תקט"ו**
- **רבי יעקב ישראל מטשערקאס** ב"ר מרדכי מטשערנאבל **תרל"ו**
- **רבי אברהם ישכר** ב"ר שלמה ראבינאוויטש (חסד לאברהם) **תרנ"ב**
- **רבי ירחמיאל משה** ב"ר יחיאל יעקב מקאזניץ – **תרס"ט**
- **רבי יוסף** (חיים) ב"ר משה מבאגדאד (בן איש חי) **תרס"ט**

י"ד אלול

- **רבי משה** ב"ר יצחק אלשקר (מהר"ם אלשקר) - **רצ"ה**
- **רבי עקיבא** ב"ר אברהם לוי אייגער (הראשון) הלברשטאם (משנת דר"ע) **אב"ד פרעשבורג - תקי"ח**

ט"ו אלול

- **רבי יעקב קאפיל** (חסיד) ב"ר נחמי' פייוויל זצ"ל טיסמעניץ – **תקמ"ג**
- **רבי ישראל יעקב יוקל טייטלבוים** ב"ר שמואל (היטב איטיב) **תרפ"ד**

ט"ז אלול

- **רבי צבי הירש גרינוואלד מאפאטשנא** (המכונה ר' הערשלע דישקעס)
- **רבי משה ראטה** ב"ר דוב אב"ד האמאראד - **ת"ש**

בעבודת ה', ופשוטי עם שבאו לקבל עצותיו וברכותיו, אף אביו המגיד הק' שעמד על רום מעלתו נהג כפעם לפעם לשלוח אליו חסידים שיתקשרו אליו, לאחר שלשה שנים בפטירת אביו הק' הלך וגדל פי כמה עדתו ואלפים נהרו אליו להדבק בו לרבות הרבה מתלמידי אביו, בשנת תר"כ כשמלאו לו כ"ד שנים לישיבתו בהארניסטייפל, גמר בדעתו לעזוב את הארניסטייפל, חברו עליו יהודי הארניסטייפל בהפצרות ובתחנונים שלא יעזבם, כי הוא הודם וזיום והדרם, ומה עוד שעל ידי זה ייבש מעין פרנסתם בצאתו, שחלק גדול מפרנסתם זה עשרות שנים הוא ע"י אורחים חסידים שבאו לחסות בצל כנפיו, אבל הוא לא שינה דעתו אלא אמר להם: הנני מבטיח לכם שהארניסטייפל לא תבוש ולא תכלם, ולא פירש הדבר, ועבר לטשערקאס וישב שם עד יום פטירתו, ועל שם העיר הזאת נקרא הרה"ק מטשערקאס, ומאז עזבו את הארניסטייפל נעשו דרכי הארניסטייפל אבלות ושוממות, וגם הרבה חסידים שהיו מקושרים אליו בעבותות אהבה נטשו את העיר ועברו לגור אצלו בטשערקאס, בשנת תרכ"ג נחלה הרה"ק מטשערקאס והי' נחלש מיום ליום, ונכדו החביב ר' מרדכי (מהארניסטייפל, חתן מרן הדברי חיים מצאנז זי"ע) לא מש ממטתו יומם ולילה, יום אחד אמר הרה"ק מטשערקאס לנכדו, הרופאים שוא ידברו, אין אני חולה, דע לך בני שמקור כל חולה היא מפגימת רוחנית, כאשר פוגמים באבר רוחני אז נחלה אבר גשמי, התבוננתי במה פגמתי, ומצאתי שפגמתי שלאחרונה הי' לי הרבה טרדות ולא יכולתי ללמוד הרבה תורת הנגלה, לכן אני מקבל על עצמי ללמוד בכל יום ח"י פרקים משניות בכל יום, וכשאמר מלים אלו מיד התאושש מחליו, ופנה שנית לנכדו ואמר לו: אולם מעתה עלינו להיפרד איש מעל רעהו, צא להארניסטייפל, הגיעה שעתך למלוך, ר"מ התחיל לשכנע את זקנו שיחזור בו, עודני רך בשנים ואיככה אוכל ליטול המשרה, אבל הרה"ק מטשערקאס עמד בדעתו ואמר לו: שעתך הגיעה, וכבר אמרו חז"ל אין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלוא נימא, אם יש את נפשך שאחיה עוד בהכרח עלינו להיפרד, ואלקים אשר התהלכו אבותי לפניו יהי' עמך בכל אשר תפנה, וכך הוה, שר"מ יצא למלוך בהארניסטייפל, להיות רבי לחסידים, והוא אברך בן עשרים ושלש שנים בלבד, הרה"ק מטשערקאס המשיך לנהוג את העדה בטשעראקאס עוד שבע עשרה שנים, הסבא והנכד המשיכו להיות מקושרים אהדדי בקשר אמיץ אף בשנים הבאות, ואהבה נפלאה שוררת ביניהם מבלי שתיגע מלכות בחברתה, ור"מ הי' נוסע גם לפעמים להסתופף בצל קדושת זקינו.

פועל ישועות

הי' מפורסם לאיש קדוש וגדול עצום מאד, שמו הגדול הלך למרחוק כאיש פלא פועל ישועות אשר תפילתו עשתה רושם בשמים לעשות לעשות ומופתים בארץ, פ"א כתב לו אביו הק' בזה"ל: "ראיתי בחזיון לילה שתפלתך בעד כלל ישראל עושים פירות בשמים, על כן תרבה ליקח מעות מישראל", [כידוע דרכו של הרה"ק המגיד זי"ע ליקח לפעמים סכומים גדולים כשבאו אצלו לפעול ישועה], (מאורי אור, טשערנאביל) צדיק גוזר והקב"ה מקיים, כל גדולי הדור חרדו לשמו, הרבה סיפורים נפוצו בקרב העם על נסים ונפלאות שעשה אלקים על ידו, על הכוחות העילאיים שהפעימו בקרבו להמתיק דינים בשרשם ולתקן נשמות וגלגולים, לבטל גזירות קשות בצקון לחשו, לרפא חולים בסגולות וקמיעות, פ"א באו לפניו וסיפרו לו שהתפשט מגיפה בעיר אחת הסמוכה לקיוב, והרבה מאחב"י ניגפים, והפצירו בו לעורר רחמי שמים, מיד קם ונסע לשם ואמר שיתאספו כל הקהל ברחוב העיר, אנשים נשים וטף, ויאשא מדברותיו לפניהם בהתעוררות גדולה, ולבסוף פרש כפיו אל העדה וקרא בפסוק מפ' ראה, ואמר בזה"ל: "ראה אנכי" ראו אותי, הסתכלו בקלסתר פנים שלי, "אנכי נותן לפניכם היום ברכה", כי ברך אברככם שכל הרואה אותי היום הה מובטח לו שישלים שנתו, ותיכף נמתקו הדינים מעל יהודי המקום והמגיפה נעצרה, ("תולדותיהם של צדיקים", הנדפס בספר "שושנת העמקים").

לתקן עולם

הרה"ק המגיד מטשערנאביל זי"ע אמר פ"א "אני ובניי באנו לעוה"ז לתקן נשמות המתים והחיים", והכן הרבה סיפורים נפוצו מן המגיד ובניו בהקשר לזה, גם אצל הרה"ק מטשערקאס זי"ע ראו את הדבר הזה שהשתדל לתקן נשמות החיים והמתים, פ"א נכנס לתפלת מנחה בערב ראש השנה

ימי ההילולא

י"ו אלול

- רבי יעקב קאפל רייך אב"ד בודאפעסט - תרפ"ט
- רבי יקותיאל יהודה ב"ר פרץ ראזנבערג מדיעריעש (תורת יקותיאל) תש"ה

י"ח אלול

- רבי יהודה ליוואי ב"ר בצלאל המהר"ל מפראג - שס"ט
- רבי יוסף מאוסטילא ב"ר מרדכי מנעשכיז - תק"ץ
- רבי יצחק חיות ב"ר אברהם בעל אפי רברבי - שע"ג

י"ט אלול

- רבי משולם שרגא פייבוש מבערזאן ב"ר נפתלי הירץ אב"ד ברעזאן - תרל"ד

כ' אלול

- רבי יצחק רובין מראחוב ב"ר אלימלך מסוקולוב - תרל"ד
- רבי משה ארי' פריינד ב"ר ישראל (עטרת ישעיהו) גאב"ד ירושלים-תשנ"ו

מאוחר מאד, בראותו שהעולם מתמיה על שאיחר כל כך, אמר: "מיר אלע ברידער, און אונזער ר' יעקב יצחק'ל (הוא הרה"ק ר' יעקב יצחק ממאקאריב זי"ע בן אחיהם ר' מנחם נחום ממאקאריב זי"ע שכבר לא ה' אז בחיים וכלל את בנו במקומו בין האחים) קומען נישט אריין דאוענען מנחה ערב ראש השנה, ביז מיר זענען מתקן יעדן איד'ס קוואליק נשמה", מעשה פלא אירע כשנסע מטשערקאס להארניסטייפל להשתתף בנשואי הנינה בתו הבכירה של נכדו החביב ר' מרדכי מהארניסטייפל, הפליג אז בספינה בלווי קהל רב, באמצע הדרך יצא לפתע מחדרו אל הקהל שהי' שם ושאל "מי מכם זוכרים את פלוני בן פלוני", רבים השיבו בוודאי זוכרים אנו אותו, הלא שבק חיים לפני שנים אחדות, הוסיף כמדבר לעצמו "לא מצא לו מקום אחר לבוא אלי, כי אם דוקא פה על פני המים", אימה גדולה נפלה על הקהל בהבינו שמתעסק עתה בתיקון נשמה מעלמא דקשוט, חזר ושאל יהודי כשר הי', השיבו: בוודאי כשר הי' אחד משלנו הי', ולא אמר דבר וחזר לחדרו, כשהגיעו אל החוף, הי' שם הרבה בעלי עגלות שרצו לזכות שהרבי יסע עמו, והוא עמד בין הבעלי עגלות ובחר לו אחד מהם, באמצע הדרך הראה לו על סוס אחד ואמר לו שיתן לו את הסוס במתנה, היהודי השתוממם על הבקשה הזאת, איך ימסור סוס זו להרבי הלא סוס זו מושך לו את העגלה יותר טוב מן שאר סוסיו והרי בלעדיו ישאר בלי פרנסה, באמצע הדרך עברו את ביתו של הבעל העגלה אמר לו הרה"ק מטשערקאס, באו ונרדה בצל קורתך, ונכנסו אל הבית, התחיל לדבר עמו על אותו נפטר שדיבר על הספינה, נזכר הבעל העגלה, שהי' זה שותף לעבודתו, וכי נשאר חייב לו סכום כסף, שאלו אם יש לו ממנו את שטר החוב, חיפש הבעל העגלה ומצא את השטר, ביקשו הרה"ק מטשערקאס שיתן לו את השטר במתנה, כיון שנעתר לו, לקחו וקרעו לגזרים, באותו רגע נשמע מבחוץ קול רעש, כשיצאו בחוץ ראו את הסוס צנח ארצה ומת, עיניו של הבעל העגלה חשכו, אולם הרה"ק מטשערקאס נחמו ואמר לו בגלל הסכום שנשאר חייב לך, לא מצאה הנפש מנוח, ונאלץ להתגלגל ולעבוד אותך בנאמנות, למשוך עגלה, עכשיו שויתרת על השטר בא על תיקונו... (תש"צ).

ובא השמש

באחרית ימיו שלח לקרוא את נכדו הרה"ק מהארניסטייפל שיבוא אליו בהקדם, מיד יצא והפליג בספינה לטשערקאס, שם עשה כמה ימים מבלי שזקנו ירמוז לו למה קראו, לאחר כמה ימים הרהיב נפשו ושאל את זקנו, אמר לו אחר מעריב הכנס ביחד עמי אל הסבתא ושם נשוחח, הרבנית היתה באותו זמן חלשה מאד ושכבה על מטתה, וישבו שניהם על כסאות לידה, פתח הסבא קדישא ואמר: יש לי דין תורה עם הסבתא, מי מאתנו ילך מן העולם תחילה, אני אומר מוטב אסתלק אנכי ראשון כי איך אסתדר בלעדיה ומי ינהל את משק בהבית, אבל היא אומרת להיפך מי ישים לב אליה, ואין את נפשה לשמוע "קידוש" זולתי, לפיכך גמרנו בינינו לקרוא לך, וכאשר תפסוק כן תקום, לשמע דברים אלו נקוו דמעות בעיניו ואמר בבכי: האנכי אהי' פוסק בדין זה, שניכם יאריכו ימים ושנים הרבה יחד, ואין צריך לדין תורה, אולם הס"ק לא הניח לו באמרו אין אדם חי לנצח והיום הזה מוכרח לבוא, במשך שעה ארוכה שתקו שלשתם, דומית קודש ריחפה בחדר, הנכד נראה כמתבונן ושוקל בדעתו את כל צדדי הספיקות, עד שלבסוף אמר: לאמיתו של דבר צודקת הסבתא, אבל איך יכולים לפסוק נגד דעתו של הסבא, על כן מוטב כי לאחר אריכות ימים ושנים תעברו שניכם בחדא שעתא לעולם שכולו טוב, נתיישבו הדבר על הס"ק, ואמר "יפה אמרת", ופטרו לשלום, וכן הי' הרבנית הלכה לעולמה בערב ראש חודש סיון תרל"ו, הנכד הרמ"ד מהארניסטייפל השתתף בהלוי', ולא חזר לביתו, כי אם נשאר במחיצת זקינו עוד כשלשה חדשים ומחצה, וביום שבת קודש בעת רעוא דרעוין י"ג אלול תרל"ו החזיר נשמתו לבוראו, ומנו"כ בטשערקאס, נשאר ממנו ספר "עמק תפלה" מעט מזעיר מדברי תורתו שהשמיע על שולחנו מדי שבת בשבתו שהעלו על הכתב גדולי החסידים, אבל הרבה מדברי תורתו נשרפו באש השריפה הגדולה שפרצה בהארניסטייפל, ונכדו רמ"ד צירף לזה את ספרו "עמק חכמה", והדפיסם יחד בשם "שושנת העמקים".

ט"ו אלול

הגה"ק רבי יעקב יוקל טייטלבוים מוואלאווא זי"ע

ואלה תולדות

הגה"ק ר' ישראל יעקב יוקל טייטלבוים זי"ע נולד לאביו הרה"ק רבי שמואל מגארליץ בן רבינו הקדוש רבי אלעזר ניסן זי"ע בן רבינו משה איש אלוקים זי"ע ולאמו בת הרה"צ הנגיד המפורסם מו"ה מנחם מנדל זצ"ל בן הרה"ק ר' יוקל מבאלחוב זי"ע אשר מרן הק' מצאנז זי"ע העיד עליו שהוא מפחד מעבירה כמו אחד שעומדים עליו עם גרזן ביד להרגו. עוד בשחר ימי נעוריו התבלט בין בני נעוריו בשכלו הזך והבהיר ובחריפותו, נתגדל בהשגחה יתירה על ברכי זקינו הק' רבי אלעזר ניסן זי"ע בעיר דראהביטש ובעזרת זקנו עלה מעלות רמות ועוד בצעירותו התנכר עליו כי לגדולות נוצר בחריפותו ובהתמדתו בתורה ובעבודת ה' אשר עבד במסירות נפש ממש.

בשנת תר"י זכה להתארס עם הרבנית הצדיקת מרת הענדיל בתו של דודו הק' מרן הגה"ק הייטב לב זי"ע, אחרי חתונתו נשאר בבית חותנו הק' כשתי שנים אשר היה דר אז בעיר גארליץ עד שנת תרט"ז, בשתי שנים האלו נרקמו חיי הזהב של קדושה ואצילות חסידות ועבודת ה' תמימה והיה סגור ומסוגר בארבע אמות של הלכה וחיש מהר יצא שמו לשם

ולתהילה כעילוי מופלג והיה חביב על כל.

אחר שתי שנים עבר חותנו הק' מרן הייטב לב זי"ע לכהן פאר בעיר דראהביטש ואביו הרה"ק רבי שמואל בא לעיר גארליץ לכהן פאר בעיר גארליץ ורבי יוקל נשאר בעיר גארליץ בבית אביו הק' שם נשאר כשתי שנים עד שעבר חזרה לבית חותנו בעיר סיגעט אשר בינתיים כבר עבר מרן הייטב לב לכהן פאר בעיר סיגעט בשנת תרי"ח. ושם נשאר עוד שתי שנים תחת חסותו של דודו וחותנו הק'.

חיבה יתירה נודעת לו מאת חותנו הק' אשר הראה לו אותות חיבה ואהבה יתירה ושם גם התחיל לעסוק בתורת הח"ן ובחכמת הקבלה, והיה מרן הייטב לב מתפאר בחתנו הצעיר אשר היה תפארת למשפחת התמרי"ם נצר קודש.

נשיאותו

בערך בשנת תרכ"ג קיבלו אנשי עיר בערבעשט בהצעת חותנו הק' הייטב לב עליהם לרב ואב"ד ומנהיג העדה, כי עד אז היה העיר בערבעשט והגלילות שייכת תחת גלילות העיר סיגעט אשר דרו שם מאות משפחות אנשים יראים ושלמים.

כאן בעיר בערבעשט מצא כר נרחב להוציא מכח אל הפועל כשרונותיו המעולים, והנהיג את תהלוכות העיר ביד רמה על דרך אבותיו הק', הרבה פעמים בירד בתוך עיר בערבעשט ובהגלילות שאלות מסובכות וקשות אשר ראו אז עין בעין את גדלו וידו החזקה וכחו תורתו הק'.

חותנו הק' מרן הייטב לב זי"ע הרבה לבקר בבית חתנו החביב אשר אז התייעץ עם חותנו הק' יחדיו בתהלוכות עניני העיר וגם השתעשע יחדיו בפלפולא דאורייתא והמתיקו סוד יחדיו בדברים העומדים ברומו של עולם.

כשנסתלק אביו הק' רבי שמואל מגארליץ זי"ע ביום ט' לחודש מרחשון שנת תרמ"ט נתקבל לכהן פאר במקום אביו בעיר גארליץ אחרי הפצרות מרובות של אנשי העיר וחסידי אביו הק' אשר קבלוהו עליהם לרב ומורה דרך שיאיר להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון.

בשנת תרנ"ד באו אליו ראשי הקהילה דק"ק וואלאוויץ והגלילות אשר זה היה גדול פי כמה ממקום הרבנות בעיר גארליץ ומקודם לא רצה לשמוע לעזוב את מקום אביו הק' אך אחרי הפצרות מרובות נעתר לבקשתם וקיבל על שכמו את הרבנות בעיר וואלאוויץ כי אמר שרוצה לעת זקנותו לישב במנוחה והרחבת הדעת וכן היה כי שלושים שנה כיהן פאר כאב"ד וואלאוויץ עד יומו האחרון.

העיר וואלאוויץ והגלילות היתה עיר גדולה לאלוקים אשר דרו שם כעשר אלף נפשות ישראל וביניהם רבנים דיינים שוחטים ובכל כפר וכפר היתה להם ביהמ"ד ומקוה וכל הדברים הנצרכים לקהילה קדושה בישראל.

שם בוואלאוויץ התפתחה תקופה חדשה לפני הגה"ק מוואלאוויץ ופה הרחיב מקום אהלו וירועות משכנו שם החל להרבות גבולות להעמיד תלמידים הגונים וישרים ללמוד שיעורין כסדרן עם התלמידים בפלפולים עמוקים וחידושים נפלאים ברוחב ים התלמוד, ישיבתו הק' היתה ידועה בתלמידים מצוינים אשר נתגדלו על ברכיו לחיי תורה ויראת שמים היתה חופפת על פניהם תמיד, ורבים מתלמידיו עלו ונתעלו והגיעו לידי הוראה.

גם תושבי העיר והגלילות התקשרו אליו בכל חום לבם ונפשם והיתה יראתו חופפת עליהם תמיד וכולם באו לשמוע ממנו תורה ועצה ותושיה ולהוושע בדבר ישועה ורחמים והוא ברוב קדושתו השפיע עליהם ברכות לרוב ואכן נתפרסם אז כאיש קדוש אשר רבים נושעו מפיו וברכותיו הק' גם היתה לו כמה קמיעות קדושות אשר נפלו לו בירושה מזקנו הק' רבינו הישמח משה זי"ע למקשה לילד ולחולי נפל, וקצר הירעה מהכיל כל הענינים הנפלאים שהיו החסידים מספרים איך היתה מצודתו פרוסה על כל תהלוכות העיר והנהגותיה בכלל ובפרט.

גדולת תורתו

כדוגמת אבותיו הק' היו ידוע כידען נפלא בכל מקצועות התורה ובעודו צעיר לימים עסק ועמל בתורה ובמסירות נפש עד אין גבול וגם זכה לסדר ולהכין לדפוס את הספר הק' שו"ת השיב משה ליקינו רבינו הישמח משה זי"ע ומההסכמות לספר הק' נראה חריפותו שהיה אז עוד בימי עלומיו, וכדברי מרן גאון ישראל בעל שואל ומשיב האב"ד לעמבערג והגלילות שכותב עליו בין שאר הדברים: והנה נדרשתי מאת הרב המאור הגדול החריף וכו' מו"ה יוקל, ומרן רבינו הק' בעל דברי חיים זי"ע כותב עליו בל"ק: הגיע אלי כתב מהרב המאוה"ג החסיד בנן של קדושים מו"ה יוקל ט"ב וכו'. גם בשו"ת רבים מגדולי דורו מוזכר כבשו"ת מהר"ם שיק וכן בשו"ת אבני צדק יו"ד בסי' קכ"ט, גם רבינו הקדוש זי"ע כאשר עבר לעיר ארשיווע אשר היה אז באמצע ימי הספירה והיתה לו שאלה האם מותר לו לעבור לדירה חדשה באמצע ימי הספירה שלח את שאלתו להגה"ק מוואלאווע, ואכן השיב לו שמותר ותשובה זו נדפסה בספר היטב איטב סי' א'.

עבודת הקודש

גם בעבודת ה' היה ידוע בימיו בעבודת ה' למעלה מהשגת אנוש ורבים נהרו אליו לקבל לקח קודש ולהסתופף בצל קדשו ותורותיו הטהורים בשבתותו ומועדים יחדרו עמוק עמוק ללב החסידים והתלמידים ואויר של קדושה והתרוממות הנפש שררה תמיד בחצרות קדשו.

ומעשה נורא אשר רואים בזה עבודת קדשו בהסתר ובהצנע לכת מסופר שפעם אחד נסע לשבות שבתו בעיר סטודנע שבגלילות וואלאווע והתאכסן בבית אכסניא אחד וביום שבא התאספו הבני תורה והבעלי בתים לקבל פניו הקדושים ולהנות מזיו קדשו ולשמוע ממנו שיחותיו ותורותיו הק' ואכן התחיל להשמיע מדברותיו הנעימים וסיפורי צדיקים והשיחה נמשכה כמה שעות עד לחצות לילה, וכשהביט על המורה שעות וראה שהגיע זמן חצות לילה הפסיק באמצע השיחה ואמר להם הנה אספר לכם מעשה אחת ובזה אסיים

את שיחתי והתחיל לספר דהנה בימים ההם היה בפעטערבורג שהיה תחת ממשלת רוסיא כמה בתי מלכות עם אוצרות גדולות והיו מעמידין שומרים בכל אוצר ואוצר ומובן שגם היהודים דשם היו כופין לתפקיד זה, וסדר המשמרת היתה שכל העומד על המשמר בלילה היה צריך להשמיע קולו באמצע הלילה להראות שאינו ישן ועומד על משמרתו, והעומד על המשמרת במקום האחר הקרוב לזה היה צריך לענות לחבירו להראות שהוא גם אינו ישן ועומד על משמרתו.

פעם אחת עמדו על משמרות אלו יהודים יראים ושלמים וכשהגיע חצות לילה פתחו את פיהם זה לזה להשמיע את קולם להראות שעומדים על משמרתם, וענו ואמרו זה לזה בהגבהת הקול "ווי לשכינתא בגלותא" והשני העומד על משמרתו בפינה האחרת ענה אחריו "לית אתר פנוי מיניה" וכה בזה הלשון חזרו ואמרו איזה פעמים, ובדברים האלה סיים הגה"ק מוואלאוו כל השיחה של אותו הלילה ותיכף ומיד ראו שינוי בצורתו הקדושה אשר התחיל להתחלף לכמה גוונים והיה בוער כלהבות אש ועמד מכסאו והדליק את הלילקא ציבעך להעלות מעלה עשן, בדביקות נוראה ובניגון המעורר לבכי התחיל להסתובב בהחדר אנה ואנה אין אומר ואין דברים רק חזר ושנה את הדברים האלה "ווי לשכינתא בגלותא, לית אתר פנוי מיניה" ויותר לא דיבר ובירך את כל הנוכחים בברכת לילה טבא ובזה הראה להם לעזוב את המקום וישב תיכף ללמוד כמה שעות.

בעלותו השמימה

ביום ג' אלול שנת תרפ"ד נפטרה זוגתו הרבנית הצדיקת אשר עמדה לימין בעלה קרוב לשבעים שנה והיתה עומדת לימין צדקתו כדי שיוכל לעבוד את בוראו במסירות נפש כדרכו בקודש, תיכף אחר פטירתה התחיל מצב בריאותו לירד מטה מטה ולא רצה לקבל תנחומים אחריה ואכן כעבור י"ב ימים ביום ט"ו אלול באותו שנה החזיר את נשמתו הקדושה ליוצרו ובוראו מזוכך ומטוהר ויספדוהו גדולי דורו תמרורים ויבכו אותו כל בית ישראל.

עובדות

פעם אחת אירע בימי הרה"ק מוואלאוו זצ"ל, שאחד מנכדיו התחיל בימי נעוריו לעסוק במו"מ, ועברו ימים לא כביר שעלה והצליח, והודיע ליקינו מוואלאוא זצ"ל שמעשי ידיו הצליח, ובהזדמנות שהיו עוברים ושבים באו מהתם לוואלאוו ומסרו להרה"ק מוואלאוו פ"ש מנכדו, ושאל אותם אם הוא עדיין עשיר, ואח"כ כשנסעו חזרה להתם סיפרו לו לנכדו את שאלת זקינו אם הוא עדיין עשיר, ונפחד משאלת זקינו כי הבין כי לא דבר ריק הוא, ולא עבר זמן רב ובא בעצמו להרה"ק מוואלאוו לשאלו על מה שהוא מתמה שהוא עדיין עשיר, והשיב לו זקינו אספר לך עובדא אחת מזקינו הישמח משה זי"ע, דהנה רביה"ק רבי אלעזר ניסן זי"ע בנו של הישמח משה זי"ע הי' לו ירושה מחותנו סכום גדול רענדליך של זהב, והיות דכספים אין להם שמירה אלא בקרקע, לכן קיימו במלוא המובן וטמנו רכושם בקרקע, ואירע פ"א שהיו צריכים לאיזה סכום גדול, ע"כ רצו ליטול איזה סכום מהטמון בקרקע, ויהי היום שחפרו ע"י עושי רצונם במקום שהיה טמון ולא מצאו את האוצר וחפרו בכל מקום ופינה ולחינם היתה טרחתם שלא מצאו כלום ומובן מאליו גודל עגמת נפשם ושלחו שליח מיוחד לאיהעל להזכיר עצמם אצל אביהם רבינו הישמח משה כי כל רכושם נאבד מהם והשיב הישמח משה זי"ע למה צריכים בניי להון ועושר הם אינם צריכים לרכוש, בניי צריכים להרביץ תורה על פני תבל ולעשות טובות וגמילות חסדים לבני שראל ומובן דכך הווה ורכושם ואוצרם נאבד לעולם וככה בדיבורים אלה סיים הגה"ק מוואלאוו לנכדו ושאל אותו הבנת את הדברים מה שאמרתי לך ובע"כ הרכין ראשו לענות אמן, והבין שבוודאי יתקיים דברי זקינו במילואם וכן הווה שלא ארכו הימים דנתקיים דבריו הק' ונתהפך הקערה על פיה ומאז התחיל יורד מהצלחתו והפסיד רכושו עד שהיה מוכרח לעזוב עיר זה ולקבוע מושבו במדינה אחרת ליטול כתר מלכות בראשו ולהתנהג ברבנות כמנהגי אבותיו הק'.

י"ח אלול

הגה"ק רבי יהודה ליוואי זי"ע
[המהר"ל מפראג]

ואלה תולדות

גה"ק רבי יהודה ליוואי הנקרא בפי כל בשם "המהר"ל מפראג" זי"ע נולד בשנת רע"ב בעיר פוזנא שבפולין לאביו רבי בצלאל מווארמייזא זי"ע, לא נודע בבירור מי היו רבותיו אשר מפיהם קיבל תורה אלא י"א שחסה בצל המהרש"ל בעיר פשעמישל שבפולין, בהגיעו לפרקו נשא את הרבנית מרת פערל בת רבי שמואל שהיה גדול בדורו בעושר ובכבוד והיה מקורב למלכות והיו בו תורה וגדולה במקום אחד.

בשנת שי"ג היתה ראשית ממלכתו בק"ק ניקלשבורג וכל מדינת מעהרין, שם הנהיג את עדת צאן מרעיתו באהבה ובמסירות משך עשרים שנה, בשנת של"ג עבר לפראג ופתח שם "בית וועד לחכמים" והרביץ תורה לתלמידים הרבה, על תלמידיו המפורסמים נמנים הגאונים הגדולים: רבי אפרים לונטשיץ בעל "כלי יקר", רבי יו"ט ליפמאן העלער בעל "תוספות יום טוב", רבי דוד גאנז בעל "צמח דוד", רבי אליהו מלואנץ המפורסם בשם "רבי אליהו בעל שם", ועוד.

אחרי י"א שנים ששהה בפראג שב לפוזנא וישב שם כארבע שנים, לאחמ"כ חזר שוב לפראג המעטירה, ויסופר

שבתקופה ההוא ביקש ממנו הקיסר רודולוף – ששם גדולתו וחכמתו הגיע אליו – לפגשו ולשאוב מחכמתו, ואכן נפגש עמו אז וכבוד גדול עשה לו, פגישה זו עוררה בשעתו הדים עצומים בכל רחבי המדינה, ורבו השמועות אודותיו, אמנם זאת ידוע שכעבור זמן קצר מאותה פגישה, עזב המהר"ל את פראג וחזר שוב לפוזנא, שש שנים ישב שם וניהל את עדתו בפוזנא, באותה תקופה כיהן הגה"ק רבי מרדכי יפה בעל "הלבושים" בפראג, בשנת שנ"ח נתחלפו העטרות, המהר"ם יפה עבר למלוך ברבנות פוזנא, והמהר"ל עלה על כס הרבנות בפראג, שם ישב עד יום י"ח אלול שנת שס"ט שאז השיב את נשמתו ליוצרו זקן ושבע ימים (כבן צ"ז שנים) ומנו"כ בק"ק פראג.

ידוע שהמהר"ל רבות פעל ועשה עבור ישועות כלל ישראל, ומסופר כי ברא לשם כך "גולם" לעשות שליחותו שהטיל חיתתו על עמי הארץ ושונאי ישראל, רבים הם השמועות והוויכוחים המתהלכות בקרב העם בענין זה, ואכמ"ל, אך מן הראוי להביא כאן דבר נחמד משמיה דהגה"ק רבי מאיר אריק זצ"ל שפע"א שאל אותו משכיל אחד: מה דעתו בענין מה שאומרים שהמהר"ל מפראג ברא גולם ע"י ספר יצירה, ענה לו הגה"ק מהר"ם אריק: זה שיכולים לברוא גולם ע"י ספר יצירה איננו דבר חדש, דידוע ע"ז דברי השל"ה פר' וישב, עיי"ש, גם ידוע מה שכתב החכם צבי וז"ל: "נסתפקתי אדם הנוצר ע"י ספר יצירה כאותה שאמרו על זקני רבי אליהו (הוא רבי אליהו בעל שם) מי מצטרך לעשרה" [אגב, אחד התמיהות הגדולות של המערערים הוא למה מביא החכ"צ את יצירת התלמיד ולא את יצירת הרב, שכאמור היה המהר"ל רבו של ר' אליהו בעל שם], א"כ שאלתו הוא אם המהר"ל היה בר הכי, למה ליה להביא ראיה מן "הגולם" על גדלות המהר"ל, הלא יכול לידע זאת מן "החכם" דהיינו התוספות יו"ט שהיה תלמידו של המהר"ל ומעיד עליו בחכמתו שהיה אדם הגדול בענקים.

י"ט אלול

הגה"ק רבי משולם שרגא פייבוש מברעזאן זי"ע

ואלה תולדות

הגה"ק רבי משולם שרגא פייבוש היילפרין זי"ע נולד בשנת תק"ע לאביו הגה"ק רבי נפתלי הירץ אב"ד ברעזאן [שהיה חד מן מה"חבריא קדישא" של הגה"ק החוזה מלובלין זי"ע אשר אף צירפו לעבודתו הנשגבה בקירוב ביאת המשיח בשמחת תורה שנת תקע"ה], לאחר פטירת אביו בשנת תר"ה עבר אליו הרבנות בברעזאן, כהונה אשר היתה שמורה במשך הדורות לשלשלת גדולי וגאוני משפחת היילפרין, אך היות שהגה"ק רבי פייבוש מברעזאן הרבה להסתופף בצל צדיקי דורו ואף בעצמו הנהיג עדה קדושה על פי דרך החסידות, דבר שהיה למורת רוחם של אנשי העיר המתנגדים, ובפרט לנגידי הקהילה, והחלה אז לנשוב נגדו רוח התנגדות עזה, ועל אף שצדיקי דורו עמדו לימינו וגם השתדלו והתאמצו בעבורו ובפרט הגה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע ומרן הדברי חיים זי"ע, עכ"ז עלה בידם להפיק זממם ולהורידו מכס הרבנות.

כשנסע הרה"ק רבי דוד"ל מטאלנא זי"ע מרוסלאנד ושהה תקופת מה בבראד, שלח אליו הרה"ק רבי פייבוש מברעזאן חסידם לשבות אליו במחיצתו, ומסופר שבמוצאי שב"ק פרשת כי תבוא שנת תרל"ד תיכף בצאת השבת נפרד הרה"ק מטאלנא מהחסידים וציוה להם תיכף ומיד לנסוע לברעזאן כי רבם עלה לגנזי מרומים באותה שבת.

קודם פטירתו קרא לבנו וציוה לו כי כמו שבחיים חיותו היה מהדר מאוד במצות הכנסת אורחים ולעולם ביתו היה פתוח לרווחה, כן ברצונו שגם לאחר מותו יהיה פתח האוהל שעל ציון קברו פתוח בכל עת ואל ינעלוהו, ואכן בנו הקפיד מאוד לקיים צוואת אביו בכל עת, ואף גם ששומר בית החיים היה בא אליו בטענות שלכבוד הצדיק הוא דורש שהאוהל יהא סגור על מנעול ובריח כדי שרועי הסביבה לא ינהגו במקום מנהג בזיון, עם כל זה לא נתנו לנעול השער והשגיח שלעולם יהא פתוח לרווחה לכל מאן דבעי כרצון אביו הקדוש, פע"א כשנכנס לביהמ"ד קודם תפילת שחרית סיפר לפני מקורביו כי לפלא הוא בעיניו את אשר אביו הקדוש נתגלה אליו בחלום לילה ופנה אליו בתרעומות על אשר לא הטיב להשגיח לבל יתנו מנעול על אוהל קברו כי יום קודם לכן התקין השומר מנעול על הפתח ואיש אחד שרצה להיכנס לשם נמנע מזה, ויהי אך יצא הדברים מפיו, ועודו עומד ומשתאה על דבר החלום, ואחד העומדים סמוך לו נפל שם מתעלף, לאחר שהעירוהו והשיבו נפשו סיפר הלה ברוב התרגשות שבדידיה הוי עובדא, כי מנהג קבוע לו ביום הזכרון של הוריו כשבא להשתטח על קברם ולהדליק נרות, ניגש הוא אח"כ להשתטח גם על ציונו של הגה"ק רבי פייבוש'ל ומדליק שם כמה נרות, וכמאז כן אתמול שחל בו יום היארצייט של אביו ובא כמנהגו לבית החיים וכשרצה ליכנס אל האוהל מצאו נעול ומכיון שהיה עייף ויגע התעצל מלטרוח וללכת לבקש מפתח בעיר ואח"כ שוב לחזור אל האוהל, ובלית ברירה בטל ממנהגו ולא הדליק נרות על ציון הצדיק, ואמנם לאחר מכן נתברר הדבר שהשומר התקין מנעול בלא רשות והסכמה, והיה זה לפלא לעיני כל עד כמה צדיקים יודעים את החיים ורוצים בפעולתם.

קומי רוני בלילה לראש אשמורת וגו' נכח פני ה'. ע"פ משל לאיש יהודי שהיה דר בעיר שהיה רובם שונאים אותו, והעיר ההוא היתה מתנהגת ע"פ שר העיר שלא היה דר שם, כי אם שהיה בא לפרקים אל העיר ההוא לפקח על עסקיו וצרכיו, ובבוא האיש יהודי להתיצב לפניו לבקש צרכיו, היה מוצא תמיד אותן המבקשים רעתו ומדברים שטנה עליו ומשניאים אותו בלב השר, עד אשר לא יוכל להרים פניו לבקש מלפניו שום דבר וידל מאוד. לימים נתייעץ עם סיעת מרחמוהו מה לעשות, ויעצוהו להשכים ולבוא אל השר לביתו קודם יום המיועד, ולהתיצב לפניו בטרם יבואו לפקח על עסקיו וצרכיו, עד אשר לא יוכלו המשטינים ומלשינים להשטין עליו, ואז יפק רצונו ממנו, הנמשל הוא שזאת עצה היעוצה לנו מימי קדם, להשכים בתשובה ולהתפלל תפלה ותחנונים בחודש אלול, בטרם יבוא יום הדין של ר"ה כי בא לשפוט את הארץ, אשר על אותו יום נאמר (איוב א, ו) ויהי היום ויבואו בני האלוקים להתיצב וגו'. וז"ש קומי רוני בלילה לראש אשמורת, היינו בראש משמורת של חודש אלול, ואז שפכי כמים ליבך נכח פני ה', כלומר דרשהו בהיותו לפניו לבדו, בטרם יבואו בני אלקים להתיצב, ואז אין שטן ופגע רע ותמצאו שאלתכם.

(אוהל יעקב)

◆◆◆

ועל דרך הפשוט ירמוז הצירוף למה שנוהגין באלול לעשות משמורות, והעיקר לפשפש אז במעשיו, וכמו שפירש רבינו הק'וש מהרצ"ה זלה"ה מזידיטשוב 'והיה לנו הלילה למשמר' לשון משמרת ומסננת למבדק בחושבנא, וזהו וצדקה תהיה לנו כי "נשמר" (ר"ל נעשה משמורות, וגם משמרת ומסננת ונבדק עצמינו) 'לעשות את כל המצוה הזאת' לא להנאתינו כי אם 'לפני ה' אלקינו כאשר ציונו, והבן.

(ייטב לב)

◆◆◆

ויל"פ בס"ד עפ"י מה דאיתא בפרקי דר"א והובא בטור ריש ה' ר"ה בר"ח אלול א"ל הקב"ה למשה רבינו עלה אלי ההרה והי' שם וגו' ותקעו שופר במחנה שלא יטעו עוד אחר ע"ז וכו', וכן הוא אומר אם יתקע שופר בעיר וגו' לפיכך תיקנו שיהיו תוקעין בכל חודש אלול עיי"ש, והקשה הב"י מאי ראי' מיתי משופר שתקעו במדבר ומאי ענינו לאלול, ונראה בס"ד דלכאורה י"ל מהיכ"ת ס"ד שיטעו עוד אחר ע"ז כיון שכמעט באותו פרק נענשו על אותו החטא ועדיין רשומו של עונש הי' ניכר אצלם. אבל הכוונה דמדרכו של היצה"ר להתהפך כחומר חותם בשעת עבירה מקטין החטא ושוב כשבא לעשות תשובה מגדיל עוונות עד למרום וממריך את הלב דלא יפעל מאומה בתשובתו ואינו יכול לתקן בימים מועטים את כל אשר העוה כל ימי חייו וע"ז מתרשל האדם לשוב ע"ד שביאר בסה"ק פסוק כי עמך הסליחה למען תורא, אבל באמת זה אינו דהשי"ת ימינו פשוטה לקבל שבים וארז"ל (מ"ר בראשית) אין ועתה אלא תשובה, ומבואר בשלה"ק דע"ז רומזים קולות של תשר"ת דאלקים עשה את האדם ישר ושוב ע"י חטאיו ופגמיו נעשה עקום ופגום וחושיו נשברו לשברים ע"ד ואשמה הנפש היא והתקנה לזה שיהי' ילולי יליל בתשובה וישוב אל ה' וירחמהו ואז השי"ת ירפא משובתו ויהי' חוזר לישרות כמקדם וכ"ז ראוי ונכון לכוון בתקיעות של חודש אלול, ועיי' בדב"ק, והיינו דהעבירו קול במחנה שלא יטעו עוד אחר ע"ז שהיצה"ר יעלה על לבבם דאין להם תקנה ח"ו לכן העבירו קול שופר לרמז על הנ"ל, ומה"ט גופא תוקעין נמי בחודש אלול לבל יטעה אחר תואנת וטענת הבע"ד כנ"ל, וא"ש.

(ערוגת הבושם)

◆◆◆

רמז נ"ל על קריאת שם החודש אל"ל, כי אלו"ל למפרע הוא ל"ו ל"א, כי אלול הוא מלשון מאלל ארעא, כי טבע בני אדם להיות חוקרין ודורשין ומבקרין ומחפשין אחר מומי בני אדם ומטילין דופי על תלמידי חכמים ויראי שמים ומלעיבין במלאכי אלקים, וכל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו ושוכח את עצמו, והנה החודש הזה האחרון הקרוב ליום הקדוש והנורא מזכיר את האדם ואומר אלול מאלל ית ארעא וחוקר ובודק ומחפש אחר מומי בני אדם כל השנה כולה לו לא לעצמו לא מבקר ומחפש ומרגל ובודק, אהה למבוכה הזאת, כי זוכר את כל מעשה עולם ואת עצמו שוכח, עתה העת והעונה קום ובדוק וחקור אחר עצמך, ראו איזה דרך הלכת כל השנה כי קרוב יום ה', וכי יקום אל וכי יפקוד מה תשיבנו.

(ישמח משה)

◆◆◆

לולא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים. א"א הגה"ק זלה"ה אמר, לול"א הוא אותיות אלו"ל, והאמנתי הוא מלשון אומן את הדסה, היינו שע"י חודש אלול נתגדלתי לראות בטוב ה' ברץ חיים שבו נפתח שער לדופקי בתשובה ולהגיע לשורשו ומחצבתו כבראשונה.

(דברי יחזקאל)

◆◆◆

אלול נוטריקון ו'אנכי א'היה ל'כם ל'אלהים, כי ישובו אלי בכל לבם כי אז הוא זמן תשובה וע"י התשובה אנכי אהיה לכם לאלהים, גם כתוב ו'הרוח ת'שוב א'ל ה'אלהים ר"ת האו"ת, שגם מה שהאדם פוגם בבחי' יסוד שהיא אוב"ק גם על זה מועיל תשובה.

(חסד לאברהם)

בס"ד

מזלא טבא וגדיא יאה

ברגשי הודאה והערכה, נשגר כוס של ברכה, מזלא טבא, מעומדקא דליבא, קדם ידידינו החשוב והנכבד האי גברא יקירא,
נודע לעוז לתהילה ולתפארה, מריחוק מקום מצודתו פרוסה לעמוד בעזרתינו, לבו ער וחם למען כל קדשינו
אהוב וחביב על כל אנשי שלומינו, ידיו רב לו בהרמת קרנינו, מוזיל זהב מכיסו למען כוללינו

ה"ה ידידינו הרבני הנגיד הנכבד, רודף צדקה וחסד

מוה"ר שלו' יצחק וויינבערגער הי"ו

מנכבדי קהילתינו הק' בקרית יואל יע"א

לרגל שמחת נישואי בתו הח' שתחי' בסימן טוב ובמזל טוב בשעה טוב ומוצלחת

ובהזדמנות זו נודה לשמו ונהללו על אשר אזר בגיבור חלציו להיות נכונה לדבר מצוה

לכלכל הוצאות הכולל ערב להיות

פרנס החודש

לחודש אלול הנעל"ט

זכות לימוד התורה דרבים יגן בעדו, להתברך לטובה בכל משאלות לבבו,
ואך טוב וחסד תמיד ירדפוהו, ותעמוד לעד צדקתו, אכי"ר.

יואל בר"א ווייס
מנהל האיחוד

אלטער אשר אנשיל אוועוויטש
מנהל הכולל ערב

האפים: ישמח משה 3, קרית יואל, בני ברק • satmar71812@gmail.com

~ נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על עניני שבת ~

שיר השירים

קדושת השיר ◇ סגולת השיר ◇ לאומרה בערב שבת ◇ אופן אמירתה

קדושת השיר

שיר השירים, שירתא דאינון מנגנין דמנגנן לקודשא בריך הוא. [תרגום: שירה שהמנגנים מנגנים להקב"ה].

(זוהר - ח"ב דף קמג ע"ב)

השיר השירים סילק זוהמת הנחש מהעולם

בהאי זימנא דהמלך שלמה גלי שיר השירים (בעת ההוא ששלמה המלך גילה את שיר השירים), זוהמא דההוא נחש קדמאה דאטיל באדם וחוה אתפסק מעלמא (נפסקה מן העולם הזוהמא של הנחש הקדמוני שהטיל באדם וחוה).

(זוהר חדש - רות קא:)

שיר השירים, כולו יראת שמים, וחבת המקום בלב כל ישראל.

(רש"י - ברכות נז:)

תושבחתא דשירתא דא, איהי כללא דכל אורייתא, כללא דכל עובדא דבראשית, כללא דרזא דאבהן, כללא דגלותא דמצרים. [תרגום: השבח של שירה הזו, הוא כלל כל התורה, כלל של כל מעשי בראשית כלל של סוד האבות, כלל של גלות מצרים]

(זוהר - ח"ב דף קמד ע"א)

בשיר השירים אין יכולין להבין שום דבר, כי כל הכתובים קודש, ושיר השירים קודש קדשים. והוא שכל הכתובים הם ממוצא בין עולם השפל לעולמות העליונים, ושיר השירים ממוצע בין עולמות העליונים לאין סוף ב"ה, לפיכך אין אנו מבינים.

(אמרי פנחס, קאריץ - פרשיות אות ריד)

על ידי השירים מסלק אדם מעליו זוהמת הנחש. וזוכה לידע ולהשיג עניני התורה והחכמה, וזוכין לצאת מהגלות.

(נפש חיים, פאלאגי - מערכת ש אות מז)

שיר השירים הוא קודש קדשים, שכל עניני לכונן את לב בני אדם, בפרט המתאוננים רע בפגעי הזמן, לאהוב את הא"ל יתברך.

(ספורנו - שיר השירים א א)

אמר רבי עקיבא, דאין כל העולם כולם כדאי כיום שניתן בו שיר השירים לישראל, שכל כתובים קודש, ושיר השירים קודש קדשים. לומר לך דאף דמותר ללמוד עם הנכרים נ"ך, מ"מ שיר השירים מיוחד לישראל, דשם נתגלה חיבת כנסת ישראל לדודו וריעו הקב"ה, והיא קודש קדשים ואין לזרים חלק ונחלה בו.

(קול סופר - משניות ידים פ"ג מ"ה)

הקב"ה אומר שיר השירים בכל יום

רבי נתן אומר מלאכי השרת אומרו אותה, רבן גמליאל אומר הקב"ה אמרה, שנאמר שיר השירים מי אמרה, מי שהשלום שלו.

(מדרש - שיר השירים זוטא)

ענין שיר הוא מצד החשק דלבן נקרא שירי עגבים, וכאשר כלתה נפשו להשי"ת והוא חולת אהבה לו אז נפתח פיו לשורר לפניו. ואין לך שירים מעוררים אהבה של ישראל לאביהם שבשמים והתאחדותם כשיר השירים, ואהבה זו הוא היפך אהבת עוה"ז ולכך הוא קודש קדשים שיך לגמרי להשי"ת ונפרש לגמרי מכל תאוות עוה"ז שאין לו שום שייכות להם כלל.

(רסיסי לילה, רצ"ה - אות יז)

עשרה שירות שבכ"ד ספרים, ואחד מהם שירה לשם שיר השירים, שהקב"ה אומר בכל יום.

(ספר התמונה - תמונה שלישית אות י)

סגולת השיר

בשם הרה"ק ר"ר אלימלך מליזענסק זי"ע, "ע"י שיר השירים בלבד יכול להיות הגאולה".

(דברי יחזקאל - אגדות עמ"ס ב ב"ב)

האומרו בכוונה ניצול מגיהנום

טעם ב שאמר [שלמה המלך בשיר השירים] קי"ז פסוקים, ועל שתקנו הקדמונים לומר אותו בכל שבת, ע"פ דברי הזוהר

פרשת נח (דף סב:) תלת זימנין ביומא רוחין לחייבי גיהנם, בכל פעם שעתא ופלגא שעתא, בשעה שישראל מתפללין, ולבתר תייבין לאשייהו. וידוע (זוהר פר' תרומה) ביום השבת אית להון נייחא בכל כ"ד שעות לילה ויום, ובשיתא יומי דחול יש קמ"ד שעות, ואית לון נייחא בכל יום ד' שעות וחצי כמבואר במאמר הנ"ל. עולה לשישה ימים כ"ז שעות אית לון רוחא ונייחא, וא"כ נידונין בכל שבוע קי"ז שעות במכוון.

לכך אמר שלמה קי"ז פסוקים בשיר השירים, להנצל בזה מדינא של גיהנם קי"ז שעות, ולזה דרשו (יבמות קטו:) בפסוק (שה"ש ג, ה) 'הנה מטתו שלשלמה וכו' מפחד בלילות', מפחדה של גיהנם הדומה ללילה, אלמא שהיה מפחד מגיהנם, לכך אמר קי"ז פסוקים להנצל מזה. ולכך תיקנו הקדמונים לומר אותו בכל שבת, לומר מי שאומר אותו בכוונה שלימה ניצול מדינה של גיהנם בכל שבוע קי"ז שעות.

(מעשה רוקח - משניות ריש מסכת שבת אות ב / כף החיים, פאלאגי - סי' כח אות ב)

סגולה על בנים ת"ח – לכוין באמירת שיר השירים

הפסוק (שיר השירים ז, יד) הדודאים נתנו ריח, מסוגל להוליד בנים תלמידי חכמים, ולכן מי שרגיל לומר בכל ערב שבת או בשבת "שיר השירים", כשיגיע לפסוק זה, יאמר אותו בכוונה גדולה ויתפלל במחשבתו שיעזור לו השי"ת שיזכה לבנים תלמידי חכמים.

(סידור ישועות ישראל - בפי' שיר השירים)

לכוין באמירת שיר השירים

מי שרגיל לומר שיר השירים בכל שבת, וצריך לרפואה, אזי כשיגיע לפסוק שמסוגל לרפואה, יאמר אותו בכוונה עצומה ויתפלל במחשבתו שיעזור לו השי"ת או לבני ביתו ברפואה שלימה.

(סגולת ישראל - מערכת ר אות כה)

כל הרפואות וכל הטובות כלולין בשיר השירים

וכתב מהר"ן דכל הרפואות כלולין בשיר השירים, ועל כן טוב לפעמים למי שיש לו חולה ח"ו בתוך ביתו שיאמר שיר השירים כולו קודם אור היום, ועי' ביורה דעה (סי' קעט) דאסור להתרפאות בפסוקים רק במקום סכנת נפשות, ומכל מקום נראה דמי שרגיל לומר בכל ערב שבת או בשבת שיר השירים וצריך לרפואה, אזי כשמגיע בערב שבת או בשבת לפסוק שמסוגל לרפואה כמבואר לקמן בברכת ישועה, יאמר אותו בכוונה גדולה, ויתפלל במחשבתו שיעזור לו השי"ת או לבני ביתו ברפואה שלימה, וכן בענין בנים או הצלחה, כל אחד מה שצריך יתפלל במחשבתו כשמגיע לפסוק ההוא כדלקמן [וכו'] (עיי"ש באריכות מה שמביא סגולות ורפואות להרבה פסוקים בשיר השירים), בפרט בעתים אלו שנכנסים לשלש האחרון של אלף הששי שהוא זמן מנחה של יום הששי וקרוב לזמן היחוד, יכולין לפעול באמירת שיר השירים בכוונה כל טוב [וכו'], גם המלמדים ילמדו עם הנערים קאפיטל א' בכל שבוע עכ"פ, עם הפי' דרך חיים, ויקבעו בלבם אהבת השי"ת, ומסוגל ג"כ להנערים שיהיו בריאים, ויצליחו בלימוד.

(סידור ישועת ישראל - דף רפט)

לאומרה בערב שבת

ליזהר באמירת שיר השירים במתון ודקדוק התיבות

בבואו מבית הטבילה ילבש בגדי שבת ויאמר שיר השירים בקול נעים ובמתון, וגודל מעלת אמירתה הובא בזוה"ק בכמה מקומות (פ' תרומה דף קמד.). ויזהר האדם מאוד באמירתה, בדקדוק התיבות, ולא יפסיק באמצע קריאתו אפילו בדברי תורה. ונמצא כתוב בספרים, לפי שכל הפסוקים של שה"ש מסודרים בסדר מעלות המדות העולמות העליונים הקדושים, אם לא ידקדק היטב בתיבות או יעשה הפסקות, יעשה פירוד ח"ו בין מדות העליונים הקדושים. ובודאי אם ידקדק האדם בלשון הזוה"ק הנ"ל בפ' תרומה שכתב "איצטרך לנטרא ולסלקא על רישיה דבר נש כל מלה ומלה דשיר השירים" בודאי ידע האדם להזהר בכל עת קריאתה בכל הנ"ל.

(יסוד ושורש העבודה - שער ח פ"א)

לומר שיר השירים לעורר אהבת השכינה הק'

תלך לבית הכנסת להתפלל תפלת מנחה, ותאמר 'שיר השירים' לכבוד הכלה העליונה (השכינה הקדושה), ולעורר האהבה בין הדודים לעילא, ואח"כ יתפלל מנחה.

(סידור רבי שבתי – עניני קבלת שבת)

צריך לקרות שיר השירים בערב שבת מן המנחה ולמעלה בבגדי שבת.

(סידור שער השמים, להשלה"ק - עניני שב"ק)

יזהר לקרות בערב שבת מן המנחה ולמעלה ספר שיר השירים בבגדי שבת, לעורר אהבת דודים.

(אור צדיקים, פאפאראש - סי' כח אות ט)

הנה מנהג דידן לומר שיר השירים בערב שבת קודם תפלת מנחה [וכו'], ולפענ"ד נראה סמך למנהג זה לומר שיר השירים בערב שבת, ממה דאיתא במדרש הנעלם וירא ביום שחלה ר' אליעזר הגדול ערב שבת היה, ופתח פומי' במעשה מרכבה, ואזלינן לי' רי"ז טעמים בפסקי שיר השירים, ואורי לי' כל עמיקתא ורזין עילאין דהוה בשיר השירים ע"ש, הרי דגם ר"א הגדול אמר שיר השירים בערב שבת, וזמן ההוא מסוגלת להשיג הסודות שבשיר השירים, כל זה לא כתבתי רק בדרך סמך ובדרך אפשר.

(ליקוטי מהרי"ח - סדר התנהגות ער"ש)

ואחר כל זה [לאחר הדלקה"נ] תשב ותאמר שיר השירים כולה בכוונה גדולה ורעותא דלבא, כי סודו גדול כאשר יעלו זכרון סודו קצת לפנינו בם"ד.

(טהרת הקודש הקדמון - הנהגות שבת ויו"ט)

שיר השירים קודש קדשים
ולכך אין לך זמן מתאים ככניסת השבת

מנהגן של ישראל תורה מתקנת הקדמונים ז"ל, לקרות בכל ערב שבת שיר השירים כולו, והטעם על פי סוד, וכד הוינא טליא שאלתי את פה קדוש עט"ר מעלת הרב מר אבי, הגאון מוה"ר חייא פונטרימולי ז"ל, והוא השיב לי לפום פשטא, כי יען שיר השירים קדש קדשים, ואין כל העולם כולו כדאי כיום שניתן שיר השירים לישראל, אין בכל ימי השבוע שעה מקודשת כשעה זו, שהאדם פשט בגדי חול וטבל או רחץ פניו והלביש מהלצות, ואז ניכר ומתגלה תוספת אור קדושת השבת בגוף האדם, אנה נמצא שעת הכושר כשעה זו, שיהיה גוף האדם במצב קדושה זו שיהיה ראוי לקרות שיר השירים קודש קדשים.

(פתח הדביר - סימן רס אות ח)

בשם צדיקים: בערב שב"ק כל הדברים וכל העולמות יש להם עליה, וגם לס"מ יש אז עליה, ובעת שמכריזים צאינה וראינה וגו' בעטרה שעטרה לו אמו (שה"ש ג, יא) דא כנסת ישראל (ברכות לה:), מרוב קנאה נופל חזרה למקומו.

(מאמר מרדכי, סלאנים - ח"א שארית ליהודה אות טז)

כי מאחר שבליל שב"ק נמתקין הדינים לרחמים, דבר בעתו מה טוב להודות ולהלל מלך 'שהשלום שלו' בשיר השירים אשר ל'שלשה', שרומז ג"כ על המתקת הדינים, ושנעשה שלום בין המדות.

(סידורו של שבת - שורש ג ענף ב עלה ד-ו)

שלמה המלך השיב ברוב חכמתו כל היהודים הרמוזים בכל חפצי הארץ, ורמזם בפסוקי שיר השירים כידוע גודל ערכו עד אין שיעור וערך, ובכן מה טוב ונעים לומר שיר השירים ביום השבת, עת שנעשה יחוד מעילא לתתא.

(שער התפלה - פרק ח סי' מג)

לפי שעיקר שיר השירים מדבר מיציאת מצרים, ויציאת מצרים היתה ההתחלה להגאולה העתידה, ובכן, מאחר שחז"ל אמרו שאם ישמרו ישראל שתי שבתות מיד נגאלים, לכן אומרים שיר השירים בשבת, לרמז שכאשר נזכה לשמור השבת נהיה נגאלים, ונשיר שיר השירים כמו ביציאת מצרים, ביתר שאת וביתר עז.

(כסא רחמים, האזולאי - מסכת ספרים יב ב)

מנהגן של ישראל תורה מתקנת הקדמונים ז"ל לקרות בכל ערב שבת שיר השירים כולו.

(פתח הדביר - סי' רפא סק"ח)

ומי שהוא זריז יותר, כי האיר ה' רוחו עליו, יקרא שיר השירים כולה מראשה לסופה, בערב שבת קודם קבלת שבת מלכתא, בבגדי שבת, לעורר האהבה בין דודים דלעילא.

ולעלות לרצון יאמר תפלה זו [רבון כל העולמים] אחר שיר השירים, בכונה ברעותא דלבא, ואשרי לו ואשרי חלקו, כי תפלה זו היא פתח פתוח להרבה פתחים סגורים, למי שיש לו מוח בקדקדו (נ"כ להתפילה הנדפסת בסידורים אחר שיה"ש).

(תקוני שבת - סדר ערב שבת)

לפחות בשעת קבלת שבת יאמר שלשה פסוקים

צריך לקרות 'שיר השירים' בערב שבת מן המנחה ולמעלה בבגדי שבת, לעורר האהבה בין דודים דלעילא, ולפחות בשעת קבלת שבת יאמר שלשה פסוקים, קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות, ענה דודי ואמר לי קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך, ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין, ואחר כך באי בלה, ועם ראשי הפסוקים הרי 'יעקב' דאתמר ביה (ישעיה נה, יד) והאכלתיך נחלת יעקב אביך.

(קרבן שבת - עניני שבת דף שיט)

ע"כ נהגו אנשי לבב לומר ג"כ בלילי שבתות שיר השירים אשר לשלמה, כי בעת המתקת הדין לרחמים נקרא עושה שלום במרומיו כמבואר בדברינו (בשורש הקודם) כי הקדוש ברוך הוא עושה שלום בין שני דברים ההפכים, דהיינו חסד ודין להיותן יחד בבחי' הרחמים.

(סידורו של שבת - ח"א שורש ג ענף ב)

הרה"ק רבי אליעזר צבי מקאמרנא זי"ע הזהיר לומר קודם קידוש שיר השירים.

(אור עינים, קאמארנא - ח"ב כלל כא)

יכין עצמו לקבל המלך, בשמחה ובטוב לב, יקרא שיר השירים כולו פ"א, לא פסקי פסקי, מי שירצה לקרותו לא יבצר ממנו החומשים לקרותו מתוכו, אמנם מי שאין לו פנאי לגמור כולו, יאמר לפני קבלת שבת אלו הד' פסוקים, שסימנם יעק"ב.

(סי' היעב"ץ – דף שלו ע"ב אות לא)

לומר עכ"פ ד' פסוקים

מי שלא הי' לו פנאי לומר שיר השירים כולה, יאמר אלו הד' פסוקים שהם ראשי תיבות 'יעקב'.

(ליקוטי מהרי"ח – סדר ער"ש עמוד יז בשם סידור הרמ"ק / קיצור של"ה – מסכת שבת עמוד קנב)

יכול להשלים שיר השירים במשך השבת קודש

אם אין לו שהות לקרותה בערב שבת קודש, אזי יקרא בשבת מתי שיוכל.

(יסוד ושורש העבודה - שער ח פ"א)

אופן אמירתה

רבי עקיבא הי' בוכה באמרו שיר השירים

איתא באגדה, שמצאו תלמידיו של ר' עקיבא שהיה בוכה בשבת, ואמר עונג יש לי, ונ"ל דהיינו שמרוב דבקותו בהקב"ה זולגים עיניו דמעות, שכן מצינו בר' עקיבא בזוהר חדש שהיה בוכה מאוד באמרו שיר השירים, באשר ידע היכן הדברים מגיעים.

(טורי זהב - או"ח סי' רפה סק"ב)

עונג של דביקות בה'

כתב בטו"ז (או"ח סי' רפה) וז"ל איתא באגדה שמצאו תלמידיו של רבי עקיבא שהיה בוכה בשבת, ואמר עונג יש לי, ונ"ל דהיינו שמרוב דבקותו בהקב"ה זלגו עיניו דמעות, שכן מצינו בזוהר חדש (זוהר וירא דף צח:) שהיה בוכה מאוד באמרו שיר השירים, באשר ידע היכן הדברים מגיעים, וכן הוא מצוי במתפללים בכוונה עכ"ל. ונלע"ד דרבי עקיבא הלך בזה כמדתו, דאמרינן בברכות (סא:) אמר להם כל ימי הייתי מצטער על הפסוק הזה בכל נפשך (דברים ו, ה), ואפילו הוא נוטל את נפשך, אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו עיי"ש. ומבואר דכל זמן שלא היה מקיים בכל נפשך, היה לו צער, וכשבא לידו לקיים היה לו מזה עונג. והכי נמי בזה שבכה רבי עקיבא בשבת מחמת רוב דביקות בהשי"ת, היה לו מזה עונג, ואילו לא היה כל כך דבוק, היה לו יותר צער, ואם כן מה שבכה זהו לו לעונג ושמחה.

(עצי חיים - פרשת צו ח"ב)

בכיה על צער השכינה

נחזי אנן, מה זה ועל מה זה היה התנא רבי עקיבא בוכה באמרו שיר השירים, והלא ספר שיר השירים כולו מדבר מגודל האהבה חשוקה ודבוקה של הקב"ה לכנסת ישראל, ולעומת זה גודל הכיסופין והגעגועין של כנסת ישראל לאבידם שבשמים, אני לדודי ודודי לי, אני לדודי ועלי תשוקתו, ולבאורה הרי באותו הדור שחי בו רבי עקיבא היה חורבן בית שני, ונשפך דם ישראל כמים וכו', ואיזו אהבה ראו אז בין הקב"ה לכנסת ישראל, אלא שרבי עקיבא בגודל קדושתו ידע והשיג שאף גם בתוך אותן הצרות לא נפסקה האהבה שבין ישראל לאבינו שבשמים, ובכל צרתם לו צר, ואף גם בהיותם בארץ אויבידם מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, ועל דבר זה היה רבי עקיבא בוכה באמרו שיר השירים, כי מגודל האהבה שיש מהקב"ה לכנסת ישראל גלתה שכינה עמהם, וזלגו עיניו דמעות על גלות וצער השכינה. ומעתה י"ל כי מה שכתב הרמ"א בסתם שמותר לבכות בשבת, הוא משום דס"ל להרמ"א כי בשבת קודש שורה קדושה עליונה על בני ישראל, ובכה קדושת השבת משיג כל אדם מישראל ענין צער

שבת בשבתו

ענייני שבת קודש בפרשת השבוע

קדושת שבת וקבלת נשמה יתירה הוא מכח קבלת מסי"נ בק"ש כל ימות השבוע

ביומו תתן שכרו. ר"ת שבת. הנ"ל עפ"י מה שכתבנו בענין קדושת השבת הוא ע"י מסירות נפש כמ"ש 'ביום שבת קודש שמך יתקדש' [ענין זה נתבאר בדה"ק בכמה מקומות אשר אור קדושת שבת זוכים ע"י שבכל השבוע בעת קריאת שמע מקבל ע"ע עומ"ש וקבלת מסירות נפש כראוי, עי' בדה"ק פר' בראשית ד"ה ויברך, וכ"ה בפר' קדושים ד"ה איש אמו ואביו כו', ושם פי' **'זכור ושמור'** היינו קדושת ש"ק **'בדבור אחד נאמרו'** היינו תלויים ועמדים על היחוד באחד בק"ש, ועוד] **'כי עיקר ענין הקדוש' הוא ע"י מס"נ'** [ובפר' קדושים כתב: שורש הקדושה הוא ענין מס"נ כמ"ש ונקדשתי בתוך בנ"י כי ע"י המס"נ כל ששה ימים הם ההכנה לשבת כי עי"ז נעשה אח"כ השבת בעליית הנפש ונתוסף לו אח"כ נשמה יתירה בשבת] וז"ש **'ועל מנוחתם יקדישו את שמך'** שעיקר מנוחת הנפש להחזירה לשרשה, וזהו 'מנוחה ושמחה' וזה משמחתך ששמחת בו. כי זהו עיקר שמחתו של יעקב אבינו ע"ה הי' להביא השמח להבורא ב"ה מה שיהי' לעתיד לבא וגם הוא לא הי' לו שום שמחה בעוה"ז רק מה שיהי' הגאולה לע"ל. וז"ש (תהלים נג, ז) בשוב ד' שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל כו', וז"פ **המנחיל מנוחה** כו' אותיות נחל ר"ת "נוצר "חסד "לאלפים כי בשבת מתגלה הרצון העליון בחי' נח"ל. וז"פ (דברים יב, ט) **כי לא באתם עד עתה אל המנוח"ה ואל הנחל"ה** הנחלה זו ירושלים. אך ביום שבת מנוחה נתעורר נחל העליון ע"י המס"נ, וזהו מנוחה שלימה שאתה רוצה בה שיהי' הרצון במס"נ. שמח נפש עבדך כי אליך ד' נפשי אשא (תהלים פו, ד) כמבואר במ"א. וזהו סמיכת הפסוקי' "**ביומו "תתן "שכרו ר"ת שב"ת כי אליו הוא נושא את נפשו. פי' ע"י המס"נ זוכה לקדושת יום השבת.**

תפארת שלמה

השכינה, ולכן התיר לבכות בשבת, כי בכח קדושת השבת זוכה האדם שתהא בכייתו בדמעות אמיתיות בעבור כבוד שמו הנערץ והנקדש.

(ברך משה - ימים נוראים עמוד ו)

צריכה להאמר בפיו לבו כאחד

טעם מה ששיר השירים הוא קי"ז פסוקים, דשיר השירים הוא הוא אהבת ה' ודביקות כנסת ישראל עם הקב"ה, ואמר "ישקני מנשיקת פיהו, בקשתי את שאהבה נפשי, כי עזה כמות אהבה", וכל דיבור ודיבור הוא נאמר ב'אמת' תוכו כברו, בפ"ה ול"ב שוין, וממספר שניהם (פה לב) ביחד עולה קי"ז.

(הגהות לחם שלמה - על רחמי האב אות אמת)

לא להפסיק בדיבור

הדבר פשוט שיש ליזהר שלא להפסיק בדיבור בקריאת 'שיר השירים' בשום אופן, ואפילו בלשון הקודש, שלא יגרום ח"ו שום קיצוץ ופירוד במילין קדישין דרזי חלילה, ואפילו בשאר לימודים כתיב (איוב ל, ד) הקוטפים מלוח וכו', כל שכן וקל וחומר ב"שיר השירים" קודש קדשים.

(כף החיים - סי' רס סקכ"ח)

ויאמר שיר השירים בקול נעים ובמתון גדול [וכו'], ויזהר מאוד באמירתה בדקדוק התיבות, ולא יפסיק באמצע הקריאה אפילו בדברי תורה, וכתבו הספרים לפי שכל הפסוקים של שיר השירים מסודרים בשבח מעלות המדות העליונים הקדושים, אם לא ידקדק היטב בתיבות או יעשה הפסקות יעשה פירוד ח"ו במדות העליונים הק'.

(תיקוני שבת, זאלשין - הנהגת ערב שבת)

ואומר שיר השירים, הן בדעתו אינו יכול ליישב כל פסוק איך הוא בקרבו, אבל הלא כבר יודע הוא מה היא הכוונה באשת חיל וגם בקרבו כבר מרגיש הוא את הברקותי' ופרכוסי' אל ד', ומשתוקק ואומר ישקני מנשיקות פיהו וכו', משכני אחריך נרוצה. לא את העבר בלבד הוא מספר עתה איך עיקר דירת ד' היתה בקרב ישראל, רק גם עתה משתוקק ומתפלל הוא, רבש"ע משכני ואז אחריך נרוצה, וכמו אז הביאני המלך חדריו בהיכלי קדשו, כן גם עתה הביאני נא ונגילה ונשמחה בך.

(שלשה מאמרים בסוף חובת התלמידים - מאמר ג אות ג)

טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים

עוד נוסף על קדושת היום להוסיף מחול אל הקודש ערב שבת חצי שעה קודם שיתפללו הקהל מנחה נבואה יחדיו למשכנות ישראל לגמור שיר השירים, ויעמוד איש אחד לפני התיבה להיות מקריא אותנו כל פסוק ופסוק, ואנחנו נענה אחריו כל פסוק מה שהוא אומר.

(מתוך התקנות שכתב מרן הק' בעל ישמח משה זללה"ה להחבורה פועלי צדק)

מרן הגה"ק החתם סופר זצ"ל אמר שיר השירים רק פעם אחד בחודש, כי בהפרדו מרבו הגה"ק רבי נתן אדלער זצ"ל למדו שיר השירים בב' אופנים, ומאז לא אמר שיר השירים אלא בהכנה דרבה ובכוונה עצומה, וזמן רב הי' צריך לזה.

(מנהגי החתם סופר - פרק ב אות כז)

סיפר הגה"צ מנאנאש שליט"א בשם כ"ק הגה"צ משארמאש זצ"ל, שפעא נכנס אל הקודש פנימה אצל הרה"ק מבלאזוב בעל צבי לצדיק זי"ע בערב שב"ק אחצ"ה בעת שאמר 'שיר השירים', אמר לו הרה"ק 'וועז מיר זענען געווען יונג, פלעגן מיר זאגן שיר השירים אז עס האבן זיך אזוי געקוילערט די טרערן בשעת'ן זאגן'.

(מבאר הצדיקים - פרשת ויקרא שנת תשסו)

שמעתי בשם זקן אחד מתלמידי דו"ז הגה"ק בעל קרן לדוד זצ"ל אבד"ק סאטמאר יצ"ו, שהי' נוהג בעל קרן לדוד לומר שיר השירים בכל עש"ק לפני התפלה, וכאשר התחיל להתפלל קבלת שבת, איז ער שוין געווען דורוכגעווייקט פונעם שיר השירים שאמר לפני זה.

(מבאר השבת - ח"ב דף קו)

לפנות ערב הקדים [הגה"ק מקאשוי זצ"ל] לבית המדרש אחרי הדלקת הנרות, ואז אמר לפני תפלת מנחה שיר השירים בקול מילה במילה, בנוסח מלא געגועים ודביקות נפלאה שאין לתארה, כל באי בית המדרש שמעו והתענגו מנועם הדברים, ולכן הזדרזו כל ערב שבת קודש להקדים לבא לתפלה שלא יאחרו לשמוע אמרית שיר השירים מפי רבינו.

(שאול בחיר ה', קאשוי - מנהגי קודש)

הגה"צ ר' בנימין ראבינאוויטש זלה"ה, היה נוהג לומר שיר השירים בכל ערב שבת קודש, או קודם תפלת המנחה, או בין קבלת שבת לתפילת ערבית.

בסוף ימיו כשלמד עם אחד מתלמידיו בספה"ק יסוד ושורש העבודה בענייני שבת קודש, אחרי גמרו ללמוד מענין שיר השירים והתחיל ללמוד הלאה, וכעבור שבוע אחד, לא רצה רבינו להתחיל ממקום שפסק ללמוד בשבוע שעבר, רק חזר ולמד עוד פעם מענין שיר השירים, באמרו שענין זה הוא נחוץ מאד הוא.

(עבודת בנימין - שער השבת)

צוה לאחד שהיה חולה בתוך ביתו שיקום קודם אור היום ויאמר שיר השירים כולו, ואמר שכל הרפואות שבעולם כולם כלולים בשיר השירים, וכן היה שתיכף היה שינוי להחולה וחזר לאיתנו.

(שיחות מוהר"ן אות רמג / טעמי המנהגים עמוד תקסו בהערה)

הרה"ק רבינו יעקב יצחק הלוי החוזה מלובלין זי"ע הגיד פעם על הרה"ק רבינו ברוך ממעזיבוז זי"ע, כי בערבי שבתות כאשר הי' אומר את שיר השירים אשר לשלמה, פלעגט ער צוברעכן די ערצער פון די אידישע קינדער, און זיי מעורר געווען צו תשובה.

(אמרי דבש - פ"ד עמוד כו)

ארשום לזכרון סיפור נפלא, אשר יצא מפה קדוש הרב הצדיק (רבי יהושע) מבעלזא שליט"א (זלה"ה), ותחת אחד השיחות סיפר בזה הלשון, בהיות אבי מורי הרב הקדוש (רבי שלום מבעלזא) זצלה"ה משתוקק להשיג את הספר ערוגת הבושם (ביאור על שיר השירים להרב הקדוש רבי משה אוסטרר זצ"ל), צוה עלי להשתדל לקנותו עבורו, וכאשר הובא אליו כרצונו שמח בו עד מאד, ואני שאלתיו לתומי שמחה זו מה עושה, הלא בלימוד חכמת אמת רק בספרי קדמונים תבחר, ומה זה תשמח עתה על ספר לאחד מאחרונים.

והשיב לי, דע בני, שבשעה שנראה הבושם הזה על פני תבל, אמר הבעל שם טוב הקדוש זי"ע ועכ"י, כי בעת שחיבר המחברת הקדושה ההיא, נתלבש בו נפש שלמה המלך ע"ה, וסיים עוד, כי בלעדי שמיעתי זאת המקובלת בידי מרבותי הקדושים, ידעתי גם אני כי זה האיש משה (הרב הקדוש רבי משה אוסטרר זצ"ל) גדול מאד, וכאחד השרים הראשונים הוא נחשב, עכד"ק שסיפר מאביו הרב הקדוש זצל"ה.

(צבי לצדיק, זידיטשוב - הקדמה עמוד לז בשם ספר דרש משה)

מסופר שבאחת השבתות ששבת מרן הערוגת הבושם זצ"ל בצל רבו הרה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע, הלך רבינו לבית הכנסת עוד לפני הדלקת הנרות, התיצב בזוית אחת והתחיל לומר שיר השירים בנעימות ובהתלהבות כדרכו, והאנשים שהגיעו לבית הכנסת התיצבו מאחוריו זה אחר זה, לשמוע אמרותיו הטהורות מלהבות אש, ברוב דביקותו לא הרגיש רבינו שבינתיים נתמלא הבית המדרש, בתוך כך נכנס הרה"ק משינאווא, ובראותו קבוצת האנשים מאחורי רבינו, רמז שלהם שלא יפריעו לו, והוא בעצמו התיצב לשמוע שיר השירים מפי רבינו.

(תולדות ערוגת הבושם - ח"ב עמוד קפ)

הרה"ק מאסטראווצא זצ"ל בליל שבת קודש אמר שיר השירים אחר תפלת מעריב לפני עריכת שולחנו הטהור, והלך אחור ושוב, וקולות וברקים נשמע מחדרו בשעה שאמר שיר השירים.

(שיח זקנים - ח"ב עמוד שע)

בהתקדש ליל השבת היה [הגה"ק בעל ערוגת הבושם זצ"ל] אומר שיר השירים בבית הכנסת בקול חוצב להבות אש, ובחלל בית הכנסת אפשר הי' לראות איך זיו השכינה חודר לתוכו, ואורו היה ממלא ומלהיב את לב המתפללים.

(תולדות ערוגת הבושם - ח"א עמוד כח)

לטובת נשמת

הגה"ק רבי משה ארי' פריינד זצ"ל

בן הגה"ק רבי ישראל זצ"ל

גאב"ד ירושלים ת"ו - בעל "עטרת יהושע"

נלב"ע כ' אלול

אור לישרים - הפרסום הראשון נגד הרעיון הציוני

מהספרים הראשונים שיצאו לאור עולם נגד הרעיון הציוני ופרסם את דעת תורתם של גדולי ישראל, הוא הספר המפורסם 'אור לישרים' שנדפס בווארשא בשנת תר"ס, שנים ספורות אחר התייסדות הציונות ע"י הערצל וחבריו, הגם שכבר נכתבו כמה קונטרסים כדוגמת הקונטרס 'בר הדיא או חלום הערצל' שיצא כבר בשנת תרנ"ט ע"י ר' דובער בעריש טורש ז"ל, וכן בשנת תר"ס הוצא הרה"ח ר' מאיר הכהן ראזנפעלד ז"ל יהודי חסיד מאוסטראווצע, קונטרס בשם 'מגדל בית החדש', ומספר שם בין הדברים 'שהחסידים שונאים את הציונים בתכלית שנאה' וכן מצינו בספר דברי שמחה להרה"ק מציעשנוב זצ"ל, שיצאו ג"כ קונטרסים נגד הציונות בשם 'תנור של חמאה' ו'שנאת חינם'.

אבל הספר 'אור לישרים' היה למעשה הראשון שפרסם דעת תורתם של גדולי וצדיקי הדור ולכן נשאר אצל הציונים כעצם בגרונם.

הספר יצא לאור ע"י קבוצה של עסקנים יראי ה' מקאוונא, שניהלו מערכה גדולה נגד המשכילים והציונים שהתרבו במושבות ישראל, ובראש העסקנים עמד העסקן המפורסם איש האשכולות הרב יעקב ליפשיץ ז"ל שהיה מזכירו האישי ויד ימינו של הגאון ר' יצחק אלחנן ספעקטור זצ"ל מקאוונא, ולימינו היה גם עסקנים מ'כולל פרושים' דקאוונא מיסודו של הגאון רבי ישראל סאלאנטער זצ"ל.

ה"לשכה השחורה - הטהורה"

ע"י פעולות העסקנים הנ"ל נתמעט השפעתם של החובבי ציון ודומיהם, והם אלו שפרסמו עכשיו את ה'אור לישרים', הציונים בכתביהם ניהלו מלחמת חורמה בהסתה נוראה נגד עסקני קאוונא בראשות ר' יעקב ליפשיץ ז"ל, ובכעסם ציינו את העסקנים החשובים שבקאוונא בשם לוואי ה'לישכה השחורה', וכוונתם היה כפול מצד אחד להפחיד את הרבנים והעסקנים מממשלת הצאר הרוסית, 'לשכה' שהיינו קאנצעליי שיש שם פעולות בלי רישיון מאת הממשלה היה פשע אצל הממשלה, והציונים שהסיתו ב'המליץ' שבקאוונא יש לשכה (קאנצעליי) שחורה, רצו בזה להפחיד את העסקנים מלהמשיך בעבודת הקודש, ומצד השני השתמשו במילה לשכה השחורה, להשחיר את פני הרבנים הארטדאקסים אצל ההמון עם.

ספר
אור לישרים
שאר דברי תקאיחות תגידים, נאמני הדור, יחד רעת קדושים, חכמת וחכמים משוערים, עם מאמרים נידונים בדרך אמתה ובחת נימצם,
נגד השטה הציונית.
מאתו דמרל
שלמה זלמן לאנדא
יוסף האבינאוויץ
מקאוונא.

אבל הרבנים והעסקנים הירא'ים לא פחדו כלל והתחילו להמליץ על הלשכה ופרסמוהו כך בשם ה"לשכה הטהורה", לשון נופל על לשון.

ומן הראוי לציין לדבריו שכתב הגה"צ ר' חיים נפתלי זילבערבערג ז"ל במכתב אל הרה"ק ר' יוסף חיים זאננפעלד זצוק"ל, ובו מבואר גודל עבודתם ומסירת נפשם של העסקנים החשובים (מובא בקובץ מכתבים עמ' צה), וכה כותב:

"רציתי לבקר את הלשכה הטהורה בקאוונא שהדפיסו הקונטרס 'אור לישרים' וכו', והנה התענגתי לראות איך אנשים

נכבדים יראי אלוקים עובדים את הש"י בעיון רב ובעשי ידיהם עוסקים תמיד בכתיבת קונטרסים להדפסה, גם מכתבים לעורר את גדולי הדור הטרודים בגרסתם, וכל עשייתם לענייני הכלל להציל את שארית הפליטה מיני שחת, כי הפושעים ימ"ש המסיתים והמדיחים בפולין ורוסיא מפיצים מבול של ארס נחש צפעוני דעות חופשיות בפירה ומחשבת ניאוץ רח"ל,

במכת"ע שלהם בלה"ק ובזארגען וביכלעך בלשונות אלו לאלפים, ובני הדור החדש חוטפים זאת בארבעה ידיים כי נפשו של אדם מחמדתו ומינות משכי רח"ל, וצריכים אנו רחמים.

בעלי ה'לשכה הטהורה' בקאוונא הולכים במסי"נ, וכמה פעמים היו בחשש סכנת נפשות ממש מהפושעים הרודפים ימ"ש.

מצוה רבה לחזק לבבם הטהור בכל מה דאפשר" ע"כ.

עזרת סופרים:

הלשכה השחורה.

בסקום הבשפס שמה הרשע הרעיר קאוונא שזכתה להיות אכסניא לאיהו צדיק הגאון ר' יצחק אלחנן ז"ל, אשר בסשך ימי דור שלם עבר בראש היהדות בארצנו. וכבל דבר אשר נפל בישראל היו כל העינים נשואות לקאוונא, סן העיר הזאת יצא גם יועץ רע חושב בליעל העובר בראש עדה קטנה של סוהבי פלסהר, צעירים וזקנים אשר ירין לבם וכלילהם הרעים לא ידעו כל נבול הוה כמה שנים שהם כפיצים כהבי פלסהר לאלפים ולרבבות, בודים רכות שוא ועלילות שקר על כל איש או חברה אשר לא יהן על פיהם... סהרחרים רוב ושילהים בוערים בין אחים. העיר הזאת שהיתה לההלה בארצנו ובמנה יצאו לכל קצוי ארץ תורה ואורה, והיתה גם למעין הגים, בעיר פריצים ולשכה שחורה.

כת"ע הציוני "המליץ" שופך בוז וקללן נגד פעולות הקודש של "הלשכה הטהורה"

בכינוי הזה אשר הסצאת, לכנות את כל הסאסינים בה' ובסשה עבדו ובתלסידיו רבותינו בעלי השענה והתלסוד הקדושים. סורה אני לך, עניה, כי אכן הגדלת עשות. הוספת הכסה ודעה על כל הסופרים התשסים אשר היו לפניך. והתה אשר הם העבידו עבודה רבה את עסם לבנים את כל הוספי התורה בשם קנאים. השופים משפטי הבלי השוא, הולכי חשך, עשלפים, צבועים, חנפים. עצים יבשים. אשר הספרות משנות הששים והלאה סלאה סהם. הסצאת אתה את הבני הנפלא הזה בספרתך. הכולל יהר את כל הגרופים אשר לא חבכו השכילו להסציא כל הסהרים את סחיקי התורה שבע"פ סימי ענן ושאול והלאה. ער כי כל החפץ להשחיר את פניהם של שלבי אסוני ישראל, סשתסשים בהסצאתך הנפלאה הזאת. ער כי זכית ועלתה בידיך. כי סופר יודע ופצוין בין הציונים הסדוחים נסשך אחרי הכני הנפלא הזה ער שנגוד פסנו בפיו שם הלשכה השחורה. אשר כל הציונים הסורחים והסעריבים, הציונים שבציונים והציונים האונאנרים האסריקנים כלם יחד נפלו על ההסצאה הזאת ושסחו עליה להשתבש בה על כל סחיקי רת משה וישראל, שהם, כפוכן, סתנגדי הציונות. לבנותם בשם הלשכה השחורה. ואולם בבר דבר הנביא (עפוס ט' ו') הלא בבני כושיים אתם לי בני ישראל נאום ה'. וגו'; והפשורר הקדוש (שה"ש א') שם בפי האוסה הקדושה לאסר: שחורה אני ונאוה בנות ירושלם! ובדברים האלה יצאתי סאת פניו בשאם נפש ובסגוד ראש. . . הלשכה השחורה.

כת"ע החרדי "הפלס" ממליץ על השם גנאי שכינוהו הציונים "הלשכה השחורה" את הפסוק "שחורה אני ונאוה"

וכן כתב הרה"ק מהר"ש מליבאוויטש זי"ע (אגרות קודש מהרש"ב), **"וראויים המה הלשכה דקאוו' לתמוך בידם כי מתעסקים המה בחריצות ובטוב".**

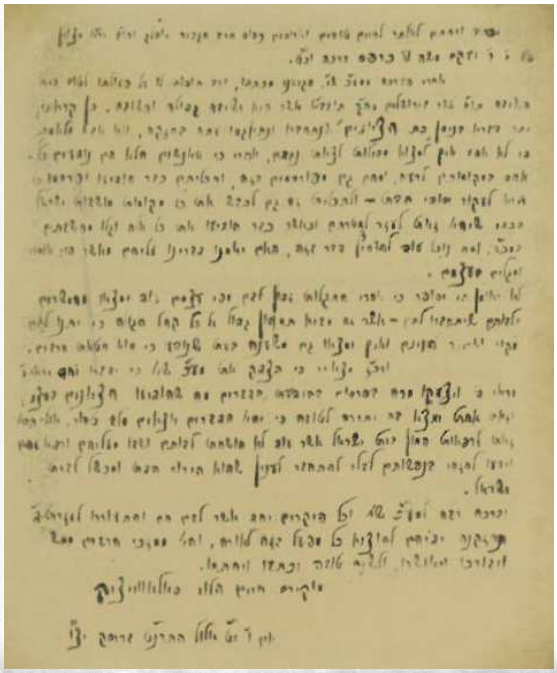
בין בתרי הספר נכתבו בהרחבה אודות המכשלות והחורבנות שנעשו בישראל ע"י ההתחברות לציונות.

ובפרק ו' הנקרא 'דעת קדושים' נאסף הרבה מכתבים מגדולי הדור גאוני ארץ ומצוקי תבל שהרעישו עולמות נגד טומאת הציונות, וביניהם מהגאון ר' דוד פרידמאן זצ"ל מקארלין, הגאון רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל אב"ד לאדז', הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל, הגאון רבי יוסף ראזין זצ"ל, הראגעטשאוער גאון בריסק, הגאון רבי אליקים שלמה שפירא זצ"ל מהוראדנא, הגאון רבי נפתלי אדלער זצ"ל הרב הראשי דלאנדאן, והגאון הקדוש המהרש"ב מליבאוויטש זי"ע.

הגאון רבי חיים מבריסק זצוק"ל

הדרך הנכונה לצאת נגדם

המכתב הראשון בספר הוא מהגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל שנכתב בי"ט אלול תרנ"ט דבר שהביא להמכתבים האחרים בחודש טבת תר"ס שנכתבו ע"י התעוררות הגאון רבי חיים, דבר שהביא להוצאת הספר 'אור לישרים', וכותב בין הדברים:

"ראיתי דבריכם אודות הכת הציונים שהתאגדו בחוזק, ומתבייש להגיד לך שאיני מוצא את הדרך הנכונה לצאת כנגדם, אחרי שמפורסמים במקומות לרעים, וכבר הודיעו שתכליתם היא עקירת יסודות הדת וכו', ואי אפשר להאמין שגם אחרי שהודיעו בפירוש כוונתם הזדונה, יש אנשים תמימים שמתחברים אליהם, דבר המעורר פלאות גדולה אצל כל אחד.

ואם כ"ז מצאתי שהאמת אתכם, הירא צריכים להתאסף ולצעוק מרה בפרסום, ולפרסם מה שהציונים בעצמם הודיעו, כדי שישפיע על אלו שעוד לא נתקלקלו, שישמרו את נפשם לא להתחבר שהוא הירוס הדת ומכשול לכלל ישראל".

המשך יבוא אי"ה

פנימי תרי"ב בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

המשך הביקור כ"ק אדמו"ר מזידיטשויב חרדים שליט"א

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בעטלעהעם ניו העמפשיר יע"א

יום א' פרשת דברים תשפ"א לפ"ק

האדמו"ר מזידיטשויב חרדים: ס'איז דאך די וואך די יארצייט פון רבי'ן פון לובלין, פונעם אר"י הק' האט שוין דער רבי געזעדט שבת.

רבינו: די קומענדיגע וואך איז די יארצייט, זונטאג איז דאך תשעה באב דעמאלט'ס איז די יארצייט

האדמו"ר מזידיטשויב חרדים: ער איז געווען דער רבי פון רבי'ס, רבי אייזיקל זידיטשויבער האט געזאגט, די אויגן פון רבי'ן פון לובלין האט דער רבי ר' אלימלך אויך נישט געהאט, אונז קענען מיר נישט משיג זיין וואם דאם איז דער רבי ר' אלימלך בכלל, אבער דאם האט רבי אייזיק'ל געזאגט.

ער איז נאך געווען אין מעזריטש ביים מגיד אלם יונגערמאן. און ביי אין כאלקינו האט ער געזעהן, מ'האט אים אריין גערופט א צענטער צו מנין... האט דער מגיד געפרעגט ווער ער איז, און געזאגט ער איז א בטלן...[1]

רבינו: דער עטרת צבי איז געווען פון די גרויסע תלמידים פון רבי'ן פון לובלין...

האדמו"ר מזידיטשויב חרדים: מ'זאגט אז אין בעלזא איז געווען ביז צו די קריג א בעכער מיט א חשיבות – דער בעלזער רב רבי ישכר דוב האט חרטה געהאט אז ווען ער איז אנטלאפן, און לויפנדיג האט ער פארגעסן דעם בעכער, ער האט כסדר גערעדט פון דעם בעכער – ס'איז געווען א בעכער וואם ווען דער עטרת צבי איז געווען ביים רבי'ן פון לובלין, איז שבת האט דער רבי פון לובלין געגעבן פאר'ן עטרת צבי שיריים, ער זאל געבן פאר עפעם א איד דארט, חוץ פון דעם האט ער אויך אהנגענאמען פאר דעם איד א בעכער, דער עטרת צבי האט נישט פארשטאנען וואם דער רבי שיקט אים, און ווער דער איד איז, און נאך שבת האט ער געזאגט אז דער איד פאר וועם ער האט געשיקט די אלע שיריים'ס, אז ס'איז געווען משיח, אין בעלזא האט מען דאם געוואוסט משיח'ס בעכער.[2]

---

1 כן מובא בס' זכרון צדיקים שהמגיד הק' ממעזריטש הי' מקפיד שבתפילת 'אין כאלוקינו' יהי' לו מנין, והגיל היה המגיד לומר שבתפילה זו מרוכזות כל תפילותינו, ופעם נזדמן החסיד הצעיר רבי יעקב יצחק מלאנצהוט הנקרא ה"חוזה" לחיות בין העשרה האנשים שהתפללו אצל המגיד, וכשראה אותו המגיד אמר לחסידיו, חפשו איש אחר במקומו, כי הרי בטלן הוא, והחסידים למרות שלא הבינו את כוונתו של המגיד, קיימו את בקשת הצדיק וחפשו אחר במקומו, אולם לא מצאו אחר שישלים את המנין, ובהכרח נשאר רבי יעקב יצחק בין עשרה האנשים להשלים את המנין, וכשהתחיל המגיד הק' לומר 'אין כאלוקינו' כדרכו בקודש בהתלהבות עצומה ויתעלף האברך ר' יעקב יצחק, אמר המגיד לחסידים הרי אמרתי לכם שהוא בטלן, כי הוא זכה וראה את הפמליא של מעלה שירדה עם השכינה, לכן התעלף מפחד, ואחר במקומו לא הי' רואה אותם.

2 עיין בס' שארית ברוך (עמ' י"א) שהרה"ק מדאמבראווא סיפר שבלובלין הי' המנהג כשהתלמידים פטרו את עצמם ברשות ושלו' מרבם אחר הימים הנוראים, הי' הרב אומר לכ"א מתי לבוא שוב אליו ללובלין, פ"א אמר לכאו"א שיבוא תיכף בעבור איזו שבועות, למשל על פ' תולדות או וירא, ואמר לכאו"א אשר תקותו שיהי' משיח אצלו אצל השלחן בשבת פ' ההיא, וכאשר שמעו התלמידים זה מזה אשר לכולם ציוה לבוא על אותו ש"ק, ולכל אחד אמר שמשיח יהי' על אותו ש"ק הי' ברור אצלם

עכ"פ דער עטרת צבי איז געווען פון די גרויסע תלמידים, האט ער דארטן געטראפן די הייליגע חבריא.

מ'זאגט נאך אז דער רבי ז"ל האט אמאל געזאגט, אז די 'אימתי קאתי מר' וואס דער בעל שם הק' האט געשריבן, די תשובה אויף דעם 'לכשיפוצו מעיינתיך חוצה'[3] האט געמיינט אין די תקופה פון רבי'ן פון לובלין, דעמאלטס איז געווען א מורא'דיגע התגלות..[4]

רבינו: נאך די פטירה פון רבין פון לובלין, זענען זיך צוזאם געקומען די תלמידים און מ'האט געטראכט ווער מען מ'זאל אויפנעמען אלס רבי, און דער עטרת צבי האט געפרעגט וואס פעלט ביי אונז, און ער האט אויסגערעכנט זיינע מדריגות, אזוי א לענגערע צייט,[5] און דער ראפשיצער רב האט געזאגט אז ער האט נאכנישט געזעהן א איד רעדן מיט אזא שפלות, אזוי ווי דער עטרת צבי האט אויסגערעכנט זיינע מדריגות.

האדמו"ר מזידיטשויב חרדים: ס'איז דא א הוספה צו די מעשה, אז נאך די אסיפה האט דער עטרת צבי געדאוועגט מנחה,[6] די גאנצע חבריא האבן געדאוועגט,

---

שבודאי יבוא אז משיח, וקיימו כולם את פקודת רבם ובאו כולם יחד על אותו שב"ק, ובכל השבת שכחו כולם שאמר להם שמשיח יהי' שם על אותו שבת קודש, ובמוצש"ק תיכף הזכירו א"ע והלכו לשאול את רבם ואמרו הלא לא ראו את המשיח?, והשיב להם, הלא באמת הוא הי', ופנה להראפשיצער רב ואמר לו, והלא על ידכם ניתן לו צלוחית יין ביום ש"ק בשעת השלחן, ולסימן מסור בידך שהי' עומד על השלחן בין הספאדיקעס, אמר הראפשיצער רב לחביריו שהוא יכיר אותו אם יראה אותו, כי באמת באותו רגע שנתן לו הרבי צלוחית יין ואמר לו: תן לאותו איש העומד התבונן הוא באותו איש ועוד יכיר אותו, והלכו אל האכסניא שהי' רגילים ללון שם אורחים, ושאלו אם הי' שם על ש"ק איש כזה כאשר אמר הראפשיצער, עד שבאיזה אכסניא נאמר להם ששם הי' איש כזה, ותיכף אחר ההבדלה לקח לו מקלו ותרמילו והלך לו ושאלו, אולי יודע באיזה דרך הלך, והשיב להם לאותו הדרך ההולך לאותה העיר והלכו אחריו באותו הדרך, וכאשר באו להעיר הראשונה מצאו אותו שם מת [והוא הי' ניצוץ משיח בן יוסף], עכ"ל.

ועיי' בס' דברים ערבים (מערכת דיעוב) שפעם אחד הגיע מגדולי אונגארין אל הרה"ק משינאווא, ומכיון שהגיע ללא בגדי שבת, השאיל אפוא מאחד התושבים בגדי משי ו'ספאדיק" לכבודו של הרה"ק משינאווא, וכשהופיע אותו רב בבית המדרש כשהוא לבוש בבגדי השבת וחבוש בספאדיק לא הסתירו החסידים את חיוכם למראהו החדש, הוכיחם הרבי משינאווא "מה לכם צוחקים הן גם מלך המשיח חובש ספאדיק", תמהו החסידים ולא ידרו לסוף דבריו, כשראה זאת הוסיף הרה"ק וסיפר, "פעם הבטיח 'החוזה' מלובלין לחסידיו שיזכו לראות בעיניהם את משיח צדקנו, "באחת השבתות הופיע בלובלין אדם נעלמי כשהוא לבוש בגדים קרועים וחבוש ב"ספאדיק', "באותה שעה שהלה נכנס לבית המדרש ערך 'החוזה' את שולחנו הטהור, והעני התיישב בקצה השולחן בדרכם של עוברים ושבים, 'החוזה' לא כיבדו מאומה רק בכוס יין לאמירת "לחיים". לאחר השבת כשכבר פנה אותו איש והלך לדרכו גילה "החוזה" לחסידיו שכבר קיים להם את הבטחתו, שכן אותו עובר דרכים לא היה אלא מלך המשיח בכבודו ובעצמו.

3 באגרת שכתב מרן הבעש"ט זללה"ה לגיסו רבי גרשון קיטוב'ער ז"ל מה ששאל את פי מלך המשיח, וז"ל שם: "בר"ה שנת תק"ז עשיתי השבעת עליית הנשמה כידוע לך, וראיתי דברים נפלאים במראה מה שלא ראיתי עד הנה מיום עמדי על דעתי, ואשר ראיתי ולמדתי בעלותי לשם בלתי אפשרי לספר ולדבר אפי' פה אל פה" וכו', ..."ושאלתי את פי משיח, אימת קאתי מר, והשיב לי, בזאת תדע, בעת שיתפרסם למודך ויתגלה בעולם ויפוצו מעיינותיך חוצה מה שלמדתי אותך והשגת, ויוכלו גם המה לעשות יהודים ועליות במוך, ואז יכלו כל הקליפות ויהיה עת רצון וישועה וכו", עיין באריכות כל המכתב.

4 ויש לציין מה שכ' מרן הרה"ק הישמח משה זי"ע בהסכמתו על הספה"ק עטרת צבי ו"אולי הוא מהשלמות התגלות חבורו דהזוהר הקדוש שעל ידו ייתי פורקנא דישראל"...

5 עיין בס' מראה אש (אות כ"א) שמציין עובדא זו, ונעתיקו במילואו: אחר הסתלקות הרה"ק מלובלין נתקבצו אליה תלמידים של הר"ק מלובלין בק"ק קאמארנע, נענה הרה"ק מראפשין ואמר "ווי נעמט מען א רעבי'ן?, עמד הרה"ק רבי צבי מזידיטשויב על רגליו ואמר "וואס פעלט אייך דען ביי אונז? והתחיל לספר בשבח עצמו וסיפר שני שעות רצופות, והשבח האחרון היה שאמר אל הרה"ק מראפשין "ראפשיצער רב! איר זענט דעם של"ה הקדוש'ס איניקעל מיר האבן גילוי של"ה וועז מיר ווילען". ועמדו כולם לפניו ונטלו רשות ממנו והלכו לביתם. והרב מראפשין אמר שישאר עד תפילת מנחה. והרה"ק מזידיטשויב התפלל פני העמוד, ומן עיני הראפשיצער זלגו דמעות. אחר שעברו איזה שבועות היו עם הרה"ק מאפטא זי"ע, ואמר להם האפטער "מה זה הי' בקאמארנע? אתם אמרתם ווי נעמט מען א רבי?", אמר לו הראפשיצער "ווייסט איר אפטער רב, דאס זייט יצחק אבינו האט מתקן געווען תפלת מנחה, איז נאך נישט געווען אזא תפלת מנחה אויף דער וועלט".

6 עיי' בס' דרכי חיים ושלום (אות תת"ד) שסיפר המנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל שמיד אחרי פטירת מרן הקדוש הרמ"מ מרימנוב התחרט מאוד הקדוש מוהר"ן על שלא הסכים לעצת ודעת רבו הנז' בשעת מלחמה [נאפאליאן], כי אז כבר היו נגאלים כלל ישראל בגאולה שלימה, וע"כ התחיל הוא בקדושת חכמתו להקהיל חבריו ותלמידי רבו לרימנוב, והוא דיבר בקדשו להציע לפניהם ולעוררם איך שמיום פטירת רבם הקדוש רמ"מ נשארו כל העולם כצאן בלי רועה, ואין שום מנהיג ישראל אחריו בדור הזה, כי באותו שנה נסתלקו שלשת הרועים הרבי מלובלין והמגיד מקאזניץ זי"ע, וכוונתו הפנימית היתה שיסכימו ויחליטו כולם פה אחד, כי אין מי שימלוך להיות רועה ישראל בכל הדור, וממילא יפסקו ויחליטו שבהכרח רק למסור המלוכה והממשלה למלך המשיח שיבא ב"ב,

דער אפטער רב האט נאכדעם געפרעגט ווי אזוי ס׳איז געווען די אסיפה, האט דער ראפשיצער רב געזאגט, דאס וואם דער רבי זאל זיין געזונט האט פריער געזאגט, און ער האט צוגעלייגט אויך, אז זייט דעם רבי ר׳ אלימלך האט ער נאך אזא מנחה נישט געהערט,[7] אזוי פלעגט עס מיין טאטע דערציילן.

ס׳איז א פלא, אז אין יגל יעקב, דער מישקאלצער רב אליין איז געווען א גברא רבא, ער איז געווען א תלמיד פונעם אמרי יוסף, איז אין ספר יגל יעקב ברענגט ער א מורא׳דיגע מעשה, צדיקים האבן געציטערט פאר זייערע רבי׳ס, דער עטרת צבי איז דאך געפארן צו די אלע, ער איז געווען שטארק אדוק אין הייליגן רבי משה לייב סאסובער, אבער ער איז געווען אדוק ביים קאזניצער מגיד, ביים רבי ר׳ מענדעלע, ביים אפטער רב.

רבינו: יא, אבער דער עיקר תלמיד איז ער געווען פון רבי׳ן פון לובלין.

האדמו״ר מזידיטשויב חרדים: יא, אבער אויך אזוי ווייט אז פארן אפטער רב איז עפעס נישט ניחא געווען אז מ׳דרוקט ספרי קבלה, דער הייליגער אפטער רב, מ׳זעהט היינט נעבעך ס׳איז דא אזעלכע וואם זענען עוסק אין קבלה נעבעך פארשמירטערהייט, מ׳איז עם ממש מגשם, ס׳איז א פחד נורא, וועך ס׳איז עוסק אין דעם דארף דאך זיין שטארק אפגעהיטן און געהויבן.

רבינו: אזוי שטייט דאך אויף דעם אז מ׳זאל נישט עוסק זיין דערין נאר בטהרה.[8] דער מאור ושמש שרייבט זייער אז ס׳ברענגט צו מינות, ער זאגט אז כת ש״ץ זענען אזוי נחמין געווארן.[9]

און דער רבי ר׳ אלימלך אין הנהגות האדם שרייבט אויך ׳באימה וביראה׳.[10]

האדמו״ר מזידיטשויב חרדים: יא, עכ״פ שרייבט דער עטרת צבי א בריוו פארן אפטער רב, פארוואס ער ארבעט אזוי שטארק מפיץ צו זיין תורת הקבלה,[11] מ׳זעהט די

אחרי הצעתו של הרר״ן מראפשיץ, השיב הרה״ק מהרצ״ה מזידיטשוב זי״ע כלום חסר אצלנו וע״ז נתפרדה החבילה, ונתרגז הה״ק מראפשיץ, וכשהגיע זמן תפלת מנחה והתפלל הרה״ק מהרצ״ה לפני התיבה, נחה אז דעתו של הרה״ק מראפשיץ, ואמר שראה שתפלת מהרצ״ה היתה כולו כלילל בלי שום פניה כלל, וסיים הרה״ק ממונקאטש, כי מרן הק׳ משינאווא כשסיפר כל זאת סיים בדברי קדשו, כי כאשר עשה מרן מראפשיץ לרבו מרימנוב שלא איחד עמו בדעה אחת כל עשה לו מרן בעל עט״צ באסיפה הנ״ל שלא איחד כדעתו וכוונתו, עכ״ד.

7 עיין בס׳ יפרח ביומיו צדיק (אות נ״ה) והרה״ג הצדיק מוהר״ר משה ארי פריינד שליט״א דומ״ץ בעיה״ק ירושלים ת״ו סיפר לי בזה״ל: ״הרה״ק מראפשיץ רצה אחר הסתלקותו של החוזה מלובלין שבע״כ יבא משיח שאין שום מנהיג עוד בעולם, והתאספו הרבה צדיקים בהמסיבה, ופתח הרה״ק העטרת צבי ואמר ״וואס פעלט אייך בייא אונז״, והקפיד הרה״ק מראפשיץ עליו שהוא רצה שיהיה הגאולה, והלך אח״כ ואמר לבנו מדזיקוב, אלעזר, זאל מיר זיך פאקען און אוועק פארין פון דאנעט, והלך הרה״ק לקבל ברכת פרידה מהעט״צ, ובא ומצא כבר את העט״צ באמצע שמו״ע, והיכה עד גמירא, ואח״כ כששמע את חזרת הש״ץ של רבינו בדביקות נפלאה אמר לבנו, אלעזר לאמיר זיך אויס פאקען די פעקלאך, כי מימות ר״ר אלימלך לא נשמע שמו״ע כזו״.

8 כ״כ בכתבי הרה״ק מהרח״ו ״השגת החכמה. תנאי ראשון צריך למעט בדיבורו ... גם בעניין השגת האדם אין לך דבר שמועיל כמו הטהרה והטבילה שיהיה האדם טהור בכל עת״ עיי״ש

9 עיי׳ בספה״ק מאור ושמש (פ׳ אמור) מה שכתוב בתו״ד, וז״ל: ״ואם הוא לומד או מתפלל ואינו נזהר בטבילה זו, אי אפשר בשום אופן להגיע לגופי תורה ומצות, ואם הוא לומד ספרי קבלה והוא בלתי טהור יוכל לבוא חלילה ע״ז לידי אפיקורסות, ובזמנים הקודמים שהי׳ דבר ה׳ יקר בימים ההם, ולא היו יודעים מיראת הרוממות כלל, ואת הי מחמת שהיו לומדים תורה ולא נזהרו בטבילה זו, והכת ש״ץ ימ״ש שהיו אז בימים ההם מזה נעשו אפיקורסים שלמדו ספרי קבלה בטומאת הגוף, והיה העולם שמם עד שבאו שני המאורות הגדולים לעולם, הבעש״ט הקדוש ואדמו״ר הרב רבינו אלימלך נבג״מ, והם פתחו שער לה׳ צדיקים יבואו בו, שלא יהרהר אדם שום הרהור תורה עד שיטבול עצמו לקריו, שחכמי הגמרא לא בטלוהו אלא מפני שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בה, אבל אותן האנשים הרוצים להשיג גופי התורה ומצות צריכין להיות נזהר מאד בטבילה זו, ועוד זאת אנו למידין מסמיכת הכתובים והודעת לבניך ולבני בניך וסמיך לי׳ יום אשר עמדת וכו׳, שזאת ג״כ בלתי אפשר ללמוד לתלמידים ולהכניס בלבם יראת ה׳ אם אינו נזהר בטבילה זו, הכלל העולה מזה מי שהוא לומד פשטות התורה בלתי טהור אזי אינו יכול להשיג בשום אופן מה היא יראה, ומי שהוא לומד ספרי קבלה ואינו זהיר בטבילה זו יוכל לבוא חלילה לידי אפיקורסות, והוא מטמא נפשות ישראל הנגררים אחריהם,״ עיי״ש בכל הענין.

10 כ״כ הרה״ק הרר״א זי״ע (בהנהגות האדם שבראש הספר אות ה) לפעמים ילמוד במעט אויה כתבים מהאר״י זצללה״ה וכ״ז באימה וביראה ופחד ה׳, עכלש״ק.

11 על גודל העבודה של בעל העטרת צבי להפיץ תורת הקבלה יש להעתיק דברי הרה״ק מקאמארנא בפי׳ על תהלים בן ביתי (קאפיט׳ ט״ז), וזלש״ק: ״...וכמו שכתבנו על רבינו אלקי רבי חיים וויטאל זלה״ה שרבינו אלקי האר״י זלה״ה לא בא לעוה״ז אלא לגלות רזי וסתרי תורה לר׳ חיים

מורא׳דיגע הכנעה און ביטול וואס ער שרייבט, און די שטארקייט מיט וואס ער שרייבט.[12]

וויטאל זלה"ה, כן אנחנו רשאים לומר שרבינו מוידיטשוב לא בא לעולם אלא להרים כח התורה לכל דורינו ומשפחותינו, כי שאר צדיקי הדור עושין הסתרה לסתרי תורה ואנחנו בעזר השי"ת נגלו כל ימינו מצפוני לבנו כפי שקבלנו מאאמו"ר מוהרי"א מקאמארנא ומרבינו מוידיטשוב, ומה שאמרו רז"ל כבשם ללבושך, זה דייקא בדורות ראשונים שהי׳ בהם גודל אמונה ובטחון, והשגחות א"ס ב"ה היה יותר בגלוי, אבל עתה בגלות המר הזה לולי תורתך תורת אמת רזי התורה שעשועי, אז אבדתי ח"ו בעניי כנודע למשכיל דקדושה.

לזה משבח אני את רבינו הקדוש מוידיטשוב שזכינו מכחו למקצת רזי תורה, ואמרתי ה׳ מנת חלקי ר"ל הקב"ה נתן לי חלק רזי התורה במתנה, כי אני בעצמי בודאי לא זכיתי לזה, לכך וכוס"י עולה ק"ב מנין שמו של רבינו צב"י מוידיטשוב, ואתה הקב"ה תומך גורלי שנתת נשמתי במשפחה זו שהם רשאים לגלות מצפוני רזי התורה הקדושה, והשם הטוב ברוב רחמיו וחסדיו יעזרינו שלא אכשל ולא אבוש בעוה"ז לצורך עבודת הבורא ב"ה ולא לעוה"ב נגד משפחתי הצדיקים נבג"מ ובזכותם לא ימוש התורה מפינו ומפי זרעי וזרע זרעי מעתה ועד עולם, אמן".

12 וז"ל המכתב: "בעה"י יום ה׳ תרומה "אשר ידבנו לבו" לפ"ק. אל כבוד נאצל אור שבעת הימים הוא אדונינו מורינו ורבינו הרב רבן בני הגולה עמוקות, צופה נסתרות, עושה גדולות עד אין חקר, מפליא נפלאות צדיק קדוש עליון, מוכתר בכתר עליון, הגאון האלקי כבוד מורינו ורבינו הרב אברהם יהושע העשיל האור הצח ומצוחצח: שלום שלום שלום לו ולתורתו המאירה, ולצדקתו ולעבודתו הבהירה, לדורות עולם יוציא אורה, מאין טמירא, יזכה אשר בימיו עוד יגיעו ימי חפץ ורצון לכלל ישראל כמאז ומקדם מראשית ועד אחרית, לשכון כבוד בארצינו, ויתרומם אדונינו, יאור שמשו מעולם ועד עולם ולהחזיר עטרה ליושנה ולהקימה ראש עטרת מעלה תפארת ועוד יגוב בשיבה טובה דשן ורענן נועם פניו המאירים כצהרים, ויראה נפלאות בימי צאתינו ממצרים, וישמח ויגיל עם ישועות יעקב וישראל לעולמי עולמים אמן.

מורי אדונינו! בקשתי השפל מתלמידיו לבל יהי׳ דברי עליו לטורח, הנה אני בעת באמצע הדרך בנסעי אליו לקבל פניו הקדושים, ונפסק לי הדרך היות שעשינו שם התקשרות עם הרב החסיד האבד"ק לעשניב על ספרי עץ חיים ופרי העץ שיקבענה בדפוס וכעת נתקלקל הדבר אחר שנדפסו ע"י איש אחד מזאלקווי בלתי ידיעתו, ובשבוע העבר הביא לידינו הספר הנ"ל בדפוס, ושם השארתי אצל הרב במקום וועקסל, ואני אנם גדול בדבר ויראתי לנפשי שלא יהי׳ לי טרדה מזה, ואני כבר שלחתי לידו חמשים רובל, ובאולי ח"ו יעמיס עוד עולו עלי אשר לא אוכל שאת.

והנה זולת זה שמעתי ואזני תצילנה להיות שאדומו"ר אינו מסכים להדפסת אלה הספרים, ורבים אמרו לי שאדומו"ר קלל אפילו המדפיסים הראשונים שהדפיסו ספרי קודש הנ"ל, וזה ודאי לא אאמין, זה שקר מפורסם לא יאומן כי יסופר, אמנם לא חשתי לשום קיל וחשתי ולא התמהמהתי ועשיתי המוטל עלי ונסעתי מביתי ואמרתי יעבור עלי מה, אמנם בשבוע העבר בא משה מאיר יעקב מזאסלאב המתעסק בהדפסת הספרים וסיפר לי גם כן בשם הרב הנזכר לעיל שאין ברצון אדוני מורי ורבי שיבואו ספרי קודש הנ"ל לדפוס וכו׳. [ועי׳ בס׳ עשר קדושות (פרשת ב) שהביא המכתב במלואו איך שנו"ג כתלמיד הדן לפני רבו בהכנעה ובביטול גמור].

13 עיי׳ באריכות שם שכתב: "ואשר בספר הזה מובטח גאולתינו ופדות נפשינו, ועיי׳ בזה ברעיא מהימנא דף קי"ב פ׳ נשא: ׳והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע׳ בהאי חבורתא דילך איהו ספר הזוהר, מן והרא דאמא עלאה, הלין לא צריך נסיון, בגין דעתידין ישראל למטעם מאילנא דחיי דאיהו ספר הזוהר - יפקון ביה מן גלותא ברחמי וכו׳ עכ"ל".

14 עיין בס׳ יפרח בימיו צדיק (עמ׳ כ) שמעתי מכ"ק אדמו"ר מוהרי"מ זללה"ה שרבינו מהרצ"ה מוידיטשוב ז"ל הי׳ אצל הרה"ק רבינו מוהרי"ה מאפטא ז"ל וסעדו ביחד רק הם שניהם, ודיברו אז מענין עיכוב ביאת הגואל, ואמר רבינו הקדוש מאפטא שיהי׳ מה שיהי׳ רק שיבא הגואל, והשיב רבינו מהרצ"ה אין מושיבין זקן בסנהדרין, השי"ת רוצה שלא ידה ממנו נדה ח"ו, ולכן הוא אריכות הגלות גדול כל כך שהשי"ת מחמת רוב רחמיו וחסדיו רוצה שכל הנפשות יהיה להם תיקון עוד קודם ביאת הגואל, והי׳ לרבינו הקדוש מאפטא הקפדה על דברי רבינו הקדוש מוידיטשוב, ועל מה שאמר לו אין מושיבין זקן בסנהדרין, וציוה להמשמש שיתנו מים אחרונים לברכת המזון, וראה רבינו מוידיטשוב שיש לרבינו מאפטא הקפדה על דבריו, ותירץ דבריו שכוונתו היה באופן זה שהטעם הוא שאין מושיבין זקן בסנהדרין, משום שזקן הוא מלא רחמים והדיין צריך שיהי׳ לו נטיה גם לחוב, ורבינו הקדוש מאפטא הוא במדריגה גדולה כ"כ בבחי׳ זקן מלא רחמים, והשיב לו רבינו הקדוש מאפטא, הר׳ הערשלי אזוי גרויס האלט ער אונז?, והשיב הן, אזי נחה דעתו של הרה"ק מאפטא.

רבינו: יא, ס׳איז א לאנגער בריוו, ער פארענטפערט׳זיך פארוואס ער איז דאס מפיץ, ער שרייבט אויפן זוהר ׳בספר הזה מובטח גאולתינו ופדות נפשינו׳.[13]

האדמו"ר מזידיטשויב חרדים: ער איז איינמאל געווען ביים אפטער רב, האט מען געריידט פון די גאולה שלימה – מ׳קען דאך נישט פארשטיין, ס׳איז דא די באוואוסטע מעשה פון רבי׳ן פון לובלין מיט די נפילה – איז דער אפטער רב האט אזוי געקאכט אז ס׳מוז שוין זיין די גאולה שלימה, און דער עטרת צבי האט פארשטאנען אז – מ׳רעדט דאך פון מלאכי מעלה – האט ער געזאגט אין מושיבין זקן בסנהדרין (סנהדרין לו:.) דער הייליגער אפטער רב איז געווארן וויים, דער עטרת צבי האט זיך געכאפט אז דער אפטא רב קען האבן הקפדה, האט ער געזאגט, פארוואס אין מושיבין בסנהדרין, ווייל מ׳דארף האבן נטוי׳ לדין ולרחמים, די סנהדרין דארפן האבן ביידע כוחות, זקן איז דאך נאר מלא רחמים, ער האט זיך אזוי פארענטפערט און ארויסגעדרייט.[14]

איז דער יגל יעקב ברענגט א מורא׳דיגע מעשה, אז דער עטרת צבי האט געדאוועט ביים הייליגן אפטער רב ביים עמוד, און ער האט מרגיש געווען ביי ברכת הודאה אז דער אפטער רב איז שוין אויסגעגאנגען שמונה עשרה, ער שרייבט, דער יגל יעקב, אז דאס איז דורך די עולמות עליונים, מ׳האט נישט קיין השגה ווי אזוי... ער האט געהאלטן אינמיטן שמונה עשרה, האט ער תיקף אנגעהויבן די הויבע שמונה עשרה, און ווען ער האט זיך דערמאנט פונעם הייליגן עטרת צבי, ער האט עם געהערט פונעם אמרי יוסף, וואס ער האט עם געהערט פון רבי אייזיק׳ל זידיטשוויב׳ער, ווען ער האט זיך דערמאנט האט ער געדאנקט דעם אויבערשטן אז ער האט געהאט סייעתא דשמיא נישט מחליש דעת זיין אותו צדיק דעם אפטער רב.

דער עטרת צבי האט טאקע געזאגט אז אפט״א איז בגימטריא צוויי שמות הוי״ה אדנ״י. דאס איז א שייכות צו די קדושה פון הייליגן אפטער רב.

דאס אויך אז דער הייליגער רבי פון לובלין מיט זיין גרויסקייט האט אנגעהויבן צו פירן נאך בחייו פון רבי ר׳ אלימלך, דאס איז געווען א פלאי פלאים.

רבינו: מ׳זאגט אז דער רבי אלימלך האט געהאט אן הקפדה...[15]

האדמו״ר מזידיטשויב חרדים: ס׳איז געווען איינער פון די גרויסע צדיקים, דער זשילינ׳ער, רבי דוד זשילינ׳ער, ער איז געפארן צום רבי׳ן פון לובלין נאך בחייו פון רבי ר׳ אלימלך, און דער רבי אלימלך האט עם מרגיש געווען, האט ער געהייסן תיכף מוצאי שבת מ׳זאל איינשפאנען א פערד און וועגעלע, זשילין איז נישט ווייט פון לאנצהוט, דעמאלטס האט נאך דער רבי פון לובלין געווואוינט אין לאנצהוט, ס׳איז נישט ווייט פון לאנצהוט, און ס׳איז נישט ווייט פון ליזענסק, דער רבי ר׳ אלימלך איז געפארן מיט קפיצת הדרך, אבער על כל פנים, ער איז אנגעקומען פונקט ווען דער זשילינ׳ער איז אהיים געקומען, האט ער זיך מצטדק געווען, דער רבי פון לובלין האט אים געהייסן מוצאי שבת ער זאל שוין אהיים פארן, ער האט מרגיש געווען אז דער רבי אלימלך איז אפען וועג אהין, אזוי איז ער אנגעקומען ממש די זעלבע צייט וואס דער רבי אלימלך איז אנגעקומען,[16] האט ער זיך אזוי מצטדק געווען אז דער רבי איציקל לאנצהוט׳ער (ההוזה

---

15 עיין בס׳ נפלאות הרבי (אות קצ״ז) מסופר שהרה״ק רבי מאיר יחיאל ממגלניצא בליל שמחת תורה באמרו אתה הראת וכו׳ אמר י״ח פעמים קומה ה׳ למנוחתיך והעולם אחריו, וסיפר כי בכל שמחת תורה בליזענסק היו הרבי מלובלין והאוהב ישראל מאפטא, ופעם אחת לא היו והצטער הנועם אלימלך, אמר לו בנו הרה״ק רבי אלעזר הלא יש זולתם גדולים, השיבו שבכל שנה כל התלמידים מסייעים לי בהקמת הבית המקדש העליון ומכניסים הם כל דבר המקודש לשם, והרבי איציקל מלאנצוט והרבי אברהם יהושע העשיל מטיטשין מכניסים הארון והלוחות, ועתה הסרים לי אותם ואני אומר י״ח פעמים קומה ה׳ ואין תועלת מזה.

ועיין עוד שם (אות קצ״ח) וז״ל: הרבי מלובלין הגדיל על כל בני דורו והנועם אלימלך אמר כי הוא גדול כמותו וכמה עניינים שלח ללאנצוט ער שנאספו אליו עדה אז דיבר עליו הנועם אלימלך ויקללו שאלו בנו הרה״ק רבי אלעזר הלא אתה בעצמך צוית עליו להיות רבי אז בכה ואמר הלא אני רוצה לחיות עוד אז נסע אליו שנוגע זה לחיותו על כן לא יקבל אנשים עוד השיבו זה לא אעשה שאול לא רצה במלוכה ואח״ז נודע מדוד המלך ע״ה.

16 ויש לציין מה שכ׳ הרה״ק מקאמרנא (בתיב מצותיך דף יד ע״א) פעם אחת הכה אחד על לחי לרבינו אלימלך ואמר רבנו של עולם אני מוחל בלב שלם ולב שמח ולא יענש שום אדם בסיבתי, ושמע מורי וחמי הצדיק רבי אברהם מרדכי מפינטשוב מפי של רבינו אלימלך שאמר אם יוחו מלחלוק עלי שתי שנים, אביא את המשיח והגאולה שלימה.

ועיין בתפארת היהודי (אות צ״ה) שכשהיהודי הקדוש התחיל לנהוג עדה בחיי רבו הק׳ מלובלין זי״ע, וקמו מתנגדיו כנגדו ועיסו להפרידו מעל רבו הקדוש, בכל זאת לא נמנע מלהמשיך לנסוע אליו באומרו כי מוכרח הוא ליסע תמיד ללובלין, כי ראה בספרא דאדם קדמאה שהוא תלמיד הרבי, והיה אומר רבי אין לנו רק בלובלין, ופעם בעת שנסע רבינו הקדוש זצללה״ה ללובלין והיה זה בעת המחלוקת ולקח אתו עמו את תלמידו האהוב לו ביתר שאת הלא הוא הרב הקדוש הרבי ר׳ בונם זצללה״ה מפרשיסחא ואמר לו, בוא ונכנס להיכל נאוה קודש של הרבי לקבל פניו, וכאשר באו לבית המקודש של הרבי הקדוש זצללה״ה שמח אתם שמחה גדולה, וישבו יחדיו כשבת אחים באהבה ואחוה וריעות, אז אמר הרבי הקדוש ליהודי הקדוש, תאמינו לי שאני אוהבכם מאוד וגם הנני חפץ בחבורתכם, וגם הנכם נאמנים עלי כמאה עדים יותר מן המלשינים עליכם, אכן יען שיש מלשינים השונאים אתכם, וכפעם בפעם יש מלשינות עליכם, לכן יהיה עצתי נכונה שלא תסעו עוד מהיום לכאן ותתנהגו כטוב לפניכם בעירכם, כי גם אני בעת היותי אצל רבי הקדוש הרבי ר׳ אלימלך זצללה״ה היה גם כן בינינו כדברים האלו, ונתיעצתי שלא ליסע עוד לליזענסק, על כן גם אתם שמעוני וכמוני לא תסעו לכאן, ואחר כך פטרם הרבי לשלום.

וכשיצאו אמר הרב הקדוש הרבי ר׳ בונם זצללה״ה מפרשיסחא להיהודי הקדוש זי״ע שיעשה כעצת הרבי הקדוש מלובלין זצללה״ה, אז פתח היהודי הקדוש את פיו הקדוש והטהור ואמר, אל מי תדמיוני ואשוה, הרבי הקדוש היה יכול לעשות כן אצל רבו הרבי ר׳ אלימלך זצוקללה״ה, יען שלא היה רוב חכמתו ממנו, כי מקודם קיבל לקח מרבנו הקדוש והטהור הרבי ר׳ בער זצלל״ה, לא כן אני שרוב חכמתי מהרבי הקדוש זצוקללה״ה

מלובלין ז"ל שהי' עדיין דר ב'לאנצהוט) איז א לייטער צום רבי'ן, און וועגן דעם פארט ער צו אים, ווייל דורך אים גייט ער צום היליגן רבי ר' אלימלך, און דער רבי ר' אלימלך האט דאס אהנגענומען.[17]

מ'פארציילט אז סוף ימיו, האט דער היליגער רבי ר' אלימלך ממש גארנישט געגעסן, האט מען אים שטארק מפציר געווען אז ער זאל עפעס טוען זיין, האט ער געזאגט אז ער קען עסן אזא יאבעלע, א יוך, א זופ וואס ער האט אמאל געגעסן אין זשילין, ווייל דעמאלטס האט דער זשילינ'ער געבעטן דעם רבי'ן ר' אלימלך אז ער איז שוין דא זאל ער עפעס טוען זיין פאר מלוה מלכה, האט ער מסכים געווען, איז ער אריין געקומען אין די קאך, – וויזוי די היליגע אידן האבן געלעבט דעמאלטס – און ס'איז גארנישט געווען, אביסל מעהל איז געווען, האט די רביצין געמאכט עפעס מיט מעהל און וואסער אפגעקאכט, און געמאכט פון דעם א יוך [זופ], און זי האט געבעטן דעם רבונו של עולם אז דער צדיק זאל האבן הנאה האבן דערפון, זי האט דאך גארנישט אריינגעלייגט האט זי געבעטן דעם אויבערשטן ער זאל אריין שיקן א טעם גן עדן דערין, און דאס איז געווען די יוך...

בקיצור מ'איז שנעל אריבער געגאנגען א שליח, האט ער געזאגט אז די רביצין זי האט נישט געהאט קיין שום כוונה, נאר ס'איז נישט געווען עפעס אנדערש האט זי מתפלל געווען.[18]

ער איז טאקע זייער דבוק געווען אין רבי'ן פון לובלין, און אז מ'דערציילט די שפלות רוח פון צדיקים, איז געווען אמאל רבי הערעשלע, אמאל פסח ביינאכט, ער האט געוואלט האבן מוחין, האט ער זיך אראפ געלייגט פארן סדר, און ער גיט זיך א וועק אויף איז שוין געווען קרוב לחצות און ער האט געמאכט דעם סדר זייער שנעל, ער זאל קענען אנקומען צום כזית מצה כאטשיג פאר חצות, און ער האט געהאט פון דעם גרויס עגמת נפש. די צווייטע נאכט האט ער געפירט דעם סדר גלייך מיט א געהויבענקייט, ווען ער איז שפעטער געפארן אויף שבועות צום היליגן רבי'ן פון לובלין, האט דער רבי פון לובלין געזאגט, לאמיר זיך מתבונן זיין אין די סדרים, דער ערשטער סדר האט געלאכטן אין אלע עולמות, דער צווייטער סדר.. שוין.. מהיכי תיתי.., דאם האט דער רבי געזעהן...[19]

---

17 אמנם מן הענין לציין שבס' תפארת היהודי (אות קצ"ט) מובא העובדא הנ"ל, ומוסיף, שבעת שרבי דוד מזשילין השיב "שבלאנצוט יש סולם לעלות לרבינו', אמר לו, חכמות, פאק דיך!, ותיכף חלה ונפטר, אז יצא הרבי מלובלין מלאנצהוט לק"ק ראזווידוב, והיה שם שנה אחת ולא היה לו מנוחה, אמר שם העיר מורה על פירוד לבבות (ראזווייד הוא גט בלשון פוליש), וחזר ללאנצהוט.

18 כ"ק מהר"י מפשעווארסק ז"ל סיפור עובדא זו כדלהלן: "שמעתי מהגה"צ רבי מנחם שלום וואלדמאן דומ"ץ דק"ק וויעליטשקא, ומהגה"צ האב"ד דק"ק הנ"ל, ששמעו שניהם מהה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זצ"ל: הרבי מלובלין היה דר בצעירותו בעיר לאנצהוט, ונהג שם רביסטעווע לעת זקנתו של רבו הק' הרר"א מליזענסק, והיה לו שם פרנסה (אולי היה הוא שם 'מגיד א' דיין).

פעם שמע הרבי ר' אלימלך שאחד מאנשי שלומו, הרה"ק ר' דוד הלוי קרפף זצ"ל מלמד תשב"ר בעיר זאלין (עיירה בין ליזענסק ללנצהוט) היה אצל הרבי מלובלין בלנצהוט על יו"ט שחל להיות בשבת, היטב חרה לו על (שאם התלמיד מנהיג בחיי רבו יכול ד"ז להזיק לאריכות ימים של רב בנודע), ע"כ עבר

לבית הרה"ק ר' דוד בזאלין (הפי' נסע בעגלה אף שהוא סמוכה, יען שהיה זה לעת זקנתו כנ"ל), **ושאלו היתכן כזאת לעזוב את רבו ולדבק ברבי אחר שהוא תלמיד ממנו, ענהו ר"ד: דער רבי איז צו הויעך, האב איך געזומען ר' איציק'ן (מלנצהוט) פאר א לייטער איך זאל קענען פארשטייען דעם רבי'ן!,** (הרבי גבוה מדי, ולקחתי את ר' איציק לשמש כסולם, שאוכל להבין את רבינו) **היינו שלא עזב את רבו הק'.** (כאן הגיב הק' משינאווא מפני כבודו של הרבי מלובלין: אין השגה פון א חסיד, צו מאכן דעם רבין פון לובלין פאר א לייטערז!).

והרה"ק ר' דוד רצה מאד לכבד את רבו הק', אמנם לא היה לו עם מה לכבדו, כי לא היה לו בביתו כי אם מעט קמח, ע"כ העמידה הרבנית סיר מים על האש, וכשהרתיחה המים שפכה הקמח לתוך הסיר ונעשתה מזה "טשיפקעלעך" (נאקעלעך), ובשעת מעשה בכתה הרבנית, ובקשה בקשה חמה ולבבית מהקב"ה, שהצדיק ירגיש במאכל זה טעם גן עדן, וכיבד הרה"ק ר' דוד את רבו הרר"א במאכל זה, ואכל, ונסע משם לביתו נאוה קודש בליזענסק הסמוכה. לימים לעת זקנתו של רבינו הרר"א היה קשה לו האכילה, וכשהרבנית שלו הפצירה בו שיאכל, ענה ואמר לה הרר"א: כשיהיה לו ה"טשיפקעלעך" מ'זאלין' אז יאכל!, והרבנית כשמעה דבר זה פעם ושתים, עברה לבית הרבנית מזאלין , ושאלה לה על סדר עריכת ה"טשיפקעלעך" שנתנה מלפני שנים לבעלה הצדיק, אז סיפרה הרבנית מזאלין שלא היה לה שום סוד בזה, ורק בכתה מעומק לבה לפני השי"ת כנ"ל, ודבר זה לא היה עוד בכח הרבנית מליזענסק ע"ה.

19 עיין בזכרון צדיקים שמביא שפעם אצל הרב הקדוש החוזה מלובלין זי"ע היה תלמיד אחד בעיר ווארשא שרצה לנסוע אליו לליל הסדר הקדוש אבל נתקע באיזו עיר לפני לובלין מחמת קלקול הדרך, והוצרך להתאכסן אצל איכר אחד שהיה איש פשוט מאד, והיתה לו חלישות הדעת ולב נשבר מאד שהוצרך לבלות ליל הסדר הקדוש במקום כזה, ובמשך כל שעת הסדר בכה מאד באמירת ההגדה ובאכילת המצה וכו' והכל עשה בשברון לב ממש, ובעל הבית היה מתמיה על זה ושאל אותו למה הוא כל כך שבור, ולא היה יכול לענות שום דבר רק חשב בדעתו שעכשיו היה צריך לישב בעיר לובלין לפני רבו הקדוש ולהשיג אורות

רבינו: מ'זאגט נאך אז דער בעל שם הקדוש האט מכבד געווען איינעם פון די תלמידים מיט די תקיעות, רבי וואלף קיצעס, איינער פון די תלמידי בעל שם הק', האט ער אים געהייסן עוסק זיין זיך צוגרייטן מיט די כוונות, און ס'איז געקומען ראש השנה צו די תקיעות האט ער אלעם פארגעסן, האט ער אים געהייסן בלאזן אזוי, ער האט געבלאזן אבער ער איז געווען זייער צובראכן, דעמאלטס האט דער בעל שם הקדוש געזאגט, אז אזוי ווי די תקיעות דאם יאר, האט ער נאך קיינמאל נישט געהאט.[20]

האדמו"ר מזידיטשויב חרדים: צדיקים האבן געטייטש, (לשון הגמ' ברי"ה יז.) למה תוקעין, רחמנא אמר תקעו.

רבינו: פון רבי'ן ר' אלימלך שטייט דאם וואלט.[21] דער מאור ושמש ברענגט דאם צו.

כ'האב געהערט דערציילן, איינער וואם איז געווען ביים בעלזער רב רבי ישכר בער אויף ראש השנה אין ראצפערט, פאר תקיעת סופר האט ער געזאגט, לאמיר פארגעסן אלע זאכן, למה תוקעין, רחמנא אמר תקעו, און דאם איז געווען זיין גאנצע דרשה, יענעם יאר אין ראצפערט.

האדמו"ר מזידיטשויב חרדים: רבי יאנקעלע (כ"ק האדמו"ר מהר"י מפשעווארסק ז"ל) האט דערציילט, רבי אלעזר ריישער איז דאך געווען א פלא'דיגער צדיק, איינמאל איז ער געווען ס'איז אים אויסגעקומען צו זיין אין די זעלבע אכסניא פונעם שינאווער רב, איז ער געגאנגען אונטער הערן דעם קידוש פון רבי אלעזר ריישער, שפעטער נאך די סעודה איז ער געקומען צום טיש פונעם שינאווער רב, האט דער שינאווער רב געפרעגט רבי אלעזר, אזוי מאכט א רבי קידוש? ער האט געמאכט אזא בעל'בתי'שן קידוש, האט ער געזאגט "שינאווער רב, קידוש איז א עדות, עדות דארף מען זאגן אזוי ווי מ'וויסט"...

רבינו: דער חתם סופר ז"ל האט אמאל געוויזן פארן בעל תוקע אינעווייניג, אין א חומש 'יום תרועה יהיה לכם' דאם זאלסטו אינזון האבן, אזוי ברענגן זיי פון חתם סופר.[22]

עליונים וגדולים מאד, ובמקום זה הוא מוכרח לישב כאן אצל איש פשוט מאד ולנהל את הסדר, וככה גמר את הסדר בשברון לב והלך לישון, בבוקר קם ברוח אחרת לגמרי וחזר קצת למוחין שלו ואמר לעצמו הלא קיבל מרבו שכל דבר מושגה בהשגה פרטי פרטיית ולמה יהיה שבור כל כך, הלא בוודאי יש סיבה מן השמים למה הוצרך לבלות הימים הראשונים של פסח כאן, ולאט לאט חזר לעצמו וכשהגיע ליל הסדר השני כבר היו לו מוחין אחרים לגמרי וניהל את הסדר בשמחה ובגדלות המוחין, והרגיש כל מיני טעמים שבעולם ביחד עם האיש הפשוט הזה.

למחרת יום טוב שני תיכף ומיד נסע לרבו הקדוש לעיר לובלין והרב הקדוש החוזה זי"ע יצא לקראתו בפנים שוחקות ונתן לו שלום, ואמר לו תגיד נא לי איפה היית בליל הסדר הראשון, הסדר שלך האיר למעלה בכל העולמות, וענה ואמר התלמיד לרבו הקדוש בוודאי הרבי מכווין לליל הסדר השני כי בליל ראשון הייתי במוחין דקטנות, ענה ואמר לו רבו הקדוש לא, לא, אני מכווין בווראי לליל הסדר הראשון הסדר שלך האיר בכל העולמות, ואז הבין התלמיד הנ"ל שעיקר החשיבות למעלה הוא לב נשבר ומחמת שניהל את הסדר בלב נשבר ונדכא לכן היה חשוב מאד למעלה בשמים, וכן הוא בכל ענין שאם האדם מקיים את מצוותיו יתברך בתמימות ובפשיטות גמורה ובלב נשבר ונדכא, אפילו אם אינו יודע לכוין כל הכוונות שיש בהם יש לזה חשיבות נוראה למעלה בשמים, ועבודותיו מתקבלות לרחמים ולרצון, והשי"ת יזכינו להגיע למידה יקרה זו, ונזכה להיות דבוקים ומקושרים בו יתברך לעד ולנצח נצחים, אמן ואמן.

20 עיין בס' מעשה הגדולים (עמ' תקפ"ג) שמביא עובדא זו, ומוסיף שאחר התפלה אמר לו הרב הבעש"ט, דע, כי בהיכל מלך הכבוד שם נמצאים הרבה חדרים גם היכלות ומפתחות שונים לכל פתח, אך דע כי יש כלי שמו גרזן, ובו יכולים לשבור כל הדלתות, והלב נשבר בו יכולים לפתוח כל הדלת בגרזן והיכלות כולם נפתחים בזה, כי שערי דמעה לא ננעלים.

21 וז"ל הספה"ק מאור ושמש (לר"ה בד"ה אשרי העם): "על ידי מה נמתקין הדינין ע"י השופר אם נכוין בתקיעתינו רק כדי לעשות רצון יוצרינו, כמו שאמר אדוני מורי ורבי הרב הקדוש רבינו אלימלך זצוק"ל על הגמרא ר"ה (שם.) למה תוקעין רחמנא אמר תקעו, ופירש הוא ז"ל שהגמרא מקשה למה תוקעין כלומר מה היא הכוונה של התקיעות, ומתרץ רחמנא אמר תקעו פירוש שזאת תהיה עיקר הכוונה לעשות רצון הבורא ב"ה, ועל ידי תקיעתינו לעשות רצון הבורא ב"ה אנו ממתיקין הגבורות ונהפכו לרחמים, עכלש"ק.

ובס' זכרון דברים להר"א מקומארנא (מאמר התשובה ד"ה ע"פ הדברים) כתב פירוש זה בשם הרה"ק מוהר"י החוזה מלובלין, וז"ל: שרבי יצחק היה שואל כונת התקיעות והשיב לו שעיקר הכונה העודפת על כל הכוונות היא כאשר ציוונו אלקינו, כלומר לעשות נחת רוח לרצונו ית"ש וזהו שהשיב לו, כוונת התקיעה הוא רחמנא אמר תקעו, כלומר שנתייחד מעשינו אליו ית"ש, וכ"כ בס' תפארת שלמה לר"ה ד"ה או"י תקעו.

ובספר פסקי חת"ס (בני ברק תש"ס עמ' קנ"ד) כתב, מרן החתם סופר זי"ע אמר בדרך צחות מדוע הרב הוא המקרא הלא גם אחר יוכל לעשות זאת, אלא שאם א' מההמון יהי' המקרא, ויראה נוסח התפלות ושמות המלאכים, ידמה בדעתו שרק טעם זה הוא יסוד מצות תקי"ש, מה"ט היתה התקנה שהרב שהוא יודע שכל אותן הנוסחאות עם שמות המלאכים רק דברים של מה בכך המה, ולא לעיכובא, ועיקר כונת המצוה רחמנא אמר תקעו, ורק עפ"י כוונה זו שהוא המקריא.

22 עיי' בס' משכיל אל דל (ה"ד) בליקוטי חבר בן חיים, שפ"א בא אל מרן זי"ע בעל תוקע דעיר פרעשבורג וביקש מאתו ללמוד עמו כונת התקיעות

האדמו"ר מזידיטשויב חרדים: אויף צדיקים קען מען נישט פרעגן קיין קשיא, אבער רבי אלעזר ריישער האט געהאט יעדעם יאר דאם זעלבע ענין, ער איז צוגעגאנגען צו א איד דארטן, און געפרעגט וואם דאם מיינט, וואם ס'שטייט ביי די תקיעות דמיושב אין מחזור, ש"ב, וואם איז פשט פון דעם, פארשטייט זיך אז מ'האט געוואוסט אז דער רבי האט אן ענין דערבייי, האט מען נישט געענטפערט, אבער ער איז אויפגעשפרינגען און געשריגן אויפן עמוד ש'זטה ב'לאז... ס'איז געווארן אזא התעוררות אין ביהמ"ד פון די וועלטער, און ער האט תיכף געמאכט די ברכה אויף תקיעות שופר (מובא בם' משנה למלך עמ' רל"א).

רבינו: דער שינאווער רב האט זייער געהאלטן פון אים.

האדמו"ר מזידיטשויב חרדים: יא, איינער פון די קינדער פונעם שינאווער רב האט אים געפרעגט, רבי אלעזר פירט זיך אזוי בריייט ביים פעטער, ער איז אים געווען א פעטער וויייל רבי אלעזר איז דאך געווען אן איידעם ביי רבי דוד'ל קשאנוב'ער (בנו של מרן הדברי חיים ז"ל), שפעטער האט ער התונה געהאט נאכאמאל, און זי האט געהאט נאר איין טאכטער.

רבינו: דער איידעם האט געהייסן רבי שלמה ער איז געווען רבי משה'לע רוזוואדובער'ס אן אייניקל, איז ער געווען דעם ייטב לב'ס אן אייניקל.[23]

האדמו"ר מזידיטשויב חרדים: זיי האבן געהאט קינדער, אבער ס'איז נישט געבליבן ליידער קיין דורות, זענען נעבעך אלע אוועקגעריסן געווארן ביי די קריג.

עכ"פ, האט איינער פון די קינדער פון שינאווער רב זיך אזוי אפגערעדט אז רבי אלעזר פירט זיך אזוי מיט א בריייטקייט, האט דער שינאווער רב אריין געטראכט און געזאגט, איך דארף נישט האבן קיין דרך ארץ פאר אים, און ער דארף נישט האבן קיין דרך ארץ פאר מיר.

רבינו: רבי אלעזר איז אמאל געווען מיט'ן שינאווער רב, איז געווען אמאל א איד איז צוגעקומען און מזכיר געווען עפעס א חולה, און דער שינאווער רב האט אנגעווואונטשן א רפואה שלימה, און ער האט זיך אנגערופן, 'נאך היינט גייט זי נאך שטארבן', און דער שינאווער רב האט זיך צושמייכלט, נו זאגט וואם, ער מיינט מ'זאל טוהן אזוי און אזוי, ער האט געטיילט רפואות.[24]

ער איז געווען ביים שינאווער רב, און דער שינאווער רב האט געזאגט, 'רבי אלעזר, איר ווייסט, מ'האמיר ארויסגעקלאפט א דיבוק פון א איד', זאגט איהם רבי אלעזר, 'אויך מיר א קונץ, לאמיר זעהן קלאפט ארויס דאם דלות פון איד...'.

האדמו"ר מזידיטשויב חרדים: איינער האט געזאגט פארץ שינאווער רב אז רבי אלעזר היילט מיט סגולות, ממש מיט פשוט'ע זאכן.

רבינו: מיט רפואות, מיט גראז האט ער געהיילט. ער האט געזאגט 'בורא רפואות' 'נורא תהילות'...[25]

האדמו"ר מזידיטשויב חרדים: אפילו אזעלכע מענטשן וואם די דאקטורים האבן שוין אפגעזאגט ממש, שינאווער רב האט געזאגט דאם איז סגולות?, דאם איז תפילות!.

רבינו: ער האט געגעסן קאסט אין צאנז.

דער דברי חיים האט דאך געפירט טיש יעדן טאג, איינמאל ווען דער דברי חיים איז געזעסן ביים טיש, האט ער אנגעהויבן צו זאגן אזוי "מ'האמיר היינט געהאט א שווער קוויטל, מיר האבן אויסגעבעטן געלט, וואם דארפן מיר דען געלט? נאר אז מיר האלטן אוים אייניקלעך וואם זיצן און לערנען, דארף מען דאך האבן געלט", אזוי האט ער געזאגט, אפשר האט ער געוואלט אזוי ממשיך זיין די ישועה, על כל פנים אזוי האט ער געזאגט.

כמש"כ המג"א (בסי' תקפ"ה סקי"א בשם השל"ה), **פתח החומש והראה לו 'יום תרועה יהיה לכם' ואמר לו כי לקיים המצוה, זאת הוא שיכוון לא זולת**, עיי"ש.

23 רבי שלמה הורוויץ ז"ל שמילא את מקום חותנו, הי' בן רבי צבי ז"ל, בנו של הגה"ק רבי משה'לע מראזוואדוב ז"ל חתן מרן הגה"ק הייטב לב ז"ל.

24 עיי' בם' בית צדיקים יעמוד (ח"ב עמ' נ"ט) **שכשנתגדל רבי אלעזר מרישא נתפרסם לאדם גדול וגם לאיש מופת, ובמיוחד פעל רפואות והי' כותב ונותן 'רעצעפטן' לקנות סמי רפואה.**

ופע"א הזכירו לפניו חולה אחד והרופא כבר כתב תרופה למענו, והראו לו ושאלו את חוות דעתו, ואמר רבי אלעזר סכנת נפשות הוא ליקה את התרופה הזאת, אלא אם יהודי ירא שמים יאמר שהחולה יקח את התרופה, יתרפא ויבריא, אבל אם הרופא בלבד אומר לקחת אז ימות.

25 כן מובא בשמו שפירש שכשיהודי צריך רפואה רח"ל, הולכים לה'בורא רפואות', דהיינו להרופא, ואם אינו מועיל 'נורא תהלות' אז מתחילים לומר תהלים, ואם עדיין לא נושעו אז 'אדון הנפלאות' פראוועט מען א מופת'ל...

וכידוע שהרה"ק מוארליין זי"ע היה מכנהו בחריפות לשונו כדרכו בקודש 'דער דאקטער פון ריישא'.

רבי אלעזר ריישער איז אויך געזעסן דעמאלטס ביים טיש, און ער האט געהערט וואס דער צאנזער רב זאגט אז מ'דארף גאלט צו געבן פאר די אייניקלעך, טראכט ער ביי זיך "וואס וועט שוין פאר מיר אויסקומען פון די געלט, נאר עפעס א האלבער גרייצער?!" דער דברי חיים האט איהם תופס געווען די מחשבה, און האט געהאלטן אז ער שטערט איהם, ער מאכט אזוי אווענק זיינע ווערטער, האט ער איהם אנגעקוקט מיט א שטרענגן בליק ווי איינער זאגט "וואס שטערסטו מיר מיינע ענינים", און דער דברי חיים איז געווארן זייער ערנסט און זיך צוקאכט און געהייסן אריין ברענגען דעם כום צום בענטשן.

רבי אלעזר ריישער האט באלד פארשטאנען אז דא האט ער עפעס קאליע געמאכט, האט ער מורא געהאט צו באווייזן זיין פנים פאר'ן דברי חיים, אזוי האט ער זיך אויס באהאלטן אפאר טעג, אבער ער האט נישט געקענט צו לאנג זיך אויס באהאלטן, האט ער באשלאסן אז ער מוז די זאך מסדר זיין, איז ער אריינגעקומען צום דברי חיים און גענאגט "זיידע, איך וועל שוין זיין וואויל, איך וועל שוין תשובה טוהן", רופט זיך אן דער דברי חיים "אזוי? איך וויל אויך שוין זיין וואויל, איך וויל אויך תשובה טוהן, קום לאמיר ביידע צוזאמען תשובה טוהן".[26]

איך האב געהערט פון רבי חיים הערש יאקאבאוויטש (מזקני ונכבדי חסידי רביה"ק ז"ל פה באהרה"ב), רבי חיים הערש האט דערציילט אז זיין מאמע האט געלויטן אויף די אויגן ל"ע, איז זי אריין מיט א קוויטל צו רבי אלעזר ריישער, זי איז געבליבן שטיין ביים עק טיש, און דער גבאי האט צוגעטראגן דאס קוויטל, פרעגט ער איר וואס איז די בקשה, האט זי געזאגט אז זי ליידט אויף די אויגן, רופט ער זיך אן – ער איז דאך געגאנגן אסאך נאך געלט – האט ער געזאגט אזוי א ווערטל 'איך לייד אויך אויף די אויגן, כ'האב נאך היינט נישט געזען א גרייצער פאר די אויגן...'.

האדמו"ר מזידיטשויב חרדים: דער ספינקער רבי דער אמרי יוסף ברענגט, אז ער האט געהערט פון רבי אייזיקל פון זידיטשויב אז ס'איז געווען דרכו פונעם זלאטשוב'ער מגיד צו געבן סגולות,[27] האט אים דער עטרת צבי געפרעגט, פארוואס ער גיט סגולות ענדערש ווי מתפלל זיין אויף א ישועה, האט ער געזאגט, ווייל תפילה עושה מחצה, אויף די אנדערע האלב גיט ער סגולה, האט דער עטרת צבי געענטפערט אונז האב מיר אן אנדערע עצה, אז תפילה עושה מחצה דאווענט מען צוויי מאל...

דער כח התפילה פון צדיקים איז געווען גאוואלדיג, זיי האבן שוין געדאוועט פאר די שפעטער'דיגע דורות אויך, זיי האבן מתפלל געווען פאר יעדן מיט וועמען זיי האבן גהאהט שייכות.[28]

רבי אייזיקל זידיטשויבער פאר די הסתלקות האבן די קינדער געזהען אז ער וויינט, האבן איינער פון די קינדער – צי רבי אלי' צי רבי סענדער ליפא – אים געפרעגט, דו האסט יסורים אז דו וויינסט? האט ער געזאגט, ניין, ער האט נישט קיין יסורים, נאר ער וויינט ווייל דער פעטער דער עטרת צבי האט געזאגט ער וועט נישט אריין גיין אין גן עדן פאר ווען ער וועט מתקן זיין די אלע וואס האבן געהאט צו

---

26 בס' י"ג אורות (ח"א עמ' מ"ג) מביא עובדא כעין זה, דמדי שנה בשנה היה רגיל לבוא סוחר אתרוגים אחד לצאנז, ותמיד היה ראשית דרכו לבית הרה"ק בעל דברי חיים זי"ע, שיבחור המובחר, ופע"א בעת ששהה הרה"ק רבי אלעזר מריישא בצאנז, בשנה ראשונה לחתונתו עם בת הגה"ק מקשאנוב, קדים עצמו לאכסניא של הסוחר ובחר המובחר לעצמו, ונימוקו עמו כי הרי להרה"ק מצאנז מביאים בין כך אתרוגים מובחרים לרוב, והרה"ק מצאנז הקפיד עליו, ושלח הרה"ק רבי אלעזר מריישא את בני הרה"ק מצאנז להצטדק בשמו לפניו, ולא קיבל, הלך רבי אלעזר בעצמו ובבואו החדרה הפנה הרה"ק מצאנז את פניו ממנו, אמר רבי אלעזר "רבי, כבר אהיה טוב", חיבק אותו הרה"ק מצאנז ואמר "גם אני אהיה כבר טוב", עיי"ש.

27 הגה"ק רבי אברהם חיים ז"ל המגיד מזלאטשוב בעמח"ס אורח לחיים עה"ת ועוד. חתן הגה"ק בעל הפלאה ז"ל, והי' מתלמידי המגיד ממעזריטש ז"ל ומהרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב ז"ל.

28 עיין בס' פאר יצחק (פי"ג אות ה') וז"ל: כשם שבימי שלימות בריאותו לא פסק רבינו מלהתפלל בעד שלומם וטובתם של ישראל, כן גם בימי חליו לא הסיח דעתו מהם ומצרכיהם ולא רק צרכי גופם כי אם גם צרכי נשמתם, כה מספר תלמידו הרה"צ ר' יוסף מאיר זצ"ל בהקדמתו לחיבורו של רבינו (סדר דברים) שאמר רבינו פ"א עוד בימי בריאותו כדברים האלה: 'דודי רבינו מהרצ"ה אמר פ"א שלא יכנוס אל מקומו בג"ע עד שיתקן את נשמותיהם של האנשים המסתופפים בצלו", ואני - סיים רבינו - גמרתי בלבי למה זה אטריח את עצמי בזה אחר פטירתי, מוטב שאתקנם בעודי בחיים",

ואת דבריו אלו קיים רבינו בימי חליו, פ"א באחד הלילות של ימי חליו לן אצלו נכדו הרה"ק ר' בעריש זצ"ל האבד"ק וועריעצקי, ונגש אל מטתו בלאט על בהונות רגליו לראות אם הוא ישן, ומצא אותו בוכה וידו אוחזת בדיקנא קדישא שלו, שאל אותו נכדו מדוע הוא בוכה, השיבו רבינו שהוא בוכה ומתפלל בעד כל אנשי שלומו קודם פטירתו, שיתקן כל אחד מהם מה שבא לתקן בזה העולם, דלא ליעול בכיסופא לעלמא דאתי, עכ"ל.

אים א שייכות, האט ער געזאגט אויף זיך, איך וויל דאס נאך טוהן בחיים חיותו, האט ער אויף דעם געווייגט אוז מתפלל געווען, אויף די אלע אידן וואס האבן געהאט צו אים א שייכות.

אויף עם דערציילט מען טאקע – דעם קלויזענבורגער רב'ס פאטער רבי הערשעלע רודניקער – ביי די ערשטע קריג, איז ער אנטלאפן, איז ער געווען אין קליינווארדיין, אוז דער פתחא זוטא, דער קאסובער דיין, ער איז געווען אדוק אינעם הייליגן גארליצער רב, ער איז געווען א גארליצער חסיד, אוז ער האט געהערט אז זיין רבי'נס א קינד איז אין קליינווארדיין.

ומענין לענין סיפר האדמו"ר מזידיטשויב חרדים:

ער איז געווען זייער שארף דער גארליצער רב, דער ציעשנובער רב האט געזאגט ווער ס'שפירט נאך א טעם אין פוטער ברויט איז נישטא וואס צו זוכן ביים גארליצער פעטער, אבער זיי האבן אים געראדפ'ט, דער שינאווער רב האט אים אמאל געזאגט, וואלסטו נישט געווען אזוי שארף וואלט איך מער הנאה געהאט, האט דער גארליצער רב געזאגט וואם זאל איך טוהן איך דארף דאך גיין מיטן אמת, האט אים דער שינאווער רב דערציילט אז דער רבי פון לובלין האט עמיצן זייער מכבד געווען שבת, ווען ער איז געקומען אויף שבת צום רבי'ן פון לובלין, נאך שבת איז ער אריין געגאנגען מיט א חיבור, ער האט געוואלט אז דער רבי פון לובלין זאל אים געבן אן הסכמה, און דער רבי פון לובלין האט אים עפעס געזאגט א תורה, און ער האט זיך אנגערופן ברוך שכיוונתי, אין מיין ספר ברענגט איך דאס, דער הייליגער רבי פון לובלין האט דאך אלעס געזעהן, האט אים דער רבי פון לובלין געענטפערט זייער שארף, "דו קענסט דיין חיבור לייגן אין די שמות", האט מען געפרעגט דעם רבי'ן פון לובלין, פארוואס האט אים דער רבי גאנץ שבת זייער מכבד געווען, האט דער רבי פון לובלין געזאגט, אז מ'זאל גיין אינגאנצן מיטן אמת דארף מען וואוינען אין וואלד... דאס האט אים שינאווער רב פארציילט, אויף דעם אז ער האט געזאגט אז ער מוז גיין מיטן אמת...

והמשיך האדמו"ר מזידיטשויב חרדים בסיפור הנ"ל

מ'האט געערעדט אז מ'איז מקושר צו א צדיק, דער פתחא זוטא[29] האט געהערט אז דער רבי הערשעלע רודניקער איז אין קליינווארדיין, איז ער געפארן צו זיין רבינ'ס א זוהן, זענען שוין מיטגעקומען נאך אפאר אידן, מ'האט געהערט אז ער פארט איז געווארן א שטיקל פרסום אז דער רודניקער רב דער גארליצער רב'ס א קינד איז דא, און דער רודניקער רב האט זייער הנאה געהאט, ס'איז געווען א שטיקל ציבור, ביים געזעגענען האט ער אים געזאגט אז לכבוד דעם וואם דו האסט מיך מהנה געווען, האסט מיך מחיה געווען – צדיקים האבן אויך געוואלט האבן מיט וועמען צו לעבן און משפיע זיין, און ער האט געהאט א לעכטיגן יו"ט.

הגם טאקע דער רבי פון לובלין איז אמאל אנגעקומען אין א שטעטל האדרוב, א קליין שטעטל, און ער איז נישט געווען גערישט, ס'האט זיך צובראכן דער וואגן, עפעס האט פאסירט האט ער געדארפט בלייבן אין האדרוב אויף שבת, און ער האט נישט געהאט דארט קיינעם, האט ער געזאגט שיר השירים פרייטאג צונאכט'ס, האט ער געזאגט 'הביאנו המלך חדרי"ו', איך בין אהנגעקומען אהער [קיין האדרוב] אהן קיינעם ס'האט'זיך אזוי געפירט ער איז נישט געווען גערישט, 'נגילה ונשמחה בך' לאמיר זיך פריען מיטן באשעפער אליינ'ס.

רבינו: כ'מיין ס'איז געווען מיטן עטרת צבי, ער האט עם געזאגט, דער עטרת צבי איז דאך אנטלאפן קיין האדרוב.

האדמו"ר מזידיטשויב חרדים: דאס איז געווען אן אנדערע מעשה, דער קאמארנער ברענגט סיי אין היכל הברכה און סיי אין נוצר חסד, אז ער איז אנטלאפן פון א שטעטל 'פידקאמין' ער האט נישט מיטגענומען קיין בגדי שבת, ער האט געמוזט אנטלויפן, ער איז געווען אין א סכנה, א גוי האט אים עפעס געוואלט וויי טוהן, האט ער געבעטן פון אויבערשטן פארדעם אז ער זאל אים געבן א טעם אין נשמת.[30]

---

29 הגאון הצדיק רבי פנחס חיים הלוי הורוויץ ז"ל שהי' מ. ראב"ד דק"ק קאסוב ואח"כ דומ"ץ בק"ק גראסווארדיין יצ"ו ושם מנוחת כבודו.

30 עיי' בס' פאר יצחק (פ"ג) היו מקרים שבא מי מן הצדיקים לעיר אחרת לשבות שם את שבתו בקהל חסידיו, ואיזה מסור הודיע עליו למלכות ונתגרש מן העיר אפילו ביום השבת עצמו, ולפי עדותו של הגה"ק מהרי"א זצ"ל מקאמרנא בספרו, נתגרש גם רבינו בעצמו פע"א מעיר בראד בעש"ק לפנות ערב, והוצרך לנוס לעיר פידקאמין הקרובה, ובא שמה קרוב ללילה בלי בגדי שבת, ואח"כ הביאו לו את הבגדים ואמר אז ביום ש"ק, רבש"ע כל כך בזיון גדול היה לי, עזרני עכ"פ שאוכל להתפלל לפניך בכוונת הלב, וסיפר לו רבינו שנדלקו בו רמ"ח אבריו והתפלל בהתעוררות כזו שלא זכה לה מעולם ולא יזכה לה עד עולם, כל כך היה נשבר לבו בקרבו, עכ"ל.

כ׳וועל זאגן פארן רבין בדרך אגב, אז כ׳האב דאס געזאגט פאר״ן עולם טאקע דעם שבת, אז מ׳האט דאס זוכה געווען מיטן רבי״ן, צו פילן א טעם אין נשמת מיט אזא ברען, איך דאווען דאך מיט, ווייניג פלעצער וואו מ׳דאווענט אזא דאוונענען, דער רבי הייבט אויף דעם עולם.

עכ״פ האט מען געערעדט פונעם רבי״ן פון לובלין, האט רבי הערשעלע רודניקער דערציילט פארן פתחא זוטא, אז ער האט געהערט פון זיין טאטן דער גאר׳ליצער רב, אז דער רבי פון לובלין האט געהאט א ספעציעלן מלבוש וואס דאס פלעגט ער אנטוהן ביי א ברית, אויך נישט פארשטענדליך פשוט בפשטות די מעשה, אבער אויף אזעלכע צדיקים איז גארנישט קיין קשיא, איז איינמאל געווען עפעס א טאג וואס על פי חשבון איז נישט געווען קיין שום ברית, און דער הייליגער רבי פון לובלין האט אנגעטוהן דעם מלבוש, און ס׳איז געווען א פלא, צדיקים האבן דאך אמאל אמאל אויסגעזאגט, צי עמיצער האט געפרעגט, צי דער רבי פון לובלין האט אליין דערציילט, אז ס׳איז געווען עפעס א פראסטער מענטש וואס איז געפארן צוזאמען מיט א קבוצה פון חסידים, און ער האט נישט געווואוסט, ער איז געווען א שטארקער איש פשוט, און ער האט געדארפט פארן אויף לובלין צום יריד, לובלין איז געווען א גרעסערע שטאט אביסל, און אז ער האט געדארפט דארט פארן אויפן יריד, האט ער געהערט אז ביים רבי״ן איז דא שטרוי זעק און מ׳קען שלאפן ביים רבי״ן, ס׳איז דא עסן ביים רבי״ן, ער איז געווען א גרויסער קמצן, האט ער זיך געערעכנט אז ער דארף זיין צוויי וואכן אויפן יריד, דארף אים קאסטן דארטן די אכסניא וואו איינצושטיין מיט עסן אפאר הונדערט רייניש און ער קען זיך דא איינשפארן געלט, און ער האט געזעהן דארט – א מענטש איז ער דאך געווען, ער איז נישט געווען קיין חי״ה – ער האט געזעהן אז די חסידים שטייען דארט, מ׳גייט אריין צום רבי״ן, האט ער געפרעגט וואס דא גייט פאר, האט מען אים געזאגט אז דער רבי וואונטשט אן, דער רבי זעהט אין קוויטל, האט ער געקלערט אז ער וועט פרעגן וואס קאסט עס, האט מען אים געזאגט פארן רבי״ן דארף מען געבן דארט פופציג רייניש, פארן גבאי״ן דארף מען געבן צעהן–צוואנציג רייניש, בקיצור, ער האט נאך אלץ געשפארט אפאר הונדערט רייניש, האט ער געגעבן פארן הייליגן רבי״ן פון לובלין א קוויטל, און שפעטער איז געבעט דער איד אוועק והלך לעולמו, און מ׳האט אים געוואלט אנהייבן דן צו זיין, און מ׳האט דעם איד געמוזט א טובה טוהן, האט געזאגט דער רבי פון לובלין, אז ער האט אים א טובה געטוהן, ער איז שוין אנגעקומען דארט וואו ער האט געדארפט אנצוקומען...

האט דעם גארליצער רב׳ס זוהן רבי הערשעלע רודניק׳ער געזאגט, קל וחומר בן בנו של קל וחומר אז מ׳פארט צו א צדיק אמת מיט א גוטע כוונה, און מ׳איז אים מהנה, האט ער אים געזאגט אין דעם זכות אז ער איז געקומען צופארן לכבוד זיין טאטן איז שכרו הרבה מאוד.

דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל זיך קענען טרעפן כסדר מיט שמחה און מיט נחת צוזאמען.

שוין איך וויל נישט שטערן אזוי לאנג, אונז פאר מיר שוין אי״ה.

רבינו: וועז פארט מען? מ׳פארט שוין היינט אהיים?

האדמו״ר מזידיטשויב חרדים: איך פאר נאך אויפן וועג, מיין שוואגער רבי דוד, דער תולדות אהרן רבי,[31] איז יעצט אין פליישמאנ׳ס, איז גיי איך דארט קיין פליישמאנ׳ס אויף צוויי טאג צו מיין שוועסטער, זי דארף א רפואה, זי הייסט הינדא בת מרים אידל, כ׳וויל בעטן אז דער רבי זאל איר אינזין האבן.

רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן, זי זאל האבן א ישועה, א רפואה שלימה וגמורה.

האדמו״ר מזידיטשויב חרדים: זי איז א חשוב׳ע צדיקת, זי איז ביי אונז קינדער פון מיין טאטן ז״ל, איז אויסער וואס זי איז א שוועסטער, וועז מיין מאמע נעבעך איז אוועק אינגערהייט ל״ע, איז מיין טאטע געבליבן מיט א שטוב מיט קליינע קינדער, טאקע דער רבי דער ברך משה איז געווען דעמאלטס אין לאנדאן, ער האט שטארק מחזק געווען מיין טאטן, איז זי איז די עלטסטע שוועסטער געווען, צוויי געשוויסטער האבן שוין דעמאלטס געהאט התונה געהאט, רבי סענדער ליפא ז״ל, און להבחל״ח די שוועסטער, און זי האט געפירט די שטוב ממש יארן לאנג, שפעטער איז מיין טאטע ז״ל געקומען וואוינען קיין וויליאמסבורג.

ונפרד רבינו ממנו בידידות ובברכת דרך צלחה

---

31 כ״ק האדמו״ר מתולדות אהרן שליט״א הוא חתנו של כ״ק האדמו״ר רבי נפתלי צבי לאבין מזידיטשויב ז״ל.

ע"ץ חיי"ם
היא למחזיקים בה

בברכת התורה, ובאותות הערכה והוקרה, נשגר בזה ברכת מזלא טבא, מריחוק מקום וקירוב ליבא, קדם מע"כ ידידינו האי צנתר דדהבא, עסקן נמרץ לכל דבר שבקדושה, ובמיוחד משליך עצמו מנגד לטובת כוללינו הק' במידה מרובה ונדושה, מסור בלב ונפש למען הכלל והפרט חשיכה כאורה, ברוח נדיבה ומסורה, נחמד למטה ואהוב למעלה, מופלג בכל מידה טובה ומעלה, נודע לשם ולתהילה

מוה"ר יקותיאל חנני' סימאן הי"ו

מגדולי עסקני כוללינו הק'

לרגל שמחת נישואי בתו הח' שתחי'
למזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת

יה"ר שיזכה לרב ברכות ושובע שמחות תדירא, מתוך תענוג ונחת לשם ולתפארה, ומתוך הרחבת הדעת ורוב שמחה ואורה, ויזכה לעמוד לימין החזקת הכולל, עדי נזכה לקיבוץ ישראל, בביאת הגואל, ומלכינו בראשינו, במהרה בימינו, אמן.

המברכים ברגשי הודאה ושמחה

יחזקאל ראטטער

בשם הנהלת כולל "עצי חיים"

פה בני ברק יצ"ו